

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

Quod de Memnonis statua habetur ī pag. 33 haustū est ex Philostrato de vita Apollonii ut Aldus Manutius ostendit ad eundē./

PETRI COSTALII PEGMA,

Cum narrationibus philosophicis.

LVGDVNI,
Apud Matthiam Bonhomme.

1555
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Extrait du priuilege.

PAR priuilege expres du Roy noſtre Sire en date du ſeptiéme de Mars l'an mil cinq cens cinquante trois, qui a eſté publié & enregiſtré en la Cour de la Seneſchaucée de Lyon, il a eſté permis à Macé Bonhomme Libraire & Imprimeur de Lyon, d'imprimer, & faire imprimer de telz characteres que bon luy ſemblera, mettre en vente, & debiter le preſent liure, intitulé, P. Coſtalij Pegma, cum narrationibus philoſophicis. auquel liure ledit Bonhomme ſe ſeroit mis en frais & deſpence pour faire tailler figures & hiſtoires reſpondantes à la varieté des epigrammes y compris: & auſsi l'auroit fait traduire es langues vulgaires. Parquoy ſont faites defenſes à tous libraires & imprimeurs de ne faire pourtraire & tailler leſdictes hiſtoires, ny imprimer ledict liure en forme & maniere, que ce ſoit, ou de ceux qui auroyent eſté contrefaictz, ou imprimez allieurs, n'en apporter ny expoſer en vente es païs, & terres de ce Royaume, durant le temps & terme de ſix ans, commenceans du iour que l'impreſsion du preſent liure ſera paracheuée, auec groſſes peines contre ceux qui contreuiendront directement, ou indirectement au-dit

Priuilege, Par-lequel eſt permis d'inſerer pour toutes defenſes & ſignifications le ſommaire du-dit Priuilege, au commencement, ou ſur la fin du preſent liure, ainſi que plus amplement eſt contenu au Priuilege ſuſdit.

Ledit liure a eſté acheué d'imprimer
le dixiéme iour du moys de Ianuier,
l'an mil cinq cens cinquantecinq.

PETRVS COSTALIVS

ANTONIO COSTALIO FRATRI

S. D.

SOLENT nostri, qui sub aliorum nomine libros suos in manus hominum peruenire volunt, illis consecrare, dedicare, nũcupare. vtar enim eorũ verbis. quòd opinor existiment se aut κέρας ἀμαλθείας dare, aut κηρίον aliquod fundere, aut forte vineam Aristobuli in templo Iouis consecrare. Ego verò quo te mi frater modo hac in re affari possim, nõ planè scio. Quia enim mihi ex apertissimis beneuolentiæ tuæ signis certò perspectum est, tibi in hoc genere officium placere meũ, absurdum est me id mihi domestico testimonio sumere, vt ei qui nobis tantum gratiæ & iudicij largiatur, aliquid videar donare velle. Est enim hominis impudentis & ingrati, id alteri beneficij loco ponere, in quo ab eo non vulgari stu-

dio & officio cumuletur. Quæ est igitur illa in dedicandis libris tam insolens prædicatio? nihilne dant, qui in eo officij genere alterius ora vultúmque contuētur? maximè sanè, apud eos qui se plurimum dignitatis & honoris ijs deferre putãt, à quibus quasi patroni sunt electi. Malo verò ista Persium legere & ridere, quam ijs addici, qui in nomine suo tantum authoritatis & dignationis esse putant. At tu mihi non es in hoc albo: cuius amicitiam & coniunctionem omnibus clientelis antepono libenter. Quia igitur aut nihil est, aut opinor valde modicum, quod à nobis ad te proficiscitur, non vtar eorum verbis, quibus penè maiestas populi Romani & splēdor VRBIS AETERNAE *continetur: quasi eos immortalitate donari putem ad quos scripta nostra miserimus. id enim neque in Cymbalo illo mundi, sic enim Tiberius Cæsar Apionem grammaticum vocabat, veterum moderatio ferre potuit: sed feres æquo animo voluntatem meam ad præsidium necessitudinis nostræ applicari, vt ea studia quæ nobis pueris fuerunt periucunda, etiam grandioribus ad animi ægritudines salutaria esse poßint. Vale. Lugduni Nonis Ianuarijs,* 1555.

PEGMA,

CVM NARRATIONIBVS PHILOSOPHICIS.

In ſimulachrum Iuſtitiæ.

Ex Chryſippo.

Quæ Dea, quæ bino geminos fouet vbere fœtus,
Et pia ſollicitæ munera matris obit?
Iuſtitia eſt penſo chara ſic functa parentis:
Dextra fouet bellum mãma, ſiniſtra togã.

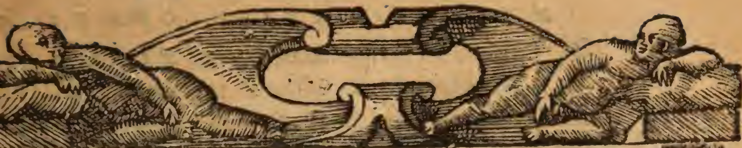
NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVAE duæ res in liberis populis, iisque ciuitatibus, quæ aliquando rerum potitæ sunt, plurimum semper valuerunt, eas certè dignitate sua Iustitia vna est complexa: bellissiméque illas vno genere Chrysippus colligauit, quarum consensus prope est sempiternus. Vt enim parua sunt arma foris, nisi sit consilium domi: ita neque probè Respublica in officio esse potest, nisi militari disciplina sese ipsa tueatur· quarum rerum splendor præstantissimus vmbraculis iustitiæ continetur. Iam verò & Iustinianus sacratissimus Imperator non aliis præsidiis maiestatem populi Romani retineri posse iudicauit, quàm rerum vrbanarum & bellicarum disciplina: quarum vnam si à gubernaculis ciuitatum semoueas, diutius imperium stare non possit. Itaque Romani cùm armis Romuli, firmissimis initiis florentem Remp. accepissent, Numam ex Sabinis euocarunt: vt eo res gerente ad militarem gloriam laudes togatæ accederent. Nam & eam Remp. quam primùm auspiciis, deinde verò bellica vi Romulus statuisset, non existimârunt ij, quos maiorum gentium patres appellarat, diutius teneri posse, nisi & legibus & vrbanarum rerum administratione firmaretur. Ex quo & à multis Lycurgus summus apud Spartã legislator, in inuidiam vocatur, quòd in legibus iubendis magis belli quàm pacis rationem habuisset. Ac profectò veteribus illis quærẽdũ visum est vtra harũ rerũ alteri præstãtia antecederet. In quo diffi-

fficilis forsan fuerit rerum tantarũ comparatio. am cùm ea quæ & foris & domi fiunt, consilio quabiliter gerantur, bonum certè senatorem & iuem imperatori non concedere aptè quis existimauerit. Si verò ad eum splendorem cogitatioe deducitur, qui in rerum gestarum magnitudine nest maximus, mea quidem sententia difficilè factu fuerit, imperatorem togatis hominibus non anteponere. Quis enim non videt ex rerum bellicarum peritia, maiora quàm ex domestica temperatione adiumenta ciuitatibus omnibus esse inuecta? neque enim tantùm priuata Demosthenis eloquentia attulit, vt Philippum statum Atheniẽsium non mediocriter labefactantẽ, potuerit coërcere: quod tamen memoria patrum in potentioribus inimicis Miltiadis & Themistoclis virtus perfecerat. Neq; etiã tantùm in Rep. Romana Senatus consilia valuerunt, vt Cæsarem regium principatum affectantem aris & focis prohiberent. Vtcunque verò se res habeat, facilis æstimantibus coniectura est, vtranque disciplinam in rebus gerendis plurimùm semper ponderis habuisse. Nam & Pyrrhus, qui multos annos de imperio cum Romanis dimicauit, tantùm consilio & eloquẽtię Cyneæ legati sui tribuit, vt diceret plura eloquentia illius quàm armis suis, se oppida domuisse. quod genus vrbanæ virtuti ascribitur. Ornamenta verò vtriusque rei in tutela Iustitiæ iacent. Quẽ enim cum laude populo præfuisse dicas, nisi aliquos qui in vrbe, & castris ius dicant, constituat. Et Scipio quidem Africanus cùm summo reipu.

tempore Imperator cum exercitu à Senatu esset appellatus, non prius de hoste armis prouocando consilium cepit, quàm in eos iure & legibus cõstituisset, qui aliquid tetri admisissent, & meretricũ greges reliquaque omnia, quæ ad animos hominum effœminandos valent, longè à castris amandasset. Et quanquam vetus fuerit multorum sen-
» tentia, Inter arma, leges & iustitiæ vniuersæ semi-
» naria conquiescere, atque vbi intonuit clasſicum,
» præstantisſima illa pacis & togæ studia de mani-
» bus excuti: illud tamen est reliquum militiæ vincula in iustitia sita esse. Quid enim si stationem miles deserat, aut contra edictum Imperatoris manus cum hoste cõferat, neque ex lege militari ad pœnam expeti posſit, quicquámne tibi ab eiusmodi exercitu fortiter aut præclarè geri posse videatur? Iustitia igitur vtrunque tẽpus & belli, & pacis moderatur.

Aliud in Iustitiam, ex Nigidio.

In sordidè iudicantes.

Vah qui inculcatis audes sperare querelis
Iustitiam ætherei linquere regna poli.
Illi signifero sedes ascribitur orbi,
Et clari ante oculos Arctophylacis abit:
Quâ locus ad libram & radiantis membra leonis
Finditur, & duplici diuidit astra sinu.
Huius nostrorum sordes & stupra deorum
Mouerunt iustâ debita sceptra manu.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIGIDIVS figulus & doctrinæ ſtudiis,& administranda Rep. facilè princeps, Iuſtitiam in Zodiaco inter libram & leonẽ ſedere exiſtimauit. Quod etſi minus forſan à magiſtris ſuis, aut etiam aſtrologorum ſermonibus didiciſſet, hoc tamen illi in mentem veniſſe in ſuſpicionem venio, quòd agentes in rebus, iiq; qui iuriſdictioni præſunt,vel omnium maximè ad quodlibet iniuſtitiæ genus conſtiterunt. Quod temporibus illis accidiſſe minimè forſan ſit mirandum,quibus nódum veritatis Euangelicæ dies illuxerat. Nunc verò ætate noſtra cui tantum beneficium fata non inuiderũt,luctuoſum ſanè eſt ſordibus eorum, quos Moſes in Pentateucho ſuo deos appellat, tantùm Iuſtitiæ patrimonium direptum eſſe.Quòd ſi eam iuſtitiam maiores noſtri appellauerunt, quæ ius ſuum cuique,hoc eſt iudicanti tribuat, aptè profectò noſtros homines acerrimos iuſtitiæ propugnatores voces.Quid enim & opis & inſtrumenti ad hominum negotia adferunt, qui priuatis cómodis ſolùm incitati in præclariſsimis illis muneribus ita verſantur, vt magis ſuum quàm litigantium negotium agere dicas? Ac ſi volumus temporum noſtrorum hiſtoriam,& ea quæ teſtata antiquitate patres nobis prodiderunt, diſpicere,quẽ quæſo à tot ſæculis inter noſtros homines reperias, qui nulla mercede in illis ordinibus ſederit? quis propria quadam animi incitatione vnquam iudicauit ? quis eorum precario ius dixit ?Quæ laus etſi iis qui ſe ad Dei præſcriptũ nutumque cóuert

:erunt, minimè ſit neceſſaria, dolendum eſt ta-
n inter Chriſtianos homines, quorum propriũ
omni officiorum genere præſtare, qui hac vir-
e excelluerit, repertum eſſe neminem. Quòd ſi
quis tam religioſus morum magiſter eſſe velit,
nanc animi elationem, cæteraſque alias virtu-
, quæ proximè ad perfecti ſpeciem accedunt,
vulgo deſyderet, nimiæ ſeueritatis teneri meri-
ſit iudicandus. Qui autem in ciuitate principa-
m gerunt, & iis artibus quæ libero homine di-
næ ſunt, ornati omnibus, ſoli de dignitate & ho-
eſto, ſoli de expetendis & fugiendis verba fa-
iunt, magnopere certè ſint reprehendendi, niſi ex
latonis ſententia, obliti commodorum ſuorum
d Rempublicam acceſſerint. Ac ſi per illos licet
oſtra cum externis conferre, videmus eos quos
us veteris hoſpitij ſocietate nobis deuinxit, ſub-
atis formulis de cauſis priuatis & publicis ſine
nercede iudicare. Quid enim ad iudiciorum di-
gnitatem ſplendidius, quid ad litigantium leua-
tionem aptius eſſe poſsit, quàm ea liberaliter con-
ferre, à quibus ſordes & præmia non ſolum ſacra,
ſed & profana monimenta ſuſtulerunt? Noſtri au-
tem maximis nominibus ſibi eos, quorum res agi-
tur, deuinctiſsimos eſſe arbitrantur, ſi magna pe-
cunia ſententiam dixerint? Nam præter id quòd
pecuniam ingentem & ſæpiſsimè extra ordinem
ſportularum nomine imperant, plurimum tamen
ſibi gratiæ deberi opinantur, ſi quæſtionem totã,
ſicut eorũ fides & officij ratio poſtulabat, ad exi-
tum perduxerint. At enim quis apud eum iuſtitiæ,
quis

quis æquabilitati locus esse potest, qui in obeundis magistratibus sequitur pecuniam ducem: cui tamen cum iustitia æterna est dissociatio? Neque verò tantùm apud omnes bonos inueterata cósuetudo momenti habet, vt ea homines nostros inuidia tantæ cupiditatis & auaritiæ leuare possit: quæ si vnquam ad sceleris excusationem valuit, hoc opinor minimè hac in causa cócedédũ erit: in qua qui versantur, ab omni pecuniæ appetitione alieni esse debent. Sed quia admiratione diuitiarum illud immortalitate dignum iustitiæ decus apud homines in summa neglectione iacet, non est mirandum, si Astræa illa Dea hominibus relictis ad superos conuolarit.

Senatus Heliogabali.

In iudices γυναικοκρατουμένους, & vxorio imperio viuentes.

Qui decreta vides muliebribus edita iußis,
Totáque fœmineos per fora ſtare greges,
Hæc Phœnix quondam poſuit monimenta ſacerdos,
Inter conſcriptos addita ſcorta patres.

ALIVD.

Qui regis imperio populos sanctúmque senatum,
Et tibi sunt dandæ credita iura fabæ:
Quíque tenes Lato prætoria ciuica Clauo,
Et quasi te populus conspicit in tripode,
Legibus vxoris viuis, thalamóque iugali
Non licet ex voto dicere iura tibi.
Dignus qui molli sedeas sub Amazone Præses,
Désque Suburranis menstrua iura focis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AMAZONAS mulieres extremo oriente sitas, animi magnitudo & imperandi gloria toto orbe celebrauit. Nam & priuatim & publicè tanta cum laude imperarunt, vt finitimos populos bello domuerint, & muliebribus decretis viuere coëgerint: cúmque rebus fortiter gestis sibi otium peperissent, tantum animi elatione processerunt, vt præstantissimis Alexandri Magni spoliis & triumphis minimè terrerentur. Cuius reipublicæ maiestatem & imaginem cùm non longinquitas temporis tantum, sed populorum omnium consensio summo studio à se repulisset, inuentus est Heliogabalus imperator, qui largitione Symiamiræ matris ad imperium productus memor tanti officij, illi in senatum ingrediendi, & in Consulum subselliis sedendi potestatem fecit: & vt ea senatusconsultis & authoritatibus perscribendis testis adhiberetur, effecit. Habuit verò (vt inquit Ælius Lampridius) in colle

Quirinali ſenatulum,ideſt,mulierum Senatum, »
n quo antea fuerat conuentus matronalis:v bi ri- »
icula quædam Senatuſconſulta facta ſunt de le- »
ibus matronalibus ,quo quæque veſtitu incede- »
ent quæ ad cuius oſculum venirent,quę pilento, »
uæ equo ſaginario,quæ carpento mulari,quę bo »
n,quæ ſella vterentur.Quod exemplum cùm da »
nato authore ſuo,cōtra maieſtatem populi Ro- »
ani eſſe videretur, factū eſt S. C. quo in poſterū
ulieres ab ingreſſu curię remotæ ſunt:hoc addi-
,vt eius caput inferis ſacrum eſſet, qui hoc in rē
iblicam inducere conaretur . Cuius decreti au-
oritas etſi in poſteris ipſis longa annorum ſerie
deatur conſtitiſſe, in nonnullis tamen locis tam
œminati imperij quædam ſeminaria, & ea cer-
non obſcura reſtiterunt. Nā vt Ariſtoteles gra-
s author in Politicis definit, tùm demum reipu »
cæ gubernacula penes mulieres videntur eſſe, »
n ij qui legibus vetandis & iubendis præſunt, »
oris principatu & dominatione tenētur.Quod »
i minimè ad eorū amplitudinem qui in tali de-
nt imperio , aut ad totius reipublicæ dignitatē
conſentaneum, muliebribus illis auſpiciis ma-
tratus geri , mirandum eſt tamen nullum ex tā
pura ſeruitute ſeſe in libertatem dignitatis vin
are velle. At enim Romani fœminas quas à pu
cis negotiis lege lata excluſerant, in perpetua
ela(vt Cicero author eſt) propter conſilij infir
atem eſſe voluerunt : vt eas non ſolùm a rebus
olicè gerendis, ſed à priuatis rei domeſticæ ad-
iiſtrationibus & contractibus ſummouerent.

» Neq; enim par eſt vt quam ſummus Deus hominũ
» ſtudiis obſequentiſsimã eſſe iuſsit, ea in homines
» principatũ gerat. Quo in genere moleſtè fero ab
» exterisnoſtros inuadi ſolere, vt ij omniũ conſenſu
nationũ γυναικοκρατούμενοι vocentur. Hoc enim & maieſtatem imperij notabili iactura minuit, & mea ſententia muliebrem dominatum in rempublicam inducit. Nam quid magnificum, quid centumuiralibus publicisque iudiciis dignum iudices exequentur, qui domi imperare non poſſunt? Deridenda ſanè arrogantia, in Liburnicis & duorum ſcalmorum nauigiis regendis ſe parum ſcientem confiteri, quinqueremes autem gubernare didiciſſe. Nam qui in familia lege agere non poteſt, qua tandem ratione de maximis controuerſiis in Senatu iudicabit? & quomodo iudiciorum maieſtatem togatus tuebitur, qui in vxoris imperio & opinatione conſidit? Si quid tibi cum eiuſmodi hominibus rei eſt, facile eos ad æquitatem adduxeris: boni enim ſunt: ſed cum nocte interpoſita ad vxorem retulerint, offendes omnia muliebribus conſiliis perturbata. Quod ne cui obſcurum eſſe poſſet, eorum beneficio curâque perfectum eſt, vt id & præſcripta conſuetudine & quaſi ciuitatis lege conſignaretur. Quam enim expectationem cõſeruandæ dignitatis & memoriæ ſuæ reliqui populi in filiis collocârunt, id noſtris hominibus in filiabus poſitum eſt: apud quos egregium & immortalitate dignũ pietatis κατόρθωμα iudicatur ſi aut exhęredibus factis, aut modico honoris cauſa

ſubleuatis filiis ſuis, reliquæ opes omnes in filias generoſq; immenſa & inofficioſa donatione profundantur. Credo quòd id vxoribus placere certò ſciant, ad quarum ductum & voluntatem omnino cogitationes ſuas applicauerunt. Eam quantitatem filiabus doti ſcribere, habent virtutis & officij loco, qua perſoluta filiis ad ſe tuendum nihil ſuppereſt adiumenti. Qui ſi præclariſsimis literarum ſtudiis & rerum maximarum cognitione mirabiliter incenſi, ſui rationem haberi velint, vix temere proficiunt quicquam: & id opinor rectè, apud eos, qui magis filiarum pompa & luxu, quàm filiorum eruditione & doctrina delectantur.

Ad Cupressum.

In aulicos & admisionales.

Ite procul sutiles aliorum in prædia blattæ:
Noster adulantes nescit amare decor.

ALIVD.

Aſpice non domitæ faſtigia ſumma cupreſſi,
Membráque diffuſis luxuriata comis.
Multus odoratis folijs innatus amaror
Fata dedit vitæ tam diuturna ſuæ:
Nec furtiua timet malè paſtæ prælia blattæ,
Atque venenatis dentibus eſſe cibum.
Heu quibus auſpicijs creſcentis gloria regni
Hoſtili quateret barbara ſigna manu,
Si ſibi qui cernunt, in publica commoda talpæ,
Patritiæ facerent atria miſſa domus.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER illa quæ relatu nō indigna de Cupresso Dioscorides memoriæ prodidit, nihil opinor magnificentius dici potest, quàm quòd ea non tā tum se à blattis & tineis ægrimonia tuetur sua: verumetiam si dissecta quibuscūque rebus admisceatur, eiusmodi animantium iniuriam longissimè arcet & propulsat. Quæ eadem ad eos qui præstantes opibus & imperij gloria, terrarum orbem suo nutu continent, accommodari potest oratio. Vt enim amaritudo illa ad Cupressi perpetuitatē & magnitudinem summè suffragari putata est: ita profectò seueritas maiestatis plurimum ad principum regúmque gloriam sit adiunctura. Nam vt omittam multas Respublicas, quòd in illis adulatoribus essent omnia, miserè concidisse, sit forsitan à regnorum gubernaculis alienum & turpe, eos qui commodis suis & rerum domesticarum incrementis, administrationes publicas sibi omnino attingendas esse existimant, solos in beneuolētiæ principalis clientela iacere, eoque genere illationes publicas & commissa fisci ad priuatam vtilitatem traducere. Quid enim in gerendis publicis rebus aliud agunt, quam in partem animos defixos habent, quò sensus, quò acies oculorum spectat? an vt spoliis & victoriis, ex quibus veteres Romanorū duces nihil pręter laudem domū retulerunt, quietem otiumq; ciuibus suis pariāt? an vt eas dignitates, quas illi à principibus dono impetratas populo proscribunt, ad iustitiæ administrationem & subditorum leuationem conferant? an vt im

vt immortalitati litium & publicis malis medeantur?an vt obliti commodorũ suorum totum corpus reip. curent, résque gerant arduas plenásque periculorum cùm salutis & vitæ, tũ rei familiaris & fortunarum suarum?Horum actionibus si fortuna principes aduersantes,in eamque rem tam paratos fecisset, vt eiusmodi homines à gubernaculis excluderet:quid tã gloriosum, tamq; elatũ dici potest, quid cũ splẽdote & gloria rerũ gestarũ tã coniunctũ,quod nõ Christianissimis Principibus communicari queat?Sed tamen excelsi animi est, à quibus nihil opis & adiumenti senseris, & quibus nihil debeas,iisdẽ & conferre quãplurima,& omnia velle debere. In quo grauissimè sint reprehendendi illi,qui tãta animi elatione, & in beneficis collocãdis liberalitate plane incredibili abutũtu ad vtilitatem suã.Romani dominatione Reip. & domi & foris præclari, eos repetũdarũ reos detulerũt,qui de prouinciis suis,etiã rebus prospere gestis decedentes,rem vel minimã vsibus suis addixissent. Neq; enim vnquã existimauerũt virutem iam cõseruatæ aut auctæ Reip. quasi suapte mercede & gloria nõ contentã,ad rerũ externarũ subsidia deducendam esse: quæ si ab hominibus bene à natura informatis accuratè perspicitur, satis sua pulchritudine omnium animos obtentare possit. Aliud etiam legis capitulum apud eos relatũ erat, ne qui prouincias regerent, aliquove in officio essent,quicquam cũ priuatis contraherent: néve vel fœnore,vel stipulatione, aut empti nomine accepti rationibus suis referrent. Pessime enim se res

habet,cum ij quos principalis clementia consilio-
rum in Repu.socios esse voluit, de publicis com-
modis ad domesticas vtilitates abducuntur,eaq;
tantũ gerunt,quæ in rem suã magnopere fu-
tura sint. Sed tamen auaritiæ geramus
morẽ, quæ nescio quo communi
fato,nõ solùm res vrbanas,
sed bellicas quoque
ambitu suo iam
pene comple
xa est.

Ad ſacrificia Phaſelitum.
In eos qui ſibi diuites ſunt.

Aſpice vt inſipidas, tenuiſsima munera, ſquillas
Dedicat æthereo Phaſelis ora Ioui.
Nec ſtudet occiſa diuos placare bidente,
Illa quidem ſit pars Herculeana licet.
Parcè, ſtipem miſero ſi quando exporrigis Iro,
O quoties loculum eſt nixa redire ſuum.
An cupis infelix alienæ parcere gazæ,
Vales munificos Atropos vna facit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PEssima certè illa rerũ externarũ appetiti-
ne iã olim cõtracta macula,tã in populo C
ſtiano inueterauit & deſedit,vt nõ tãtùm ea no
nõ eſſe retinẽda arbitremur, quæ hominũ decr
cõtinẽtur,ſed præclarũ diuinæ legis præſidium
dubitãter deſeramus. Et quẽadmodum Phaſel
dũ pecuniã facere vellent, tã parcè primitias
cõſecrarunt,vt tãtũ ea offerrent quę nullo ſibi
eſſent futura:ſic innumerabiles reperias, qui q
quam perſuaſum habeãt nulla re magis quàm
neficiis collocatis pios & Chriſtianos cerni po
ipſa tamẽ virtutis ſpecie adduci nũquã potue
vt ea libẽter cõferrent,quæ Chriſtus ſibi & eg
dedicauit.Quòd ſi (vt veteres voluerunt) nihil
„ illi principi Deo quod in terris ſit acceptius q
„ cœtus hominũ iure ſociati:quãta mediusfidius
„ ligentia eas virtutes tuebimur, quæ ad com
nitatem & congreſſum hominum plurimũ val
Iã qui ex chirographo cõueniũtur, ad nominis
ſolutionem pignoribus captis vel etiã carcere
gi ſolent.Quidã etiam tam à natura:ſunt inſtru
vt nõ exiſtimẽt ſe diutius poſſe debere.Quorũ
cõſiliũ vehementer probo:ſed tamen vellẽ vt in
Domini eadẽ diligẽtia vterẽtur,neq; illi tãto
pore reliqua traherent.Appellãtur certè ex C
ſtianæ legis ſyngrapha debitores,grauiſsimis t
bus de expilata hęreditate Domini citãtur rei,
lis obſignatis res agitur:neq; tamen parẽ Chr
hoc eſt, pauperibus volũt rationẽ aſcribere. Ita
uunt,vt potius in auaritiæ patronatu(dea enim

lis quædam opinor eſt) quam in virtutis gentilitate eſſe velint. Ac mihi quidem in iſtos homines cogitanti quærendum viſum eſt, cur cùm reliquo virtutum genere excellentes habeantur, & ea gerant ipſi quæ ſine cuiuſquam contumelia rationibus honeſti ſunt coniuncta; hāc ſolùm partem intactam reliquerint. An quòd glorioſum Chriſtianis eſſe putant, multis rebus & pecuniis abundare, quas ne in propinquis quidē ſuis ſapiens laudauit vnquam? an quòd id expetendum eſſe putant, quod apud imperitam multitudinem plurimum dignationis habet? an quòd pulchrum viro bono eſſe opinantur, ſi Chriſtum & Apoſtolos, quos bene agendo & rectefactis conſequi aut nolunt aut nequeunt, hac vnà diuitiarum nota antecedant? an quòd totam animi elationem, quæ in præſtantibus viris eſſe debet, pecuniæ pondere metiuntur, & in eo magnum putant excellere, in „ quo vt quiſque optimus eſt, ita facilè ſe ab im- „ probiſsimis patitur ſuperari? Sed non video pla- „ nè quodnam eorum cauſæ patrocinium adferatur. Nam præter id quòd virtutes omnes æterno quodam conſenſu inter ſeſe (vt Stoici volunt) coniunctiſsimas, officiis ſeparant, offendunt mea quidem ſententia grauiſsimè, quòd ea præcepta in quibus omnia ſunt præſtantibus & magnis viris, ab actionibus ſuis excludunt, atque ea ipſi ſola conſectantur, quæ naturæ hominum atque adeò ſenſibus maximè ſunt conſentanea: in quibus fruendis neque virtus vlla, neque animi magnitudo poteſt exiſtere.

In

Ad statuam Iouis & Themidos.

Iusta à Deo roganda.

En vt Dictæo posita est vicina tonanti.
Explorans hominum vota, precésq; Themis.
Tu bona posce Deum, metet impia vota ligone
Dîa Themis. Sanctum est iusta rogare Iouẽ.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

BELLISSIME Themis in pōderādis hominū votis principatū habēs, ſecūdū Iouē ſedere creta eſt: quæ perpetua quadā æquitate, importunitē eorū qui immaniſsima quæq; à Deo petūt, retardaret. Quæ hominū lues eo nomini populoque hriſtiano videatur offenſior, quòd illis perſuam eſt, Deū immortalē ad hominū cupiditates & elera propendere. Quid enim aut magnificum, ut liberale de Deo iudicare poſſunt, qui præſtanſsimū illud numē in criminis nefarij ſocietatem udēt appellare, vt eo velut adnitēte, diuturni deerij ſui expectationem, & ſceleratæ cupiditatis im explere poſsint? Nā qui à neceſſariis ſuis nōlla contra leges petunt, ita ſunt animo affecti, vt s quos petitione ſua volūt impellere, in eodem o illi ſunt, errore verſari putēt. quibus ſi omni- perſpectū eſſet, tales virtuti ſoli omnia ſumma buere, nō temere in facilis repulſæ periculū ſeſe ſi cōiicerēt. Quod idē quoq; de iis qui turpiſsia quæq; à Deo rogāt, dici poteſt. Quam enim illi excellēti illa mēte perſuaſionē induerūt, qui eā ſolū teſtē, ſed flagitiosè ſodalitatis participē cit. Quòd ſi Iesus Chriſtus in ſequacibus ſuis rerū bſidia ne probauit quidē, qua frōte patrimoniū erius ab illo cōtēdemus? Iā qui apud nos omni obitate excellētes perhibētur, rē gratā Deo ſe fare putāt, ſi vocis & laterū cōtētione cū domino erint, vt filios ſuos diuitiarū & honorū acceſsio aliquando ornatos videāt. Quòd quàm parum Euāgelicum, ſatis ſacra loquuntur monumēta:

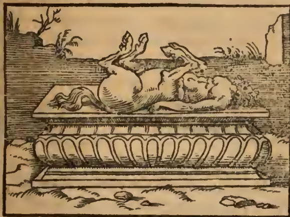
Qui

,, Qui enim(inquit Christus)in vobis dignitate
,, stat,fiat sicut iumior.Quòd nō eo pertinet,vt a-
bitionis labore districtos de cursu dignitatū re-
cē. aliquos enim esse oportet qui præsint,& q
bus pareatur.Sed vt omnibus notū esse posit,
quam popularia illa & imperitæ multitudinis
dia,magnorū virorū animis insedisse.Cretio h-
ditatis ab aliquo pro parte facta est,simulatq; f-
liæ erciscūdæ iudicio arbiter est acceptus, null
apud Dominū intermittit rogādi tēpus, sacrifi
interpellat,noctes & dies suffitus agit,vt ea po
quæ sibi probatur magis in partē cedat.Hæc q
uis ab hominibus cætero-qui bonis facta esse
moria repeto,non adducor tamē vt ea ad prou
tiā Dei pertinere credā.In primis enim Christi
hominibus probatum esse debet, vt pecuniā
nihilo ducant:quam qui tanquam bonum &
petendum quærunt, ne illi quidem Philosop
beneuolis & placatis vti posint.Quis ergo De
tam parum diuinum & æternum statuit, vt
preces illi curæ esse putet, quibus eū velut so
dati impellimus,vt eius auspiciis filiæ nostræ
mariis viris nuptum dentur? Quis sempiternæ
menti tam parum tribuit, vt ad ea vota prop
sam esse putet,quibus deprecamur impēsius vt
tisimæ mulieres in manū filiorū nostrorū con
niāt?Sed hęc forsitā mulieribus in ore sunt.in q
bus etsi incredibilis virtutis & pietatis signifi
tio plerunque eluceat,nescio tamen quo pacto
ea sententia tam sint alienæ,in qua Euangelij sp
dor inest totus.

In

In tumulum Chironis.

Optimum ad felicitatem quàm ocissimè aboleri.

Siste tuos Chirō peregrino in crimine plāctus,
Nec refuge æterni viuere lege Dei:
Et sceleratorum temeraria facta nepotum
Desine in ærumnis connumerare tuis.

ALIVD.

Cur fugis ô Chiron donum immortale deorum?
Nec placet hæc animis Athanasia tuis?
An quòd Achiuorum noras peccata nepotum,
Et chari immemorem pignoris Italiam?
Atque impendentes patriis ceruicibus enses,
Et Tyberinorum fœdera rupta ducum?
Anne & fœdatos natorum sanguine manes,
Et data cognatâ dira venena manu?
An quod & occidui testata piacula cleri,
Et positos noras munere pontifices?
Abreptum & miseri scelus exitiale Giesi,
Et sacra Amorreis contemerata notis?
Et scelera antiquo iam commutata decori,
Et patriis iussas moribus exequias?
An salsæ peritura molæ conuiuia noras,
Ventura & Libycis pemmata deliciis?
Aut lapathũ, & tenuis vulgata obsonia squillæ
Tam subito in primas corruitura dapes?
Ergo age, disce horum fœdos contemnere mores,
Et postliminio cœlica dona cape.

NAR

NARRATIO PHILOSOPHICA.

POSSIT aliquis in attentiſsima rerum humanarum cogitatione poſitus iuſtè demirari, Chironem immortalitatis beneficio à diis auctum vitam hanc breui ſubterfugere voluiſſe. An quòd ſimul atque in vitam tanquam in viam ingreſsi ſumus, tot periculis & ærumnis diſtinemur, vt quaſi noſtri noſmet pœniteat? An quòd in eos qui iſtum vitæ curſum tenent, tot ſæpe iucurrunt animorum & corporum ægritudines, vt meritò vitæ calamitoſæ vna mors Chironi fuerit præferenda? An quòd maiorum ſuorum flagitia accuratè perſpiciens, viuendi ſatietate mirabiliter teneretur? An quòd ſuorum temporum æquales omnibus flagitiis contemeratos cerneret, neque eorum vſum & conſuetudinem æquo animo ferre poſſet, quorum improbitas bonorum omnium ceruicibus ad perniciem videbatur impendere? An quòd populum ſuum propè deſipientem offendiſſet, vt cuius mores perditos & infames iudicaret, illius vti congreſſu nefas eſſe arbitraretur? An quòd poſteritatem intuens, & in eam diuinationis animo defixus, veneficia, adulteria, clades, latrocinia, homicidia, falſum, teſtamentorum ſubiectiones longè antè præuideret: & ea tempora putaret impendere, quibus vtilitati dignitas, ſceleri virtus, iniuſtitiæ æquitas eſſet conceſſura? An vt eorum mores & vitæ indignitatem defugeret, qui religionem ſtupro, forum cupiditate, hominumque inter ipſos communitatem dolo & fraudibus inquina-

rent? An quòd futurum aliquando præſentiret, vt quæ gens præſtantiſsima iuſtitiæ & paupertatis ſeminaria primùm habuiſſet, eadem ipſa labentibus ſæculis, ambitione, diuitiarum copia, luxu & externis rebus fœdaretur: & ea ſibi aſciſceret, quæ Chriſtus præclariſsimæ rogationis author longè à ſe & à ſuis depuliſſet? An quòd ii qui rempublicam gerunt, negligentiam, auaritiam, corruptelam, ſordes, gratiam, ambitionem ad iudicia forumque attulerunt: & qui locus beneuolentia & odio vacare debuiſſet, is talium animi ægrotationum maximè pleniſsimus apparuit? An quòd ii qui ſe Chriſtianos & eſſe & nominari volunt, pietatem erga homines (qua ferme vna fidei Chriſtianæ ſplendor, & tuendæ nos inter nos ſocietatis iura continentur) verſura, fœnoribus, vſurarum voragine, dolo malo, fruſtratione, denique illa virtutum omnium perturbatrice auaritia conuellerunt: vt nullus perdiu inter nos ſapere iudicetur, qui non ſe totum lucro, & domeſticis patrimonij ſui commodis dediderit. Itaque ſcitè & ad mores noſtros appoſitè Heſiodus ait,

Νῦν, δ᾽ ἐγὼ μήτ᾽ αὐτὸς ἐν ἀνθρώποισι δίκαιος
Εἴην, μήτ᾽ ἐμὸς υἱὸς· ἐπὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
Ἔμμεναι, εἰ μείζωγε δίκην ἀδικώτερος ἕξει.

Nam ſi qui virtuti omnia ſumma tribuunt, inſani, ſi qui ab honorum appetitione abſunt, ſtolidi, ſi qui res humanas & fortuitas pro nihilo ducunt, excordes, ſi qui honeſtate non commodis tranquilitatem ſtatuunt, ſtulti & amentes iudicantur: quæ tanta homini ſapienti ſuſcipienda erit contentio

tentio,vt in luce omnium religionem,pietatem & iuſticiam colat?ſi denique cũ ambitioſis & auaris agitur prçclarius, quid tãtùm bonoviro enitendũ erit,vt pro ſalute omnium fortiſsima gerat & præſtãtiſsima?Sed tamen quia plus apud homines probos ipſa honeſti forma, quàm vtilitatis,gratiæ, & exiſtimationis ratio valere debet : non erit cõmittendum,vt inter aduerſaria imperitę multitudinis ſtudia, aliqua vitæ noſtræ pars officio vacaſſe videatur . Quid enim quæſo in vniuerſa natura melius virtute, quid præſtantius? quid etiam reclamante populo hominum dignitati accommodatius? quæ ſi deſpicitur,facilè tamen excellentia ſua & temporum iniuriam, & hominum perfidiam ſuperatura ſit.nec enim virtus ex hominum opinatione eſt,neque qui in eam omni ſtudio incumbunt,in officiis expendendis aſſenſionem à populo metiuntur . Quanquam autem miſerrimum eſt videre quæ nolimus , oculíque maximè dolorem augeant , quòd à miſeriis cogitationem non ſinant auertere,non eſt tamen viro ſapienti recuſandum,quo minus inter tot clades & nefariorum hominũ perditos conatus,vitam ſuam aliqua leuatione cõſoletur.Si enim Deus optimus maximus, homines è cœlo ſatos huius orbis habitatores , & calamitatum, quæ quotidie ſcelere accidunt plurimorum , ſpectatores conſtituit , non debemus ita cedere animis,vt quaſi deiecti deſyderium viuendi penitus deponamus . eſt enim opinor & moderationis & ſapientiæ, eos qui ne vmbrã quidem τοῦ καλοῦ viderunt ſine cõtumelia dimittere.

In Magistratus iuuenes.

Vix temere ante pilos venit ſapientia.

Deſine ſtulte puer, dubiam tractare bipennim:
Anne audes molli ſtringere tela manu?
Quàm malè conſcripti tractãt arcana Senatus
Qui nondum primas deſeruere nuces.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CIVITAS Lacedæmoniorum quæ Reip. gubernaculis, dum Lycurgi leges valebant, reliquis populis præluxit, consilium suum Senes appellauit: vt omnibus iudicatũ esset, nullũ Rempu. attingere debere, nisi eius cupiditates omnes, motúsque animi, longior ætatis flexus cõfecisset: Romulúsque eosqui in rerum administratione essent Senatores & Patres nominauit, vt iuuenes publicis negotiis excluderet. Et Prophetarum præstantissimus Esaias, dum Iudæorum populo pro tantis flagitiis malè euenire auguraretur, hunc graues domino pœnas daturum existimauit, si illi aliquando euenturum prædiceret, vt iuuenum & effœminatorum imperio teneretur. Quæ enim pestis in Rep. capitalior vnquã fuit, quàm eos ipsos in magistratu esse, quos leges propter infirmitatem consilij in tutela esse voluerunt? Quæ tanta temporum est improbitas, vt ij publicis & priuatis administrationibus velut tripudio auspicẽtur, qui neque rem domesticam cum dignitate gerere, neque seipsos gubernare possunt? Denique quid & authoritatis & splendoris ad ipsa subsellia adferent, qui ne domi quidem satis apud suos partes tutari queunt? Tu igitur cui nec vsus magister fuit, nec doctrina forum, cùm in rei stipulatiuncula & syngrapha decipiare, vllúmne tibi in Senatu iudicandi locum relinquendum esse existimem? Quòd si Augustus Cæsar non omnibus de iure respondendi potestatem fecit, sed iis tantùm quos doctrina prope singularis, & velut vniuerso

populo teſtata virtus apud omnes commendabat: quid in eis deſyderes qui tantùm ſibi ſumunt, vt de aliorum reſponſis ſoli iudicium ferãt? quos forſan omni ſtudiorum laude cumulatos eſſe oporteat, quòd ab eis maiorem appellare nõ poſsimus. Iam verò qui alteri iudicium dictant, non prius cognitionem ſibi impetrandam ſtatuunt, quàm peritiſsimos quoſque de iuſtitia & æquitate cauſæ ſuæ in conſilium adhibuerint, vt tandẽ illis ducibus, & quaſi toto iure teſte cum aduerſario lege conſiſtant. qui ſi forſitan cauſa cadant, patronos ſuos de imperitia in inuidiam & crimen vocant. Ac mea quidem ſententia propius erat cum eis iniuriæ diſceptare, quibus id oneris impoſitum eſt vt extremi omnium ſentẽtiam ferant. Quid enim in litibus adeundis confert præparatio illa diligens, quid altior prudentium deliberatio, ſi quibus iudicandi partes attributæ ſunt id parum admodum ſentiant, ex quo magnum cauſæ patrociniũ accerſitur? Qui autẽ quaſi procincti in ſubſelliis ſententias rogantur, niſi maximis artis & naturæ præſidiis ſint inſtructi, parum certe facultatis ad ea munera in quibus degũt, ſunt allaturi. Quòd ſi aliquis primis illis annis tantam doctrinæ ſuæ fiduciam habet, vt inter tantos magiſtratus adlegi velit, non video in quo hæc dignitas laudi illi eſſe poſsit. Nam & multas ciuitates florentiſsimis rebus ſuis concidiſſe accepimus, quarum ſumma ad iuuenes redierat. Et ex ſacris quidem literis Robohami regnum quod patria virtute & auitis armis præclariſsimum acceperat, adoleſcentum con

filia conuellerunt. Ex quo præclarum est quod apud suos Lycurgum instituisse Plutarchus refert vt octo & viginti Seniores à latere Principũ nunquam discederent, quorum consilio omnia & foris & domi gererentur. Quis enim consultò de re aliqua iudicauit vnquam, qui nondum rei periculum fecit? Iam in Næuii ludo cùm aliquis interrogasset, Cedo, qui Remp. vestram amisistis tam cito? respondetur, vt inquit Cicero,

Proueniebant oratores noui, stulti adolescentuli.

Et apud Homerum Vlysses, non alia de causa se Achille consilio & prudentia superiorem facit, quàm quòd illo grãdior natu esset. Etsi enim rationem eam, quæ cùm adoleuit & perfecta est, sapientia vocatur, nullus forsan hominum est consecutus: habet tamen affecta ætas nescio quid cum illa coniunctum & cognatum, quod difficile factu sit in adolescentibus reperire.

Ad statuam Dianæ.

In sordidos nostrorum mores.

En vt te insimulant castæ monimenta Dianæ
Aeternum hospitij non coluisse decus.
Disce miser tenues meritis retinere propinquos,
Nec iam te cæcus fœnoris vrat amor.

ALIVD.

Quam quondam magnæ ſtatuam poſuere Dianæ,
Proponunt oculis Pegmata noſtra tuis.
Illa ingreſſuris ſubtriſtior eſſe videtur,
Moroſóque nimis torua ſupercilio.
Verùm eadem auerſis hilari gratiſſima vultu,
Non dubia oblati ſigna dat hoſpitij.
Noſtrorum hi mores, patriis ſic viuitur oris,
Hoc verum eſt noſtræ ſymbolum amicitiæ.
Hos, memor officij, ſi forte inuiſeris, illic
Te toruùm extemplò dira tuetur anus:
Demitit vultum dominus, metuénſque repoſtis
Vix bene ſe memorem prædicat eſſe tui:
Et gemit ingratas nullo cum fœnore meſſes,
Et ſibi Eleuſinæ numina ſæua Deæ.
Sed cum ad veſtibulum ventum eſt, & limine in ipſo
Incipit extremum iam tonuiſſe vale,
Ad cœnam citus inuitat, frontémque ſerenat,
Iactat & occiſæ ſumina læta ſuis:
Et Calabro indignos imitatur in hoſpite mores,
Hácque tegi infames indicat arte dolos.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

STATVAM Dianæ quondam in Leſbo conſecratam, qui ad illam frequentes confluebanr, diuturna quadam notatione nobilem reddiderunt, Nam in ea obſeruatum eſſe literis proditum eſt, vt iis qui templum introirent, velut ſubtriſtior ſupercilium adducere videretur: contra verò exeuntibus incredibili planè vultus hilaritate appareret: quod an caſu an verò artificis induſtria acciderit, nihil ad hoc tempus. Quantùm autem ad prẹſentem ſcriptionem attinet, ſcitè ſtatua illa noſtrorum mores videatur adumbrare. Nam ſi qua tibi vetus cum horum aliquo neceſsitudo intercedit, & ſi, dum id agis vt ius amicitiæ ſanctè & piè colas, ad eum domum veneris, tantam in vultu ſeueritatem prę ſe feret, vt ſenium eſſe tibi perſuadeas. cùm autem de diſceſſu cogitās in foribus conſtiteris, & hominem iam valere iuſſeris: depoſita feritate paulùm condocefactus, te apud ſe iubebit cœnare: neque tamen prius tibi hoc iudicij & beneuolentiæ conferet, quàm certò perſpexerit te, quo minus hoc benignitatis iudicium acceptes, verecundia impetrati diſceſſus impediri. neque enim minore augendi patrimonij cupiditate incenſi ſunt, quàm amittendi metu. quo in genere ſi qua plaga accepta eſt, videas homines omni conſtantia deturbatos iacere. Quis igitur eos pro amicis complecti velit, qui res minimas ſanctiſsimis amicitiæ vinculis anteponunt? Quis pro agnatis colere, quibus modicæ rei iacturam nullis amicitię momentis ſarciri poſſe iudica

dicatum eſt? Quam tamen tanti maiores noſtri ęſtimauerunt, vt non tantùm pro amicis opes & pecuniam, ſed vitam profundere eſſent parati. Hoſpitalitatem certé veteres philoſophi mirabiliter laudibus efferunt: quòd hac vna virtute conſeruandę hominum ſocietatis prope iura continẽtur. hanc Romani tam ſibi in republica retinendam eſſe cenſuerunt, vt in extruendis magnificis ędibus neque ſumptibus, neque labori parcerent: quibus aliquando hoſpitalitatis officia non exteris tantum, ſed etiam ciuibus ſuis præſtarent. Quæ laus Octauio homini nouo ad petitionem conſulatus creditur eſſe ſuffragata. Quid enim gratius facere patriæ tuæ poſsis, quàm ea liberaliter omnibus cóferre, quę natura communia eſſe voluerat. Nam neque aliqua res eſt, qua propius ad conuentum animorum, qui his vinculis elapſi in cœlo beati æterno æuo fruuntur, poſsimus accedere, quàm in beneficiis vltrò citroque conferendis tam à natura incitatos videri, vt omnes homines non amicitia tantum, ſed aut familiaritate, aut agnatione nobis coniunctiſsimos eſſe arbitremur. Quæ vnquam maior perfecti fuit expreſsio, quàm vniuerſos homines tantùm apud nos gratia & authoritate valere, vt nobiſcum arcta neceſsitudine colligatos iudicemus? quæ qui preſtiterit non hominum concurſationem & congreſſus, ſed animorum cœleſtem illam coniunctionem aſſecutus eſſe videatur. Iam iis qui olim ſemibarbaros homines, & locorum interuallis vitæque genere diſiunctiſſimos mœnibus & viuendi ſocietate ſepſerunt;

hoc

hoc à ſuis teſtimonium datum eſt, vt poſt mortem pro diis colerentur: à quorum gloria non procul abeſſe eos crediderim, quibus nihil magis in vita propoſitum eſt, quàm vt ſe beneficos & liberales velint: quique egregia quadã hoſpitalitate omnes ad ius hoſpitij & familię ſuę nituntur allicere. Sed tamen in hoc genere hæc temperatio erit adhibenda, vt quò aliquis magis opis indigebit, hòc ille largioribus obſequiis retineatur. Male enim „
ſe res habet ſi in meritis collocandis fortunam po „
tiùs quàm mores ſequamur. Quis enim non po- „
tiùs ſua quàm alterius cauſa ad beneficentiam putetur acceſsiſſe, ſi locupletiſsimos quoſque officiorum magnitudine ſibi adiunxerit: eos verò qui opus habent, ne tentarit quidem? quæ & ſi ex Philoſophorum ludo ad nos eſſe profecta meritò quis dixerit: ad ea tamen Chriſtus ſuorum animos tam ſæpe exuſcitauit, vt Chriſtianorum hominum propria exiſtimari poſsint. Amicitias benefactis aucupari glorioſum eſt: ſed tamen nobis cum ethnicis commune. Qui autem apud illos quos rei familiaris anguſtiæ premunt, lubens in creditum ierit, & eis potius pecunias intulerit, à quibus propter inopiam debitum non ſit recepturus, laudetur certe hic Chriſtianus, atque hoc nomine dignus exiſtimari queat. Sed quia non vitio temporum ſolum, ſed vſurpatione eorum qui ſibi ſapiunt effectum eſt, vt hoſpitalitas alicui pro nefario ſcelere ponatur, deſino. ſic verò res ſe habet, vt quibus eſt antiquius pauperibus & amicis benefacere, quàm in patrimonij amplificatione oc-

cupa

cupari, hi lege Fannia, quæ de ſumptibus quõdam lata eſt, rei à noſtris peragantur, omniúmque ſententiis dilapidatores ſubſtantiæ ſuæ, filiiſque non ſatis conſulentes nominentur: quibus etſi à patribus debeat proſpectum & cautum eſſe, nõ ſunt tamen legis præcepta deſerenda, vt filiorum deſyderio & cupiditati ſatisfiat. Neque verò Apoſtolis cęteriſque, quos militię noſtræ principes habuimus, dignitate præſtamus: qui ſi vt ſe ad Chriſti clientelam conferrent, omnia ſua abdicarunt, cur non leuiſsima rei domeſticę noſtræ iactura pręſtãtiſsimũ fidei Chriſtianę prę ſidiũ retinẽdũ eſſe ſtatuemus.

In Catonem.

Omnium rerum satietas, præterquam disciplinæ.

Dum tibi pes alter cani est in lyntre Charōtis
Magne Cato, curæ est discere Græca tibi:
Quæris & ignotæ moriens tectoria linguæ,
Nec cuicunque putas omnia nosse satis.
Quò disciplina quisque est instructior omni,
Tantò se studiis dedicat ille magis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

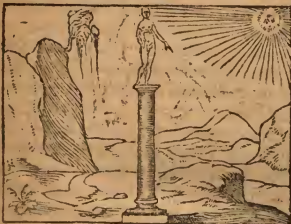
DOCTRINA literarum & rerum magnarum cognitio tantos in animis bene informatis amores citat sui, vt sæpissimè pro maximis laboribus & vigiliis sua ipsius mercede sit contenta. Nam & Carolus is qui Magnus dictus est, vir certè abundans bellicis laudibus, iam grandis natu in Mathematicis studiis acquieuit: quorũ tam fuisse studiosus perhibetur, vt nõ minorem ex philosophicis, quàm ex rebus gestis laudem sit consecutus. totiusque Græciæ sapientissimum Socratem, quanquam (vt ex eius sermonibus colligi potest) omni scientiæ genere excelleret, tamen affecta iam ætate Cunnus citharistes fidibus canere docuit. Et Cato ille, cui omnium consensu tantum tributum est, vt optimus orator, summus senator, & præstantissimus censor haberetur, cùm iam sexagesimum impleſset annum Græcas literas tam auidè arripuit, vt manum de tabula tolleret nunquam. Nam cum admodum iuuenis à parentibus ad rudem esset compulsus, neque ea quæ libero homine digna sunt militiæ negotiis implicatus ediscere potuisset, ne quidem in summo illo ætatis processu sibi quiescendum esse statuit, donec ab eis, quos antea Consul finibus Italiæ prohibuerat, literas Græcas expressisset. Et magnos etiam viros videre licet nunquam doctrinæ studia intermittere: quę tamen illis non ad rei familiaris incrementa, sed ad priuatam animi leuationem valeant. Nam hoc ita natura adfert, vt opere soluti semper aliquid inquiramus & versemus. vt enim errare & labi

labi turpe iudicamus, ita nihil naturæ hominis ac „ commodatius eſſe poteſt, quàm res nouas ſemper „ ediſcere. Nam (vt ait ille) equi ad curſum, ad vo- „ latum aues, ad ſæuitiam feræ gignuntur , ita pro - „ pria quædam eſt hominis incitatio, quæ ſtudio „ diſciplinæ impellitur. Quæ res opinor, Ariſtonem „ & Herillum non vulgares philoſophos eò facilè deduxit, vt in ſcientia finem boni concluderent: quorum opinio quanquam ab omnibus exploſa eſt: non video tamen in quo eos homines, qui ad præclara doctrinæ ſolatia confugerunt, non illis anteponendos exiſtimem, quibus cum lucro omnis cura & cogitatio defixa eſt. Nam qui tam parum liberaliter de virtute ſentiunt, vt pecuniam & lucrum facere, honeſto literarum otio anteponant: quid aliud efficiunt, quàm vt corporatæ voluptates præclariſsimis animi bonis præferantur? Obſcurum ſanè genus hominum ea ſola laudantium, quorum cupiditate ſummopere capiuntur. Iam qui tam aptus ex ſeſe eſt, vt nihil aut expetat aut admiretur, niſi quod cum virtute & rerum maximarum notitia coniunctum eſt, is apud eos ſyderatus & inſanus appellatur. neque ex eis quiſquam erit, qui nō potius de foro adſtipulatorem, quàm eiuſmodi hominem etiamſi opibus antecellat, ſibi generum eſſe velit.

In ſtat

In ſtatuim Memnonis in Aethiopia.

Contra aduocatos.

Memnonis effigiem iam non mirare viator,
Quæ tacet, & Pharij ſigna dat Harpocratis.
Sed cum ſol radijs os pelluſtrauerit eius,
Incipiet fari quæ taciturna fuit.
O quàm difficilis promit reſponſa patronus,
Ni manibus præſens cernat adeſſe lucrum.
Sed tunc ille reis oracula Delphica reddit,
Cum feriunt oculos aurea dona ſuos.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MEMNON deus oraculis reddendis & magno populorum cõcursu tota Æthiopia nobilitatus, statuam habuisse fertur, quæ ad consilium expetita non prius responsa dabat, quàm sol in eam radios conuertisset. simul atque verò aspectum solis persenserat, eos qui sciscitatum venerãt, certos compotésque consilij dimittebat. Quo genere narrationis appositè eos qui in foro togati volitant, quique in causis agendis precarium quæstum faciunt expresseris. Quos si animi dubius, de lite aliqua in deliberationem voces, nisi prius pecuniam numeres, citius profectò aquam ex pumice extorqueas, quàm ab illis rationem consilij tui. Quòd si (vt inquit Persius)

Dolosi spes refulserit nummi, ››

splendorque ille solis, qui in nonnullis numismatibus cælatus apparet, aciem oculorum cõtigerit,

Coruos poëtas & poëtridas picas, ››
Cantare credas Pegaseium melos. ››

Quod auaritiæ genus, & si non tam iis qui causas agunt, quàm iudicibus sit vitio vertendum, non est tamen dignitati eorum qui leges tractant consentaneum, tanto acquirendæ pecuniæ desyderio teneri, vt nisi eius auspiciis nihil quicquam aut priuatim, aut publicè aggredi velint. Nam & Romani veteres lege Cincia lata conductò causas agere vetuerunt: quòd hac cautione nó patronorum tantùm, sed etiã totius ordinis amplitudo cõtineretur. Aliquot verò pòst sæculis, cùm nec vetu-

ſtas ipſa vulgi opinionibus oppreſſa ſatis maieſtatē ſuam tutaretur, leguleiorum cupiditati permiſſum eſt, vt præſtantiſsimum poſtulandi munus authoritate legum abduceretur ad præmium: hac moderatione adhibita, vt in ſingulas cauſas non plus quàm centum aureos clientes appenderent. In quo & ſi legum authoritas ſatis momenti ad excuſationem habitura ſit: verendum eſt tamen ne ex decretis illis plus ſibi licere velint, quàm Chriſtiani Euangelij decus pati poſsit. Nā ſi egentibus rerum adiumenta edicto Euangelico iubemur impertiri, qua quæſo incitatione in eos conſiliis noſtris adiuuandos eſſe debebimus? quæ res etſi bene & feliciter illis euenerit, nihil tamen no-
„ bis hoc nomine ſit deceſſurum. Qui enim (vt ait
„ Ennius) alteri de ſuo lumine lucernam accendit,
„ facit vt nihilominus ipſi luceat cum alij accende-
„ rit. Ego verò etſi iis minime ſubiratus eſſe velim, videatur tamen plurimum offenſionis habere, ſi tenuiores qui pecuniam quam non habent, præſtare nequeunt, conſiliis noſtris arceantur. Iam verò maiores noſtri domum Iuriſconſulti oraculum totius ciuitatis appellauerunt, ad quam ſi non reges & principes, at certè tribules & ciues ad conſilium accederent. Nonnullorum vero aduocatorum ædes, accommodatius opinor ἐμπόρια ciuitatis appellare queas. Et certè plerunque euenit, vt qui aliquid à mercatoribus emunt, illis multas ſummas reliquentur. at cum nonnullis pragmaticis nihil egeris, niſi pecunia in numerato ſit: Demoſthenes quidem vir dicendi laude præſtantiſsi

mus,non tantum pecuniam accepisse,vt causas a-
geret,& pro amicis reis de manibus iudicium sen
tentias extorqueret,sed etiam magnò tacuisse fer-
tur.Tanta enim erat in eo homine eloquentiæ vis,
vt eos qui audirent quo se cunque raperet, posset
dicendo impellere. Cui fortasse sit indulgendum,
quòd nunquam ad dicendum paratus accesserit,
nisi summis vigiliis & labore diuturno actiones
suas secum ipse esset meditatus. Et æqualis tempo
rum illorum Isocrates,cum (vt ille de se testatur)
ingenua quadam timiditate à dicendo refugisset,
orationem vnam viginti talentis vendidisse fer-
tur.Illoque maior natu Lysias , cũ opinor populi
mores ferre non posset,delectatus re sua familiari
nõnullas orationes domi conscripsit, quas amicis
iisq; qui lite pulsabãtur,proscriberet.Quod homi
num tenuitati & studiis sit permittẽdũ. Neque e-
nim ij qui honorarij spe in iudiciis&foro versan-
tur, mea sentẽtia improbãdisunt: sed si quis est in
ter eos qué tãtũvirtutis forma retineat &oblectet
vtpauperes patrocinio suo gratiaq;iuuet,&in cau
sis agẽdis eiusmodi hominibus liberalẽ operã præ
stet,is bonorũ iudicio Christiani hominis laudẽvi
deatur esse cõsecutus. Atq; vt præstantis & excelsi
animi est,eum qui rem habeat,sine mercede cau-
sas tractare,ita iis quibus res paulò angustior erit
honesta lucri & vtilitatis ratio nõ erit inuidẽda : si
modo ab honestate nõ sit separata . Quidam sunt
enim in eo genere tã parũ verecundi,vt neq; digni
tatis,neq; ordinis rationẽ habeant, sed tantũ natu
ræ suę, quæ aliorũ substantia & opibus ne expleri
quidem potest.

In ſtatuam Iouis.

Vindicta diuina.

Iuppiter, ætherea qui fulmina vibrat ab arce,
Intextos lana fertur habere pedes.
Tardior ira Dei, & lento vix cognita greſſu,
Vltrici inſequitur crimina noſtra pede.

NARRATIO PHILOSOPHICA

QVANQVAM apud veteres Ethnicos mirifica illa dei benignitas & clementia nullis illorum monumentis consignata esset, facilè tamen rerum & euentorum coniectura sunt adducti, vt honorificentissimè de ea prædicarent. Cùm enim perspicerent Deum ad nocentium delicta tandiu cóniuere, neque eum de sceleratis hominibus pœnam nisi serò reposcere, illum laneos pedes habere crediderunt, quòd incredibili tarditate, aliquãdo tamen, insperantibus nobis invindictam scelerum immineret. Et apud Hebræos, quibus ille antiquitus propter beneficiorum magnitudinem familiarior erat & notior, maiorem in modum iracundiæ sustinens exprimitur, quique nisi rebus propemodum desperatis ad supplicium accedat. Verùm ne tanta illa mansuetudinis laus perditos homines, quos vel peccare delectat, facilitate delinquendi incitaret, eum supplicij tarditatem, seueritate sarcire voluerunt: vt homines omni flagitiorum genere impuri nihil ex diuturnitate temporis, compendij causæ suæ accedere iudicarent. quod in omnium longè crudelissimo Sylla accidisse historiæ testantur. Cùm enim ciuili bello Marium confecisset, deinde victor omnia misceret, sibi viueret, ciues circunscriberet, ita dictaturam gessit, vt nihil eum sceleris, nihil crudelitatis prætererit. Qui verò dies à tantæ dignitatis perfunctione illi aditum ad quietem dabat, is omnium ei calamitosissimus apparuit. Nam deposita dictatura iam natu maximus tantis corporis doloribus

bus cruciatus eſt, vt omnium iudicio mors tam luctuoſa vitæ felicitatem deleuerit. Marcus verò Craſſus cum Syriam cum imperio eſſet ingreſſus, Ieroſolymam florentem opibus venit, vbi ea quæ orientis reges à multis ſæculis in templo domini conſecrauerant, quibusque Pompeius Magnus tantarum nationum victor pepercerat, diripuit. At ne ille quidẽ tot manubias in patriam retulit. Nam & non ita multò pòſt tempore filium crudeliter interemptum à Parthis vidit, & tandem amiſſo exercitu miſerrimè concidit. Sed hæc opi- „
nor Chriſtianis non probantur, qui- „
bus hac vita non eſt circunſcri- „
ptus mercedis aut ſup- „
plicij locus. „

Ad ficum.

In eos qui promittere, quàm facere maluerunt.

Si lubet, insignem, quam mittimus, accipe ficũ,
Forsan & hæc vitæ corriget acta tuæ.
Vere nouo nullo florum vestitur honore,
Et tamen autumno dulcia poma gerit.
Quid tua me dubiũ toties promissa morãtur?
Quod spondes primùm, si sapis, illud age.
Talia vel miseros possent promissa beare,
Ni structos tandem proderet arca dolos.

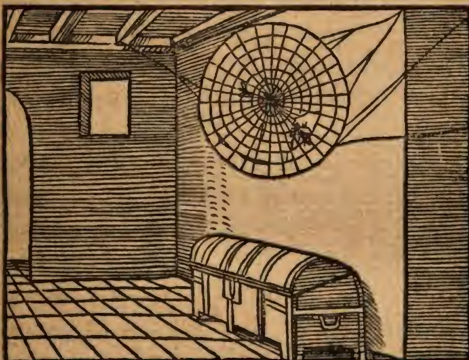
NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLVM opinor est hominum genus, quod propius ad leuitatem accedat, quàm ij qui dum promissis, æqualium suorum beneuolentiã aucupantur, in illisque fidem & nomen dissoluere aut nolunt aut nequeunt, efficiũt eos apud quos in promissum ierunt, locupletissimos testes incõstantiæ suæ. Vt enim æquabilitas in omni vita, & » dictorum factorumque constantia semper laudãda est, sic nihil est humanæ societati magis con- » trarium, quàm promissorum liberalitatem factis » non consequi. In quo adhibenda ficus esset, quæ » quanquam ipsa verni temporis serenitate minimam baccarum spem hominibus iniiciat, neque fiorem edat, autumno tamen poma toto orbe nobilitata proferre solet. Qui igitur rationem cum terra habuerit, (cuius, vt inquit ille, tanta est benignitas vt nunquam recuset imperium, reddatque semper cum fœnore quod accepit) & ex arboribus quid in vita sit agendum didicerit, tantum sanè imperabit ille sibi, vt lubenter ad ea explenda accedat, in quibus fidem suam pollicitatione obstrinxerit. Alij verò sunt qui in nonnullis magistratibus renuntiati, incredibilem sui rerũ bene gerendarum expectationem apud omnes concitant: in eos populus oculos defixos habet, ad illos omnes constituendæ reipublicæ causa prospiciunt. Hi simul atq; in dignitate fuerint locati, ita se gerunt, ita in magistratu versantur, vt facilis sit omnium existimatio, quantùm nos eorum fi-

des,& noſtra de ipſis opinio fefellerit. Nam cùm priuati procul ab omni ambitione degunt, facilè animaduertũt in, quo offenditur:capeſſentes autē gubernacula reipublicę,capti credo cómodorum magnitudine, iudiciũ omne cũ pudore abiiciunt: audentque eorum perpetuam propugnationem ſuſcipere,quæ antea acerrimè fuerãt inſectati.Iam quotus quiſque eſt eorum qui in rebus agunt,qui ſi non cognitione,at ſaltem auditu non attigerit, ex bonis eccleſiaſticis nihil niſi quadrantem rationibus ſuis inferre poſſe: reliqua autem pauperum tabulis ex lege canonum eſſe inferenda. Hoc certè tam peruagatum eſt, vt in ore ſit omni populo.qui tamen ſunt in illa cauſa, non grauati patiuntur ſe in eo temporum errore verſari,honeſtiq; rationem ſpecie vtilitatis conuelli. Ac mea quidem ſententia,qui vtilitatem pugnantem cum ratione,virtute ſuperiorem eſſe volunt, quibusq; plus lucra domeſtica, quàm dignitatis momenta pōderari ſolent,hi à rerũ & publicarũ & priuatarũ adminiſtratione alieni eſſe debent.Vix enim eſt,vt in publico magiſtratu deſignatus præclarè ſe gerat,qui curam, ſtudium,induſtriam denique omnem in re familiari tuenda & augenda collocarit.

Ad araneam, vulgatū ex Diogene.

In corruptos iudices.

Dum volat, elatæ telas disrumpit Arachnes
Oestron, & impauidè mollia pensa terit.
Sed capitur tenuis macilento corpore musca,
Nec fugit arguta retia ducta manu.
Sic pauper positæ sortes vix effugit vrnæ,
Sed diues rupto vimine tutus abit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VETVS & iam ab antiquis ducta temporibus ad nos eorum permanauit improbitas, quibus cum decretum esset in eo se genere maximè exercere, quod in publica rerum moderatione positum est, tamen tam sordidè in præstantissimis illis muneribus se gerunt, vt suorum commodorũ solùm rationem habeant. Nam si æquitas illa est
» quæ omnia recta & inflexibilia exigit, si ea est iu-
» ris ratio, vt neque inflecti gratia, neque perfringi
» potentia, neque adulterari pecunia possit, videa-
» tur sanè iudicantiũ religioni magnopere consen-
» taneum, in sententiis ferendis æquabilitatem ser-
» uare, eundemq; semper ad iudicia vultum afferre,
» quẽ in Socrate omni vita fuisse accepimus. Quòd
» si quis in vindicandis sceleribus se sui quàm legũ similẽ esse mauult, & in pœnis constituẽdis potius gratia aut iracundia quàm æquitate ducitur, quæ pestis homine illo in republica perniciosior esse potest? Seuerissimè nonnulli ad pœnam expetuntur, alij iisdem de causis ne appellantur quidem: Perditis ciuibus tutò in ciuitate licet degere: ij autem quibus pro singulari quadam virtute, victus publicè in aliquo Prytaneo ex Senatusconsulto decernendus esset, sæpissime in periculum famæ & capitis sententiis iudicum vocantur. Atque vtinam iudices nostri tanto studio præsidia æquitatis sibi retinenda esse proponerent, neque magis gratia alicuius aut beneuolẽtia de officio deduci possent, quã Herculẽ illũ à voluptate allici potuisse
» se Xenophon refert. Nunquã enim qui vel iratus, vel

vel amicus accedit ad ſententiã, eam mediocritatẽ tenere poteſt, quæ inter nimium & parum iacet. Nã quis erit in cauſis decidendis apud eos iuſtitiæ locus, qui ſe non tantum ad voluntatem potentiũ nutumq; referunt, ſed iudiciorũ maieſtatẽ mercede ſola metiuntur? Si quid homini pauperi cum diuite negotij eſt, & diuitẽ in cauſa iure inferiorẽ futurum longe ante præſentiunt, ita res expedietur, vt aut lõga mora adituſque difficultate pauperi homini faſtidiũ adferãt, aut inſtrumenta litis eo deponãt loco, vnde nunquã in verũ ſolem proditura ſint. Neq; vero Diogenes Cynicus inſcitè iſtum in ſuffragiis ferendis modum, araneorum telis ſimilem faciebat. Vt enim grandiores muſcæ quæ aſila nuncupantur, facile araneorũ telas pertranſeunt: at paruæ & tenues illis irretitæ laqueis capiuntur: ſic homines haud magna in re quantumuis tamen fidei pleni, vix temere iudicũ anfractus effugiunt: iis verò quibus liberalior fortuna eſt, etiam inter media iudicantium ſubſellia licet tutiſsimis eſſe. Quòd ſi ita ſe in eo ordine verſari prędicẽt, quòd forſan aliqua animi ęgritudine & metu fracti, in potentiſsimos legibus cõſtituere nõ audeant, hoc ne illis quidẽ patrocinari queat. Aut enim ij partes quæ ſibi à populo vel principibus attributę ſunt, tueantur neceſſe eſt: aut omnino priuati domi degant. Multis certè, quanquam ſint puſilli & anguſti animi, nunquam vitio verſum eſt, quòd res magnas plenaſque periculorum non adeant. Iis autem quorum ambitionis labore vita occupata rebus publicis gerendis

des implicatur, non ſit ignoſcendum, ſi eiuſmodi ægrotationes ad rerum adminiſtrationem attulerint. Præſtat enim dignitati fortiter cedere, quàm nulla cum laude in officio eſſe. Neque tamen hoc apud nos conſilium magnopere ſit neceſſarium, quibuſcum ex principum clementia tam feliciter actum eſt, vt ſemper virtutis & iuſtitię valeret authoritas. Quòd ſi qui ſunt tam magno & forti animo, vt etiam contra potentiſsimos decreta ferant, neque metu à ſaluberrimi Senatuſconſulti perſcriptione abducantur, ſatis ſibi perſuadere poſſunt, ſe eius conſilij principes non tantùm laudatores, ſed etiam adiutores habituros.

Sybaritha in plateis.

In leuiculos huius temporis.

Aspice vt in plateis futilis resupinus oberrat
Et molli ingreditur compita nostra pede.
Vtque pererratis fragrat lacinia vicis,
Et siccam infecto murice verrit humum:
Gaudet & insulsa tunicati voce popelli,
Et putat his omnes fallere posse dolis.
Transuersósque sibi spectantûm colligit hircos,
Dum studet in populo tertius esse Cato.
Hinc hinc, hæc pauper nouit fastidia Baucis,
Nam doctis fidei frons habet ista parum.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER eas malorum omnium & voluptatum illecebras quæ quondam apud Sybarithas viguerunt, nulla magis reliquarum gentium risu & stomacho excepta est, quàm mollities, quę iis quoties de domo in publicum processissent, familiaris fuisse perhibetur. Nam tantus erat in illis fastus, tanta in ingressu mollities, tam impotēs aspectus, tanta denique investis compositione cura, vt quidvis potius quàm homines esse facilè adduci potuisses. Sed quis tam leuiter sapiens esse potest, qui eiusmodi ineptias vel apud imperitam multitudinem aliquid authoritatis & momenti habere credat? Quis est tam totius humanitatis expers, qui istos fucos moderatè & æquo animo ferat? Nec enim tam aspernādæ homini partes à natura „ datæ sunt, vt illi in rebus adumbratis ponendus sit „ dignitatis decor. „ In quo vident illi qui apud nos quotidie multo serico, multis vnguentis in publicum prodeunt, quantum se de nobis fefellit opinio. Nam à quibus plurimùm gratiæ & mirationis se aucupaturos iudicabant, eos profectò colligunt sempiternos testes insipientiæ suæ. qui si se Q. Hortensium imitari dicant, quē homini, quòd ordinem & cultum vestis suæ conturbasset, actionem ferunt intendisse: ne tamen mihi tantam infantiam etiam oratore Hortensio probauerint. Quid enim tam flexibile, tamque lubricum esse potest, quid porro ab homine tam alienum, quàm ex eo laudis argumentum quærere, cuius fructus vt in sola hominum opinatione iacet, ita non

po

poteſt eſſe diuturnus. Ineſt certè maximéque in ſummis & excellentibus animis gloriæ cupiditas, quæ tam virtuti ipſi coniuncta eſt, vt vtriuſque conſenſus ſit æternus. Sed tamē nullus eorum imperatorum qui patriam ſpoliis ſuis triumphiſque decorârunt, ex re tam ludicra aditum ad gloriam homini patere exiſtimauit. Quibus autem propoſitum eſt pro republica aut fide fortiter dimicare, quique nullum de publica ſalute cogitandi tēpus intermittunt, iis opinor ſit permittendū, ſi gloriam tanquam benefactorū & teſtem & mercedē ſe ſequi dicant. Qui verò in ea ſententia ſunt, vt perpetuam pro laribus ſepulchriſque ſuis propugnationem ſuſcipiant, nec quicquam otio præſtantius eſſe ducunt, quia longiſsimè à vera laude & rectefactis abſunt, ad vmbras & ſimulachra cō fugiunt, atque ex eo ſe laudari volunt, quod poſt "
homines natos glorioſum duxit nemo. Neq; enim "
tanta eſt inertia temporum, vt imitatrix boni ina "
nitas & pondere & natura ſua ſpeciem illam ho- "
neſti apud homines referre queat. Nam vera glo- "
ria radices agit & propagatur, facileque ſe ab in- "
iuria mortalitatis & ſilentij vendicat: ficta autem "
tanquam floſculi (vt inquit ille) celeriter decidūt: "
neque quicquam eſt perpetuum, niſi quod virtu- "
te & rectefactis tibi paraueris. Quòd ſi eam laſci "
uiam tam impensè probant, vt de illa nunquam "
deduci poſsint, queſo ne tam ridicula apud eos inculcent, qui de actionibus honeſti iudicare poſſunt: ſed ea ipſi coram tribulibus ſuis bonis viris depromant: quibus forſan, vt de ſuis dicebat Lu-

cilius poëta, plus palatum quàm cerebrum ſapit. Diogenes quidem, ſi quando in eiuſmodi homines incidebat, nullum ſibi præſentius contra eam importunitatem remedium à diis immortalibus euenire precabatur, quàm in lapidicinas longè abduci: vt quos contuens ferre non poterat, diutius
„ audire non cogeretur. Lenius Plato, ne quando,
„ inquit, in ſimili errore verſer. qui ſi opinor hominibus iſtis eſſet vſus, nihilo forſan Diogene fuiſſet placatior. Quis enim tanta animi facilitate eſt, aut potius tam ſenſu videndi & audiendi caret, qui vel ſi iſta diſsimulare queat, his tamen poſsit non vehementer offendi?

Libertas cuius proprium est,

Sic viuere vt velis.

Annulus articulos si quãdo astringit & vrget,
Hunc subito innocuis excute de manibus.
Stulte quid affectas alieno viuere voto?
Nullo libertas ære, libráque licet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIHI olim temporum nostrorum reputationem facienti quærẽdum visum est, quæ duæ res in hominum vita essent, quæ animos nostros maiori voluptate incensos ad se prolectarent. In quo etsi difficile factu sit æstimantem non offendere, non tamen procul à vero discesionem fecisse iudicetur, qui de libertate & auaritia ita statuerit, vt nulla re magis homines in vita retineri posse arbitretur. Nam vt auaritiam (quæ quantum apud multos authoritate valeat satis perspectum est) relinquamus, tantũ semper ponderis omnium concessu libertas habuit, vt nemini parere animus bene à natura informatus velit. Quo in genere principes illi philosophi fuerunt, quibus cũ idem propositum fuisset quod regibus, vt nemini parerent, libertate vterentur, facilè eam sententiam animo sunt complexi, quæ imperia & dominatus externaque subsidia infra hominem posita esse iubet, & otiũ rebus omnibus anteponit. Quid enim est tam elatum & magnificum, quàm id ipsum cuius habendi cupiditas, & seruandi metus reliquos homines miserè cruciat, fortiter aspernari, ea autem in summis bonis ponere, ex quibus animus sapientis vere diues appellatur? Iam igitur in eo hominum genere non nisi incredibilis virtutis significatio esse potest, qui ita sunt affecti vt magistratus contemnant, gloriam negligant, popularibus studiis nihilò capiantur, in domestica autem libertate & quiete mirificè sibi placeant. Et ex hominibus quidem nostris vehementer laudo eos, qui-

bus quanquam vocis suauitatem, firmissima latera, æquabile dicendi genus & profluens natura cócessisset, vereque tales effecisset, qui in foro summa cum gloria, & amplissimis commodis versarentur, tamen semetipsos à subselliis illis & iudiciorum strepitu voluntate remouerunt: nihil propius homini Christiano iudicantes, quàm fructũ otij ad rerum magnarum cognitionẽ traducere, aut saltem nõ iis ipsis delectari, quæ homines imperiti, vel qui suo magis quàm alieno iudicio sapiunt, pro bonis & valde appetendis ducunt. Et opinor valde gloriosum est, res angustas si modo » adsit otium & quies, clientelis potentium antepo » nere, vereque regium & liberalitatis plenum do- » mesticam tenuitatem quiete & tranquillitate sola » ri: quæ tam nonnullos voluptate incendit sui, vt » plerunque magnorum hominum liberalitatem & beneficia non inuiti defugerent; dum impendiò verebantur, ne ex tali meritorum ratione illis aliqua imminutæ libertatis labes inuri posses. Omnino autem misera est eorum conditio, qui se ad a- » liorum nutum & voluntatem conferunt. Neque » enim illis ex animi sententia viuere integrum est, » neque planè laudabile eorum vultum non diligenter obseruare, quorum authoritati & mancipio seipsos dediderunt. Iam verò vt cætera incommoda omittamus, quid tam parum liberale est, quàm ita ex aliorum affectibus pendere, vt neque ridere, neq; tecum meditari, neque lugere, nisi ex vnius perturbationibus queas: & velut priuata animi incitatione deposita, nisi illius sensu nũquam

moueare:eius olfactu,gustatu,oculis,solùm odoreris,gustes & videas. Quod verò omnium longè turpißimum est,eiusmodi homines sæpißimè nefariorum scelerum non testes tantum, sed & participes adhibentur, & plerunque aut verecundia, aut animo fracto ea coguntur approbare,quæ im manißima esse semper iudicarunt.Ego quaquam ab hoc seruitutis genere vel natura longißimè ab sim:tamen tam me ipsa vitæ species offendit, vt neque eius probitate cui sit inseruiendum, neque commodorum magnitudine,vteam rem compro bem,adduci poßim. Atque, vt breui dicam,is mi
„ hi videbitur sapere,qui,vt dicebat Plato,nó aliun
„ de pendebit,neque extrinsecus bene aut male vi-
„ uendi suspensas habebit rationes. Nam & qui alterius causa malè & contra leges egerit, id assequitur, vt etiam eum cui hoc præstitum voluerit,facti derisorem habeat.

In ſymbolum Pythagoræ.

In ſcaphio ne edito.

Quiſquis es in ſcaphio qui feſta obſonia cõdis,
Non eſt hæc noſtræ commoda menſa gulæ.
Quos habet attonitos vitijs mẽs ĩproba, iuſtus
Indignos aditu iudicat eſſe ſuo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PYTHAGORAM summæ authoritatis philosophum seuerissima sententia suis edixisse ferunt, ne omnino in scaphio ederent, néue ea obsonia quæ summa sua benignitate natura nobis cócessisset, parum honesto vase deturparent. Quo dicendi genere homo prudentissimus alumnos disciplinæ suæ, à nefariorum hominum cógressu & amicitia reuocare nitebatur. Vt enim præter dignitaté paterfamiliâs facere existimetur, si ex lauto instrumento ea vascula in vsum mensæ dedicet, quorum aspectus animos hominum ad turpem cogitationem sit deducturus: ita is optimam sibi naturam inuidisse sit iudicandus, qui perditos ciues cógressu, suffragio & aditu dignos putauerit. Quid enim tam moribus inculpatis inimicú est, quàm cum iis ipsis coniunctissimè viuere, quorú non solum dicta, sed & facta, præstantissimas virtutis actiones conantur euertere, & honesti speciem imitatione boni ad impurissimas voluptates traducere. Iam verò tales à natura creati sumus, vt nobis illius adiumentis (si tamen ab ea non discedimus) satis esse posit ad bene beatéque viuendú. Sed plerunq; accidit, vt præclara illa omnia virtutum seminaria sceleratorum colloquio & vsu obruantur, neque amplius naturæ lumen eluceſcat. Itaque rempublicam gerentibus id primú enitendum esse scribit Plato, vt sceleratos homines è finibus expellant, néue eos diutius in ciuitate esse sinant, quibus stantibus in republica splendor & quies retineri non potest. Quid enim nouarú volupt

luptatum artificibus (quibus tamen Xerces præmia lege constituit)quid nouorum portoriorum & tributorum inuentoribus (quos Dionysius tyrannus mercede honorauit) in bene morata ciuitate negotij est,vt eodem iure cum reliquis bonis censeri debeant?Quid enim aliud agunr quàm vt publicum otium cõsiliis perturbẽt suis, summorũ virorũ principatũ penitus de republica deleant,& tenuiores in discrimen fortunarum & capitis vocent?Quod hominum genus & nostra ætate aliquando,& etiam patrum memoria multas ciuitates lacerauit : digni opinor quibus decernatũr in foro statua , in senatu locus:adde etiam si placet, victum in Prytaneo:vt ab ea republica pro qua tam bene & nauiter laborauerint, summis beneficiis in luce bonorum omnium augeãtur.

D v

Ad statuam Cassandræ.

In consuetudinem fori.

Concinit infelix casus Cassandra futuros,
Pergamáque Argolicis depopulāda rogis,
Sed frustra eximiæ prostant oracula vatis,
Fœmineisq́; fides non datur augurijs.
Sūt quibus est Piliæ præstās facūdia linguæ.
Quósque iuuat Samij clara sophia senis.
Nec Lugdunensis metuunt certamina cœstus,
His tamen ab nostri non fauet aura fori:
Hos infausta premūt quintæ præsagia lunæ,
Et fouet exiguo sportula curta foco.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

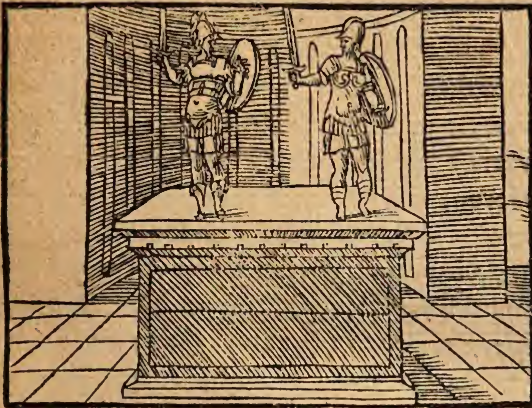
[C]ASSANDRAE Priami regis filiæ infortu-
[ni]nium iusta miseratione proſecuti ſunt non-
[nulli],quòd cùm ab Apolline diuinandi ſcientiam
[acce]piſſet,tamen tam obſcurè in illo munere ver-
[sata] eſt, vt futura quidem longè antè prædiceret,
[s]ex omnibus ad quos ea res pertinebat, fidem
[face]ret nemini.Nam & flagrante bello Troiano,
[cùm] Helena reſtituta cum Græcis reditus in gra-
[tiam] intercederet, excidium celeberrimæ vrbis
[vati]cinata eſt: neque tamen præſenſionibus ſuis
[vn]cquam profecit.Præterea cùm capta & incen-
[sa] Troia, eadem vates Agamemnoni ſorte obti-
[gisse]t,multa ampliſsimi regis euenta præſagitio-
[ne] complexa eſt: præuiditq; futurum aliquando,
[vt i]lle ab vxore ſua extrema pateretur: quæ diui-
[nat]iones cùm nihil ponderis apud eos quorũ ma-
[gn]opere intererat,habuiſſent,etiam in ipſa triſtiſ-
[sim]i caſus acerbitate, homines illos vel ipſa me-
[mo]ria perculerunt.Non omnino Caſſandræ, meo
[qui]dem iudicio,diſsimiles videri poſsint,ij qui in
[for]o togati volitant, & in centumuiralibus pu-
[bl]iciſque iudiciis vicariam litigantibus operam
[sua]m præbent: inter quos innumerabiles repe-
[ria]s iis artibus quæ libero homine dignæ ſunt,mi-
[fi]cè inſtructos,quique ad ea humaniorũ literarũ
[præ]ſidia incredibilẽ iuris & legũ ſciẽtiã adiũxerũt:
[qui] tamen neſcio quo illorum fato ab omnibus
[co]ntemnũntur,& plerunque iis fama concedunt,
[qu]os omnibus ſcientiarum ornamentis facile ſu-
[per]abant. In quo etſi graue eſt iis principem lo-
cum

cum cedere,qui tecum magnarum rerum cog
tione non ſint comparandi:ferendum eſt tamé
» in quadam oratione L.Craſſus grauiſsimè pre
» cauit) in iis ipſis te vinci quæ labore & induſt
» homines ſibi parare nequeunt.at in his glorioſ
eſt multis antecellere , quæ neque fortunæ, neq
potentium gratiæ accepta referre debeamus. E
» enim fortuita plerunque mirationem & cla-
» mores faciunt in populo, ea tamen ſo-
» la verè laudantur,quæ cum vir-
» tute & priuata cuiuſque
» animi incitatione
» coniuncta
» ſunt.

Ad statuam Palicorum.

In periuria fori.

Aspice Pœna fides, veríque ignara Corinthos,
Et queruli interdum turba togata fori:
Anne hominum credis periuria ferre Palicos,
Cùm spernas iusti numina summa Dei.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

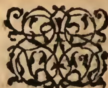
APVD Catanam in Sicilia duo amnes sunt, qui Delli vocantur, hi ab incolis quondam maxima veneratione habiti sunt, quòd ex eis Palicos geminos fratres emersisse, & amœnissimam hanc lucem aspexisse antiquitas credidisset. Cùm enim Thalia nympha ex Ioue grauida metueret, ne quid sibi periculi à Iunone crearetur, precibus à Ioue contendit, vt in tam propinquo discrimine terra sibi dehisceret. Quod cùm esset factum, diuinitus tamen accidit, vt ipso partus die fratres Palici è terra emergerent, & Iouis beneficio in vitam ingrederentur. hi propter mentis integritatē opinor, præstandis iuramentis testes adhiberi consueuerunt, atque ea conceptorum verborum forma erat, vt si conditio sub qua contractus inibatur, euenisset, res aliqua sub religione iureiurandi pręstaretur, dato etiam expromissore qui rem totam fide sua esse iuberet. Ex quo efficitur periuriū non sacris monumentis solùm, sed & veterum poëtarum fabulis nefarium semper scelus fuisse. Ac verè mihi videbor esse dicturus, id quo nomine à reliquis nationibus Græcos videmus inuadi, idem apud iudiciorum & fori nostri pragmaticos in consuetudinem venisse. Nam vt vetus Græcia totius disciplinæ princeps, & Athenæ illæ scientiarum omnium inuentrices semper habitæ sunt, fidei tamen & integritatis laudem nunquam tulerunt: tamque apud eos vulgatum illud fuit, Da „ mihi mutuum testimonium, vt etiam qui inter „ illos Græcè nescirent, hoc tamen loquendi genus

propt

propter consuetudinem memoria tenerent. Sic licet forum omnium scientiarum quasi quoddam theatrum appellare poßis, difficile tamen factu sit ex iis qui pragmatici & procuratores in eo vocãtur, aliquem reperire, qui probitatis & fidei gloriam sit consecutus. Qui enim contra iuramenti nexum quem rogati apud acta præstiterunt, iniustas causas tractant, qui diffisionibus à iudice petitis in perniciem creditorum, nepotibus & perditis hominibus pecuniarum solutiones trahunt, qui in mala clientum causa iudicatum non faciũt, qui stipulatiunculis & tricis suis (vt Varro loquitur) apertißima quæque inuolucris obducunt, quam quæso honestatis speciem ad causas agendas attulisse videantur? Sed vt apud Euripidem Ætheocles in Phœnißis, si ius vnquã violandũ est, » causa regni violari posse existimauit, in reliquis » autem pietatem coli debere: sic & homines illi ieiunia, sacrorum ritus & celebritates religiosè obseruant, & piè certe: fidem quoque violari pro scelere ponunt, excepta vna causa pecuniæ: pro qua etiam si Deum & homines non sint cælaturi, propugnationem omnem non dubitanter suscipiant. Neq; enim tã oderunt infamiã, quàm amãt pecuniam, qua vt de virtute dixerunt philosophi, nihil est illis amabilius, nihil præstantius. Neque verò ad eos nostra pertinet oratio, qui vt magistratus aliquos inire poßint, iurati se nihil omnino illorum nomine contulisse, ex professo in amplißima corona iudicum affirmant:

tant

tantum dico, mediocrem ſui homines illos in reliquo honoris curſu expectationẽ afferre, qui tam flagitioſo ſcelere principia ineundæ dignitatis cõſecrarunt. Quid enim nos de illis ſperare oportebit, qui ſe in ingreſſu præſtantiſsimi magiſtratus nefario ſcelere polluerunt? Itaque non ſit fortaſſe mirum, ſi iudicibus tanta flagitij macula impuris, eiuſdem notæ pragmaticos, & omni periurio infames fortuna adiunxerit. Digni profecto ducibus ſuis adminiſtri.

In ſtatuam Iouis, ex Homero.

Reges ad curam Dei pertinere.

Neſcis in mentem magno quid venit Homero,
Diſcipulos reges dum putat eſſe Iouis.
An quòd eos nulli voluit virtute ſecundos,
Queis ſunt à ſummo credita regna Deo?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

GRAVISSIME, vt omnia, Homerus reges & eos qui latè dominantur, Dei immortalis discipulos,& velut ex eius ludo ad rerum administrationem prodeuntes facit:vt omnes intelligant,principes nō tantum vocatu Dei ad rerum publicarum gubernacula accedere: sed maximè omnium hominum ad curam & prouidentiam summi illius numinis pertinere. Propius enim iudicauit quos ad amplissimum dignitatis euexit gradum,iis constantiæ, magnanimitatis, cæterarumque omnium virtutum seminaria largiter cōferre. Quales enim eos esse oportuit, sine quibus & stare respublica nequit, & quorum descriptione multarum gentiū moderatio continetur?quod bellè qui præstiterit, eum diuina quadam vi instructum esse mihi persuaserim. Nam in eo omnium ferè nationum consensus fuit, aliquem præ cæteris principatum habere, qui præesset, & cui pareretur : quique legem illam principem quam primum in animis nostris natura peperisset, tueretur: cum qua illi tanta similitudo esset, „ vt verè lex loquens debeat nominari. Quæ enim „ domus, quæ gens, quæ hominum societas sine „ aliquo qui imperet diutius splendorem suum retinere potest? At genus illud imperij quondam ad sapientissimos & sanctissimos quosque deferebatur : quod & in Repub. Romana valuit quandiu ei Reges præfuerunt. Nam & naturæ solertiam imitati homines, ei tantum ad regna aditum

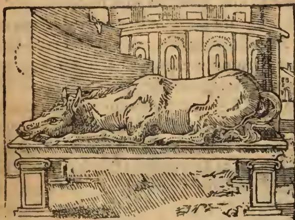
tum patere voluerunt, qui aliqua excellenti virtute cæteris præſtaret, vt eius ſapientia non illi tantùm, verùm & vniuerſæ ciuitati laudi eſſet. Neque verò apud Medos ſolùm, vt ait Herodotus, ſed etiam apud omnes populos iuſtitiæ retinendæ cauſa bene morati reges ſunt conſtituti: nam inopes à potentiſsimis preſsi ad alicuius clientelam ſe conferebant, qui eiuſmodi periculum ab illorum capite depelleret. Vnde euenit vt ciues non grauatè illi obediant, & eum ſumma obſeruantia colant & diligant: quod Charondas ſummus legislator legibus ſuis comprehendit. Platonique ex Titanum genere ſtatuuntur, qui magiſtratuum actionibus aduerſari volunt. Itaque doctiſsimi homines in magnorum principum rebus geſtis memoriæ mandandis voluntario otio occupati, illos tam abundantes vrbanis & bellicis laudibus nobis prodiderunt, vt non tam eos qui aliquando vixiſſent, quàm ſi ab aliquo Deo ficti eſſent, deſcribere viderentur. Quo in genere princeps Xenophon, cùm de Ageſilao hiſtoriam inſtituiſſet, facilè eas omnes laudes quæ de præſtantiſſimo principe dici poſſunt, vno libro complexus eſt. Et multis ante ſæculis Homerus Vlyſſem tot ſapientiæ ornamentis præſtantem facit, vt non tam ille natus, quod cæteris commune eſt, quàm ſummo deorum immortalium beneficio hominibus donatus eſſe videretur. Iam quis noſtrum cum Virgilij libros diuinitus ſcriptos, in quibus ſemper Æneas exprimitur, legit, non

existimat Æneam tantis illis virtutum insignibus, quasi de schola summi Dei instructum ad rerum administrationem processisse? Vnde & apud Esaiã Dominus Cyrum superiorem, Messiam & vnctũ suum appellat, vt omnibus sit exploratũ, eos quorum temperatione principatus & imperia tenentur, nisi Dei suffragio & gratia in tãtum honorem non venire. Nam his, vt inquit sapientissimus ille „ Nestor apud Homerum, Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν. Vnde & nonnulli reges signis & prodigiis, priuatis hominibus præstiterunt, & ea gesserunt ipsi, quæ ad diuinitatem proximè accederent. Nam & Vespasianus proconsul Syriæ cùm tumultu militum Imperator esset appellatus, homini cæco oculos, & leproso sanitatem restituisse fertur, cùm nusquam antea de se tale quicquã cõcepisset. Pyrrhũ quoq; Epirotarum regem historiæ narrant multos contactu sanauisse. Omitto multa de Christianissimis Gallorũ regibus dicere, quæ propter exemplorũ multitudinẽ nobis sunt notiora: ex quibus omnes ferè populi in grauissimis morbis fructus capiunt diuturnos.

Honor debitus.

In disciplinam temporum.

Fortis equa, ô quoties hederis victricibus vsa,
Norat Olympiacis vincere carceribus.
Huic statua & tumulus post vltima fata dicantur,
Et datur in manes debita palma suos.
Quin & honoratæ statuunt delubra Dianæ,
Quos posuit mundi ius dare cardinibus.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

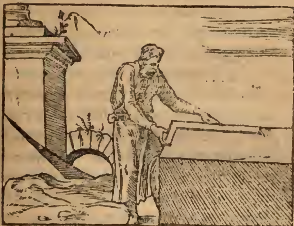
VErvs fuit & plena religionis apud maiores beneficij referendi consuetudo, vt nō tātùm hominū memoriā qui præclarè & fortiter aliquid in republica gessissent, monumentis & trophæis consecrarent: sed bruta quoq; animātia, quorū virtute res feliciter esset gesta, tumulo & statuis honorarent. In quo Alexāder, mea sentētia pręstitit cæteris, qui cum Bucephali equi sui dexteritate multa belli discrimina superasset, illi mortuo exequias duxit, & tumulum posuit, deq; eius nomine post Thebarū expugnationē, vrbē ędificauit. Et Plinius author est Agrigēti multas pyramides equis locatas esse. Par est enim eorū memoriā nō perire, quorū salus aut vtilis reipublicę fuit, aut cōiūcta certè publicę saluti. Iam & equo suo dictator Cęsar statuā in æde Veneris genitricis fertur cōsecrasse, humanis pedibus, qua forma ille fuerat: in quo tanta fuit sagacitas, vt pręter Cæsarē aliū sessorē admiserit neminē. Gloriosa sanè res, & homine nō ingrato digna, per quos aut viceris, aut rem bene & nauiter feceris, eorū historiā & gesta meminisse. Quo in genere Adriano Imperatori summo honori fuit Plotina mortua, cuius gratia à Traiano fuerat adoptatus, nouē dies in veste pulla incessisse, eiúsq; nomine pro memoria tāti beneficij tēplū dedicasse. Nā qui per equā euasit ὀλυμπιονίκης, & quibus per mulieres licet in amplissima dignitate & fortuna esse, parū memores & grati videātur, nisi illis gloriam etiā post aras cōmunicarint, quorū opera ad tantum honorem aut magistratū sunt producti.

In nor

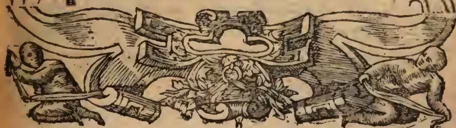

In normam Lesbiam.

Bonus iudex.

Aspice vt in partes semper tornatilis omnes,
Se subiectam operi Lesbia norma facit.
Intus sæpe latet scriptæ sententia legis,
Quæ solet in tota iudicis esse manu.
Hanc ille in varijs rerum variare figuris
Debet, non vnum semper, idémque sequi.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NORMAM Lesbiam non iniuria veteres cæteris prætulerunt, quod ea flexibilis & tenera quocũque duceres facile sequeretur, seque ipsa operi cui adhiberetur, scitissimè accommodaret. Reliquæ verò hoc ipso minus cõmendantur, quòd si forsan sint breuiores, neque ad iustam operis magnitudinem deduci, neque si longiores in angustum contrahi possint. Quod doctissimi homines ad eos qui iurisdictioni præessent pertinere crediderunt, vt hi in hominum controuersiis explicandis se normæ Lesbiæ quàm cæterarum simi les esse mallent, neque semper in omnibus litibus eundem tenerẽt cursum, sed variè ex personis cau sisque statuerent. Nam si is esset forensium causarum status, vt eæ semper ad infinitum quoddam genus referri possent, esset certè in iudicando perfacile summa illa capita sequentem nihil offendere. Sed quia iis rerum & euentorum procellis obruimur, vt in tanta factorum varietate nihil prope alteri simile possit apparere, rationem habet, vt qui in munere iudicandi versantur, ad specierum diuersitatem animos suos accommodent. Semper enim iudicantium religioni moderatrix fuit factorum varietas, quique optimè iudicat is maxime omnium in diuersis opinationibus consi
» dit. Nam nunquam in subselliis degentibus lau-
» data est perpetua in vna sententia permansio: sed
» vt corporum differentiis obsequi artis medico-
» rum est, etiam si is sit morbus qui talem curatio-
» nem non recipiat: sic plerunque & personæ & tem

poris

ris ratio expoſtulat, vt de conſtituto & perpetuo quodam iure decedamus, atque ea ſequamur, quę remotis circunſtantiis aliquid certè iniquitatis & iniuſtitiæ eſſent habitura. Itaque ſi qui ſunt ex noſtris, qui tantam induſtriæ ſuæ & ſtudiorum fiduciam habent, vt ius illud vniuerſum tractatu & rerum varietate infinitum, primum in genera diducere, deinde in mẽbra capere ſe poſſe prædicẽt, vereor ne aut quod auribus inculcant noſtris explere nequeant, aut magis oleo & palæſtræ quàm foro & pugnæ inſeruiſſe videantur. Quis enim adhuc ex noſtris hominibus eſt inuentus, qui, etiam ſi ea omnia quæ iuriſconſultorum & magiſtrorũm iuris monumentis continentur, memoria ſit complexus, non tamen interdum in iudicando offendat àliquid tale, de quo adhuc nulla rogatio facta eſt? Cui tam feliciter omnia, quæ vel ad maieſtatem imperij, vel priuatorum cautionem pertinent, lecta, audita, diſputata eſſe poſſunt, qui non aliquando in id genus neceſsitate incidat, quod maiores ſui ne cogitatione quidem attigerunt? Quid igitur inſtrumenti & facultatis ad legum iuriſque diſciplinam attuliſſe videatur, qui res tantas in ſummum quoddam genus coegerit, quarũ ſcientia magis ſingularium notione quàm ſpecierum diſtributione cenſeatur? Quod ſi quis vel induſtria ſua, vel aſsiduo labore videatur eſſe conſecutus, id tamẽn aliquàndo afferet dies, vt opinione poſteritatis contractius rem totam concluſiſſe iudicetur. In quo adhibendi eſſent illi qui ex vmbraculis eruditorum, vſum legum ad pul-

uerem fori clamoremque perduxerunt. Iis enim solis verè perspectum esse potest, quibus vinculis rerum species inter sese colligantur, vt ad idem genus reuocari queant. Græculis autem hominibus, & iis qui cum lucem illam fori ferre non possent, rerum maximarum notitiam spatiis & deambulationibus suis statuerunt, difficile factu est his de rebus scientissimè iudicare. Neque enim plurimũ mirationis habet ea quæ summo studio foeris meditatus, apud concionem de scripto recitare. Sed is mihi videbitur hoc tam præclaro iurisconsulti nomine dignus esse, qui de quæstione quæcunque sit proposita, secundum leges, instituta maiorũ & ciuitatis iura illuminatè possit respondere. Qui si ius ciuile ad artem & præcepta se redacturum prædicet, plurimũ certè apud me & fidei & authoritatis sit habiturus.

Ad fontem Dodonæ.

In sibi præsidentes.

Fons in Dodona est regi sacratus Olympi,
Qui solet extinctas igne ciere faces,
Accensasq́ etiam flammas extinguere tedæ.
Hæc est diuinæ regula iustitiæ.
Nam fastu elatos cliuum deturbat in imum,
Et primos illis denegat accubitus:
Sed quos sub tenui nutrit Rhamnusia tecto,
Hos pleno cornu copia Diâ iuuat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FONTEM Ioui ſacrum in Dodona fuiſſe prodidit antiquitas, qui mea quidem ſententia & naturæ ductum, & totius orbis miracula ſuperauit. Nam in eo hanc vim & virtutem fuiſſe accepimus, vt faces extinctas accenderet, & nihilominus ſi accenſę admouerētur, reſtingueret. Quod ſi verum non eſt, ideo à poëtis qui quondam res geſtas ad fabularum inuolucra traduxerunt, effictum eſſe poſſumus ſuſpicari, vt Deum optimum maximum, quem & Hebræi diuinitatis appellatione IOVA, & Chriſtiana etiam ſcripta vitæ fontem dixerunt, nobis velut coloribus ſuis depingerent. Ea enim eſt Domini erga humanum genus ſacris literis teſtata conditio, vt homines rerum felicitate, & fortuna ſecunda exultantes, aduerſa ægritudine, ſuorū orbitate & rei familiaris iactura coerceat, & tantum illum ſplendorem, quo ſe æqualibus ſuis ſemper præluxiſſe exiſtimabant, quaſi vim flammæ, aquæ multitudine opprimat. Cum iis verò quibus ineſt æquabilitas in omni vita, & idem ſemper vultus, quique in rebus depreſsis animo non franguntur, neque ea expetunt fortunæ adiumenta, in quibus omnia ſunt impotentibus & ignauis viris, benignè & liberaliter agit Dominus, & ſæpiſsime ex ſumma generis obſcuritate ad omnia magna euehit, vt facile cæterorum luminibus obſtruant. Et quemadmodum ſcite à maioribus laus ſequi fugientem dicta eſt, & ſequentem fugere: ita proceſſus rerum maximarum plerunque ab iis quorum ambitionis labore

bore vita retinetur, longo interuallo abeſt: illos verò ſæpe conſequitur, qui nihil vnquam tale animo conceperunt. Qui enim ita ſunt affecti, vt & modico & ſuo contenti ſint, & pauca pateant in eorum vita quæ fortuna feriat, iis ſi aliquid paulò fortunatius acciderit, rem totam domino acceptam ferunt, & eam putant ſibi velut contigiſſe de lucro. At qui opum cupiditate incredibili ſunt incenſi, neque vllum de pecuniis cogitandi tempus intermittunt, ſi qua in re illorum expectationi fortuna reſponderit, beneficium illud aſcribunt diligentiæ ſuæ: & plerunque rerum proſperarum ſucceſſu tam fiunt inſolentes, vt multa ſibi Deum optimum maximum reliquari putent. Et grauiſſima ſanè ſententia apud Eſaiam dominus Aſſyriorum regem increpauit, quòd rerum geſtarum magnitudinem, & præſtantiſsimas victorias priuatis laudum ſuarum rationibus referret, & quaſi hæreditatem gloriæ Dei, & præclarum illud conferendæ victoriæ patrimonium, quod ſemper diuino numini veteres ſapiētes tribuebāt, expilaret. Alio loco etiam regi Babylonis Nabuchodonoſor res non modo aduerſas, ſed planè euerſas prædicit, quòd direpta regia vrbe Ieruſalem ſibi nimiùm præſideret, neque in tanta fortunæ felicitate, & imperatoriis manubiis autorem Deū citauiſſet. Itaq; mirari deſino regnorum euerſiones, imperia deleta, conquaſſatas prouincias, exercituū clades, & mirabiles fortunæ caſus, qui patrum noſtrorum memoria in ſummis principatibus contigerunt. Quod enim tribubus Iſrael, & Iudæorum populo,

ſi ſe

si se à domino volũtate abduxissent, per Mosen & Prophetas euenturum prædictum est, id etiam reliquis omnibus populis præsignificatum esse possumus affirmare. Nam quo animo & qua propensitate Dominum erga eam gentem esse oportuit, quæ religionem suam omni scelere funestarat, & conuentus illos iure sociatos, quæ ciuitates appellantur, intestinis cædibus macularat? Quis ergo cũ tot in Asia & Europa florentissima regna direpta, & Christianos iis sedibus pulsos, quas maiorum suorum armis & virtute hæreditarias acceperant, cogitatione complectitur, non existimat eos quibuscum tam crudeliter & seuerè actum est, iustas scelerum suorum domino pœnas persoluisse. Malè enim se res habet, cum ij qui plenioribus officiis à Deo sunt ornati, tantæ liberalitatis immemores minus sibi præstitum putant. Ex quo fit vt rebus turbulentissimis, & iam calamitate presi, serius aliquando ea sapiant, quæ in summa copia longè antè potuissent præuidere.

In Rhododaphnem.

Scriptura ſacra gladius anceps.

Nobilis aſpectu folióq; virens Rhododaphne,
Dicitur ægrotis eſſe medela viris:
Tollit & humano conceptum in pectore virus,
Et læſis adfert artubus antidotum:
Bruta tamen folijs animata extinguit eiſdem.
Hæc ſunt ſcripturæ non aliena ſacræ.
Illa pios recta cœli deducit in axem,
Sed nigrum reprobis addere Theta ſolet.
Et licet hac toto nil ſit præſtantius orbe:
In latum errorem noxia corda trahit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIHIL est vel præstantius vel melius à Deo optimo maximo hominibus datum, quàm ea disciplina quæ quondam per Mosen & Prophetas tradita, nuper etiam per Mesſiam domini renouata, tandem ad nos ipsos peruenit. Neque verò Ptolemæus Philadelphus eam bibliothecam, quam tot millibus voluminum instructisſimam faciebat, magis honorari posse existimauit, quàm librorum Mosis & Prophetarum accesſione. Nam cum Eleazaro principe sacerdotum summa contentione per legatos egit, vt nonnullos legis peritisſimos in Ægyptum mitteret, qui libros illos ex Hebræo in Græcum traducerent. Quod cùm impetrasset, quanquam nulla religionis societate ad Iudæos pertineret, non minus tamen ex eo ad nationem suam dignitatis & splendoris, quàm ad bibliothecam ornamenti accesſisse iudicauit. Iam & nonnulli Hebræorum tradiderunt nulla re magis terrarũ orbẽ vnquam decoratũ esse, quàm illo ipso die quo Salomon Ierosolymorum rex Canticum Canticorum populo descriptum & recognitum fecit. Quæ cum ita sint, miretur opinor quispiam illo sacrarum literarum instrumento potuisse aliquos in offensionẽ deduci. Sed vt rhododaphne herba hominibus contra venena prodest, & mirificè in curationibus commendatur, bruta autem animantia omnino delet & perimit: sic literæ illæ sacræ viros bonos ad virtutem alacriores faciunt, & ab animis bene informatis ægrotationes depellunt: flagitiosos autem & omni scelere impu

ros

ros in salutis periculum vocant,&opinionibus deprauatis omnino labefactant. Nam si volumus vel ab ipsis nascentis Ecclesiæ cunabulis hæretico rum memoriam replicare, nullum ex tam multis reperire possis, qui non sceleratum dogma suum aliquo Euangelij loco firmauerit. Et Mahumetes quidem ipse, quamuis legem mirè cum Euangeli ca nostra pugnantem suis descripserit, nonnulla ta men ex Euangelio ad impuritates & flagitia sua reuocauit, & nefarium dogma suum etiam Euangelico diplomate adiuuare conatus est. Itaque nō abs re illud est quod Aristo Chius dicebat, nocere » audientibus philosophos, iis qui bene & sapien- » ter dicta male interpretarentur. Quid enim tam » sanctè aut præclarè dici potest, quòd nefariorū ho minum scelere non deformetnr? Quòd si cui nihil magis in vita propositum est, quàm vt se acerrimum veritatis defensorem esse velit, & sapientū iudicio magis quàm suo in illis scriptis versetur, verendum non est ne non ex earum literarū vsu fru ctus pietatis capiat sempiternos. Si enim veritatis simplex est via, videatur mea sententia desipere, qui eam ad disputationum laqueos tanquam in aliquod verborum pistrinum compegerit. Sed tamen quis Euāgelica nostra, quamuis nudè scripta legens, non impensè diuinitatis & rerum maximarum cogitatione retinetur? Neq; enim quicquam lucis ad veri peruestigationem verborū faces afferunt: neque in rebus magnis pertractādis orationis impetus iuuat, nisi quo primùm quæstionis

genere inſtiteris, in eo poſtremùm velis perorare.
» Ac profecto ad nos optimi maximi Dei vox eſt
» profecta, non vt linguas, ſed mentes faceret erudi
» tas. Non igitur ſperandum eſt, vt illis ſacrarum li
terarũ lectio fructuoſa eſſe poſsit, qui, ſi quæ
de religione controuerſia inciderit, ad
interpunctiones & verborum no
tas tanquam ad aram
confugiunt.

In Lamachum ducem.
Seueritas in bello.

Lamachus in bello sæuus, versánsque secures,
Militibus veniam denegat ille reis.
In castris nulli sit fas peccare secundò:
Exitium præsens vnica noxa trahit.

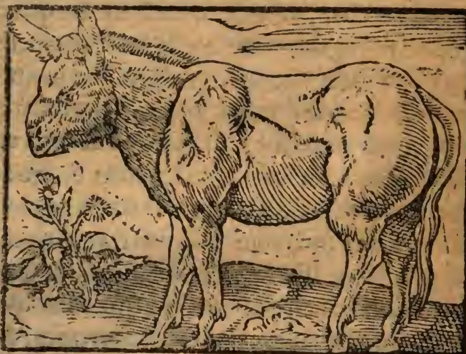
NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLA re magis imperij & potētiſsimi principatus maieſtatem retineri poſſe maiores cenſuerunt, quàm rei militaris diſciplina: quam qui in caſtris violaſſet, iuſſu Imperatoris capitali pœna plectebatur. Nam & Lamachus iis qui vel leuiſsimè in bello offendiſſent, vltimum ſupplicium conſtituit, neque caſtrorum dignitati conſentaneum eſſe duxit, ſi miles ſecundùm deliquiſſet. Quis enim noxam condonandam putet, qua ſæpiſsimè totius imperij clades & ruina continetur? Semper autem veteribus Romanis antiquior „ caſtrorum diſciplina, quàm ſanguinis & coniun- „ ctionis fuit: multique apud eos ſunt inuenti, qui vt ius illud militiæ ſanctius tuerentur, ne propriis quidem filiis pepercerunt. Nam & Brutus is qui primus conſul factus eſt, filios ſuos conſiliis reipublicæ aduerſantes cæcidit, & præclariſsimum ciuibus ſuis monumentum reliquit, retinendæ in bello ſeueritatis. Durius etiam Torquatus, qui filiũ inſpectante exercitu ſecuri percuſsit, quòd certiſſimæ victoriæ ſpe iniecta, contra edictum ſuum ſigna cum hoſte contuliſſet. qui etſi feliciter dimicaſſet, factum tamen illud propter exemplum pater notandum exiſtimauit. Semper enim capitale „ fuit iniuſſu Imperatoris hoſtem laceſſere. quod qui fecerit, etiam ſi feliciter & proſperè rem gerat, temeritatis tamen ſit arguendus. Atque vtinam iis quos cæleſtis militiæ milites Iuriſconſulti nominârunt, Lamachos duces haberemus: non quòd tanta inter Chriſtianos optan-

da ſit ſeueritas:ſed vt omnibus ſit exploratum, nõ minus in illa vrbana, quàm in armata militia iuſtitiam, cæteraque æqui & boni officia coli debere. Quòd ſi Ethnici in caſtris iterum peccare prò nefario ſcelere habuerunt; quod nos ſacrumcommiſſum eorum iudicabimus, qui ad militiam Dei publico ſtipendio cõducti, & velut oratores ex Euãgelicæ legis commentario dati, pro peccatis populi placabilitatem à Domino deprecantur. Mea certe ſemper ratio fuit, vt belliſsimè cum iis qui aliquo in officio degunt, actum eſſe exiſtimem, ſi vel ex prima noxa loco ſuo & dignitate moueantur. Etſi enim vel humana mortalitas, vel etiam clementia ipſa, quę maximè Chriſtianos decet, veniæ locum ſit factura: id tamen dignitati & honori quem gerunt tribuendum eſt, vt nunquam in magiſtratu toleretur, qui illum aliquo flagitio pollue rit. Ex quo opinor illud deſcendit, quod in Canonibus conſtitutum eſt, hominem qui eam quam putabat virginem, cum tamẽ eſſet corrupta, duxerit, illa è viuis erepta non poſſe ſacris ordinibus auſpicari. quod non aliquo illius flagitio receptũ eſſe poſſumus interpretari: cùm ignorans, neque delinquere, neq; iure ſuo potuerit excludi: ſed id affert ſacerdotij dignitas, cui niſi omni perfecti & virtutis genere cumulati initiari ex lege prohibentur.

Antronius aſinus.

Animi vires corporis viribus præſtare.

Quẽ ſtupidum ſpectas mirãdo corpore onagrũ,
Venit ab Antronis bellua tarda ſolo:
Huic caput immẽſum, moles quoq; corporis ingẽs
Prædita ſed nullo eſt machina tanta ſale.
Quid præſtãt paßis immania robora membris,
Si caret eximijs dotibus ingenium?

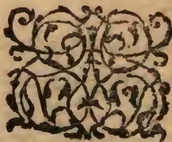
NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD omnes fere populos robore & corporis forma præstare, semper in laude positum est: Persæque quia eos qui nasum aquilinum haberent, specie egregios esse existimabant, nusquam aliquem in regnum admiserunt, nisi qui ea forma præditus esset. Et in sacris literis Moses forma præstantissimus perhibetur, quasi ad tantas illius laudes, quibus facilè reliquis præluxit, hac etiam nota fieret accessio. Cùm enim in aliquo corporis partes apta compositione membrorum magno cum lepore consentiunt, ea certe res intuentium approbationem mouet: vnde euenit, vt qui se ad scribendas summorum virorum historias applicauerunt, pulchritudinem corporis oratione attingant, quòd eam rem etiam in homine laudãdo valere putent. Quod opinor cum ratione dicitur, si aptæ illi membrorum compositioni mores non aduersentur. Pessimè enim se res habet, cum inpulcherrimo corpore animi forma non elucet. Vnde „ præclara illa de Nestore apud Homerum Aga- „ memnonis vox:

Αἲ γὰρ ζεῦ τε πάτερ καὶ ἀθηναίη καὶ ἄπολλον „
Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν ἀχαιῶν „

Vtinam, inquit, ò Iuppiter pater, & Pallas & Apollo, tales mihi decem consiliarij essent Achiuorum: neque enim Aiaces decem corporis viribus præstantes sibi dari cupiebat, sed Nestori similes decem: qui quanquam tum esset affecta iam ætate, tamen reliquorum vires & lacertos animi

vi præstantißimi regis testimonio superabat. Darius quoque se malle Zopyrum vnũ habere, quàm centum Babylonas capere prædicabat: neq; enim quondam fortißimi illi Imperatores magis armata vi, & validißimis copiis, quàm animi consilio præclarißimas victorias domum retulerunt. Vnde Fabius Maximus Annibalem Romanorum aris focisque imminentem patientia fregit, quem tamẽ alij summis exercitibus non domuerãt. Qui autem ex eo numero sunt quos antiquitas Iouis filios appellauit: quique robore & corporis habitu excellentes habentur, neque tamen quicquam tãtarum virium expectatione dignum audent, hos verius Antronios asinos quàm homines appellamus.

In libram Critolai.

Nihil virtute melius, nihil præſtātius.

Deſine Tartareis animum oblectare metallis,
Nec refer in trutinam quicquid Erytra parit,
Et prenſatorum ſtulti damnentur honores,
Et iaceat noſtris ambitus ipſe focis:
Sola ſit in pretio virtus, quæ pondere iuſto
Critolai in libra cætera ſola trahit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CRITOLAVS nobilis Peripateticæ secte
losophus, cùm Aristotelis sententiæ do
næque successisset, quæ ex tribus bonis summ
hominis felicitatem constare affirmabat, sic ta
rem totam à Stoicorum opinionibus magnop
discrepantẽ temperauit, vt animi bonum ex
libræ parte collocaret, reliqua autem corporis
fortunæ bona in aliam coniiceret. Cùm autem
bram in altum sustulisset, ea pars quæ virtute
hoc est animi bonum contineret, tanto erat al
depressior, vt suo pondere facilè terras & ma
subleuaret. Ex quo, opinione bene iudicantiu
consensus inter Stoicos & Peripateticos effici
» Etsi enim Stoici, virtutem ipsam suis præsidii
» bene beatéque viuendum contentam esse puta
rint, nonnihil tamen corporis & fortunæ bo
quæ præposita aut producta appellabant, trib
runt. ea enim si homini adsint, virtutem ipsam
ciunt pleniorem. Nam neque fortitudinis laus
ne corporis bonis probè elucere potest, neque
beralitatis officia aptè retineri, nisi fortunæ bo
suppeditent. Peripatetici verò quanquam trib
bonis felicitatem concluderent, virtuti tamen
liqua corporis & fortunæ bona proxima, sed lo
go interuallo proxima statuerunt: quòd in illis
sit aliquid, quod sine virtutis comparatione sp
ctare possis. Nam ea si ad honesti præstantissim
actiones referas, neque secundo, neque tertio l
» co consistere videantur: Quòd si nihil dignũ lau
» iudicari debet, nisi quod est perpetuum, non

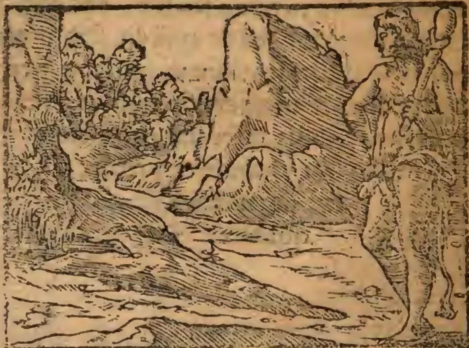
cei

certè vero consentaneum, ea in laudandis & valde appetendis ponere, quæ temporis diuturnitas, victa & caduca sit effectura. Et imperia quidẽ cedũt, & regna, & principatuum splendor obscuratur: » at illud vnum remanet, quod virtute & honesta- » tis actionibus perfeceris. Quòd si tam virtus om- » nibus rebus præstat, vt non tantùm eos æternos » efficiat in quibus insit, sed & ipsa sit sempiterna, » quis non lubens dimicationem omnem pro il- » lius ornamentis suscipere sit paratus, vt ei omnibus modis inseruiat, quæ non modo sibi viuonó eripietur, sed ne mortuo quidem?

In Herculem adhuc iuuenem.

Inuentus virtuti initianda.

Dum vitā primū ingreditur Tyrinthius heros,
Valdé animi pendens constitit in triuio,
Hic via se partes coram findebat in ambas,
Quæ dubij excruciant fortia corda ducis:
Vna voluptatis longo latißima calle,
Altera virtutis margine clausa breui.
Sed pius Alcides nulli virtute secundus,
Arctum virtutis se dedit in gremium.
Scilicet hæc ista est ineuntis semita vitæ:
Nam virtus hominem sola beare potest.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HERCVLEM cùm primùm pubeſceret, narrat Xenophon in ſolitudinē exiiſſe, atque ibi ſedentem ſecum diu multumq́ue dubitaſſe, cum duæ illi in oculis viæ verſarentur: vna virtutis, altera voluptatis, vtram ingredi ſibi magis expediret. Is vt erat ad omnia ſumma natus, nullis delitiarum & oblectamentorum illecebris ab illa malorum omnium eſca voluptate affici potuit: tamq́ue ille imperauit ſibi, vt in omni officio ducem virtutem ſequeretur: cuius adiumentis inſtructiſsimus, fortiter & maxima cum gloria etiam vſque ad plaudite actum illum vitæ confecit. Nam peſſimis monſtris quibus itinera tenebantur, terrarum orbem perpurgauit, tantumq́ue domeſticis victoriis gloriæ meruit, vt & ἀλεξίκακος diceretur, & in numerum deorum quos in cælum merita euocauerant, referretur. Poſteritas enim beneficiorum memor, iis qui rerum geſtarum ſplēdore fuiſſent clari, ſemper hoc iudicij & beneuolentiæ tribuit, vt illis definitum in cœlo locum eſſe exiſtimaret, vbi beati æterno ęuo cū diis immortalibus fruerētur. Quod igitur Herculi adhuc puero Xenophō cōtigiſſe ſcribit, id etiā adoleſcētes omnes in ſe poſsūt experiri, vt ineūte ætate conſultò deliberent, quos ſe & quales in poſterum eſſe velint. Quæ deliberatio etſi pueris difficilis eſt, res tamen facilè explicabitur, ſi ſe potiſsimum ad id vitæ genus contulerint, in quo virtus maximè eluceſsit: quod iis opinor non arduum fuerit, quibus virtutis gloria à patribus in hæredi-

tat

tatem relinqui ſolet. Natura enim accidit, vt in eo filij ſe maximè exerceant, quod patres impēsè adamarint. Quibus autem tantum beneficium fortuna non conceſsit, quia ex domo non habēt quorum facta & dicta cum laude ne meminiſſe quidem poſsint, externas familias in conſilium adhibeant, & eos ipſi ſequantur, qui cum præclara illa ciuitatum gubernatrice virtute, æternam ſibi gloriam pepererunt. Quis enim tā vulgi aut ſuo-
" rum opinionibus obruitur, cui non ſpecies illa
" honeſtatis qualibet voluptate magis eniteat? Et
" certè qui ita ſe gerunt, vt eos vel peccare delectet, etiam ſi nō ſit cauſa, facile tamen primas dignitati tribuunt, & ſuis ipſi iniuriis miſerrimè crucian-tur.

Ad Salamandram.

In milites.

Imbrifer autumnus vitales addidit auras,
Temperies fecit te Salamandra mori.
Captat opes miles tunc cum furialis Enio
Euocat emeritos ad fera bella duces:
Quòd si percussa iurentur fœdera porca,
Pauper in exigua deficit ille domo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SALAMANDRAM inter cætera animãtia duæ potissimum res mirabilem reddiderunt: vna eaque omnibus ferè nota; quòd contra naturæ ordinem in igne aliquo tempore sine iniuria degat, & in mediis flammis spirabilẽ animũ ducat. Altera quòd nisi summa tempestate & maximis imbribus in vitam ingrediatur: verni autẽ tẽporis serenitate deficiat. Cui appositè similes videri possint ij, qui militiæ sacramento obstricti sub aliquo imperatore stipendia faciunt. Nam simul atque aliquis nouus motus clasſicum canere cœpit, homines illi studio pugnæ aut prædæ ex vmbraculis suis in clamorem, iñ solem, in castra erũpunt, atque in summa cæterorum calamitate & turbulentissimis reipublicæ temporibus, soli rem, soli quæstum faciunt: & quasi ex longa aliqua ægritudine ad aspiciendam lucem euocati, pristinam inediam solantũr, vt propemodum solis illis in patriæ luctu & orbitate fortunatissimis esse liceat. Fortunas curialium suorum diripiunt, patrimonia egentium euertunt, sibi viuunt, agros depopulant, vrbes incendio, ciues cæde, fundos lasciuia infestant: & quod longè miserrimum est, maiore aliquando homines suos quàm hostes damno afficiunt. Quòd si confecto bello prospera aliqua fortuna otium pacemque inuexerit, videas homines se sibi propemodum immutatos in summa paupertate iacere, & quod cæteris vberrimos commodorum &

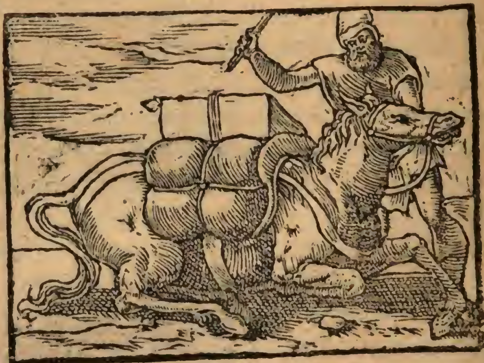
quiet

quietis fructus affert, id illis & perniciosum, & inimicū est. Neque tamen velim eorum vtilitates imminuere, qui pericula & hostium offensiones à patrię ceruicibus depellūt, & corporibus suis aditum inimicis intercludunt, quosque maiorū memoria ius ciuile tot beneficiis honorauit. Sed monendi sunt polemarchi, & ij quos leges præpositos vocant, vt cohortes suas rapinis & vi prohibeant, neque eas in amicorum & sociorum agros excurrere patiantur. Nam si tanta fuit apud veteres in re militari religio, vt cum hoste dimicare fas esse non putarent, nisi prius Paterpatratus bellum indixisset: cum his iustum bellum susceptum posit videri, qui & in fide sunt, quibusque nullū bellū indixeris? nisi frustra in bellis cautiones ęquitatis perscribuntur, quibus promulgatis, vt ait Ennius,

Tollitur è medio sapientia, vi geritur res.

In equum generosum.

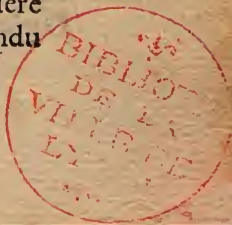
Ne quid vltra vires.

Conabatur equus domino gratißimus esse,
Si celer iniustum sponte subiret onus:
Verùm vbi stans primo vestigia limine preßit,
Mergitur ignarus roboris ille sui.
Dum putat occiduæ mœrens respublica Sortis
Luminibus claris Hellados obstruere:
Et probitate alijs longe præstantior esse
Concidit infœlix pondere victa suo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MOSES & legum deſcriptione, & exercitus ſummi, quem à Domino acceperat moderatione omnium facilè princeps, infinitas propemodum de ſacrificiorum ritibus & ſacerdotum officio cautiones libro vno eſt complexus. Et quanquam eos quos ſacris obeundis præficiebat, omni virtutis & honeſti forma ex ſententia ſummi Dei excellere debere ſtatueret, nullum tamen de cœlibatu eorum quos לוים & כהנים ſcriptura appellat, capitulum promulgauit. Iam & multis pòſt ſæculis IESVS, ex legis illius commentario ſe Meſsiam gerens, licet authoratos ſuos ad nouũ quoddam perfecti genus traduceret, partem tamen illam ne attigit quidem. Et Apoſtoli qui eũ in ſermonibus audierant, & cæteri etiam qui poſt eà vocatu Domini illorum diſciplinæ ſe adiunxerunt, quanquam omnem pro ornamentis legis dimicationem ſuſciperent, neque quicquam illis deeſſe videretur, quod cum virtutis actionibus coniunctum eſſet, nihil tamen in eo genere edixerunt. Qua in diſciplina & poſteri qui ſe ad eandem religionem contulerant, longo tempore vſque ad concilium Nicenum ſine controuerſia conſtiterunt. Quò cùm ex omnibus nationibus epiſcopi frequentes conueniſſent, viſum eſt & clericorum muneri maximè conſentaneum, & à dignitate concilij non abhorrens, ſi nouo exemplo de cælibatu ſacerdotum ad cõciliũ referretur. Cumque omnibus ferè ſententias rogatis, eò iã propendere couuentus videretur, vt cælibatũ in Eccleſiã indu

ceret, inuentus eſt Phanutius quidam, qui grauiſsima ſententia dicta à concilio impetrauit, vt ea res ſingulorum voluntati donaretur. neque enim exiſtimabat eorum pietatem, qui etiam ſi id ſtatutum non ſit, præſtare eſſent parati, lege lata minuendam: illos autē quos ad id incitari poſſe diffidebat, cogi fas eſſe non arbitrabatur. Cuius ſententiæ tantùm valuit authoritas, vt eo conſilio in clerum nihil noui ſit conſtitutum. Pòſt verò ſedente Caliſto pontifice, cùm quodammodo à præſtantia & ordine cleri alienum eſſe videretur, non aliqua perfecti ſignificatione ſacrificos homines prophanis prælucere, flagitante occidentali Eccleſia de cælibatu ſacerdotum nouum decretum perſcriptum eſt: quod etſi ſacerdotibus Græcis non placuiſſet, tamen ad hæc vſque tempora noſtri homines conſtans & perpetuum eſſe voluerunt. Cui licet præſtantes viri & pontificiæ libertatis acerrimi vindices ſint aduerſati, optandum eſt tamen vt qui id vitæ genus arripuerunt, in eo piè & ſanctè verſentur, neque tantæ pietatis ſcitum, ſordibus & illa imitatrice boni voluptate adulterent. Quid enim in ſacerdotio tam ſplendidum aut tam præclarum eſſe poteſt, quod iſtis ſordibus non obſcuretur? Iam qui primi continētiæ legem in eccleſiam inuexerunt, eò potiſsimum ſpectabant, vt clericos ſuos rerum diuinarum imitatione Deò propiores facerent. Qui autem publicis ſtupris ſacerdotia dehoneſtant ſua, non video in quo concilij ſententiam aſſequi poſsint. Quòd ſi matrimonij negotiis implicari, & ordini, &

ni & maiestati clericorum conueniens non est, non erit opinor ferendum, tantam dignitatem in luce omnium nefario scelere deformatam iacere. sunt enim homines qui in rebus contrariis parum sibi constant, matrimonium seuerissimè fugiant, in omnibus autem voluptatibus & stupris videãtur molliores. Ac sane non est consentaneum aliquos esse, qui quæ in aliorum facultate sunt posita, sibi licere nolint: quæ verò sunt & flagitiosa & vetita sibi omnino concedant. Itaque monendi sunt ij quibus Ecclesiæ dignitas & salus periucunda esse debet, vt eos clericos qui de concubinatu & aliis sceleribus rei peragentur, quia virtutis specie in officio retinere nequeunt, legum seueritate à noxis reprimant, & pœna conciliorum coërceant. Absurdum est enim, vt qui vulgo & le- »
uiter doctis in exemplum sunt positi, illis peccan- »
di illecebram afferant. Quòd si olim quæ Vestę sa- »
cerdotes nominabantur, si qua illis violatæ pudicitiæ labes inuri posset, tantas pontifici maximo pœnas dabant, vt viuæ in terra ex lege defoderẽtur: quæ iis afferri poterit iniusta nex qui Dei summi & æterni sacerdotes dicti, contra Euangelica præcepta, maiorum instituta, & disciplinam temporũ sacra sua nomine impudicitiæ cõscelerato labefactant?

Ad statuam Bacchi.

In πολυσάρκους iudices, pretio positos.

Bacche pater, iudex apiana insignis in vua,
Patritios inter dinumerate senes:
Disce coronatis modicè crateribus vti,
Non est in multo mens bene docta mero.

ALIVD.

Pampineis Lenææ pater redimite corollis,
Fascia cui longum cingit odora caput:
Cui philira intextæ præcingunt tempora vittæ,
Inficit & rubeas vua Falerna genas:
Cuique graui exundat pēdēs abdomine vēter,
Iuréque lætitiæ diceris esse dator:
Quæ te adlegerunt nostris suffragia rostris?
Quæ tibi in orchestra fata dedere locum?
Quæ vota in nostrum te conscripsere senatum?
Vnde tibi latus clauus, & vnde toga?
Te iurata latent sancti consulta senatus,
Te legum & iuris pagina sacra fugit:
Quid distenς nosti cellis Chia vina Falernis,
Ergo tibi vitæ sit status ille tuæ.
An te patritium regina pecunia fecit?
Illa magistratus vna creare potest:
Nostra quoque ignauis subsellia cōplet onagris,
Et queritur populus iura deesse sibi.
Ecce igitur stomachans rubricā tendit Apelles,
Ne sutor soleas egrediare tuas.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SEMELES filium non solùm noua vinearum descriptione, sed & Africæ Asiæque triumphis clarum Indi apud Nysam, beneficiorum memores in templis suis, deinde & nostri in subselliis locauerunt: in quo quanquam ea corporis forma eluceat, quæ procul ab omni studiorum contentione nullam scientiæ doctrinæque significationem habet, credendum est tamen illi aut pecunia, aut gratiosorum suffragiis, tantum dignitatis gradū inter suos obtigisse. Cui enim plus palatum quàm cerebrum sapit, cui in immanibus poculis & epulari conuiuatione omnia sunt, qui iuris sorbendi magis quàm dicendi peritus est, qui denique nullū scientię genus cognitione attigit, is aliqua sua excellenti virtute, aut priuatis in remp. benefactis tantum in senatu locum videatur esse consecutus? Quòd si aliquis nostrum forte miretur, quo tandem modo eiusmodi homines eum vitæ cursum tenere potuerint, vt tandiu nullo aduersante munus illud tueri possent: est certè quòd miretur magis, aliquos ex eo numero esse inuentos, qui forte lites & controuersias longo tempore terminarent; quibus si impunè nullo vsu, nulla subiecta scientia in illis honoribus versari licuit, quæ tanta in obæsis & bardis hominibus impeditio est, quo minus eas munerum renuntiationes quas per coëmptionem ęre & libra factam sibi parauerunt, obire posśint? Nam cur reddendi iuris necesśitatem pretio non proscribant, quam summa pecunia sibi prensauerūt? Cur eas leges in officij administra

nistratione diligenter colant, quæ si fuissent obseruatæ, in magistratu illo nunquam essent designati? Neque verò in litibus finiendis ius consiliariú coguntur adhibere, in quo illi nihil operæ & laboris posuerunt. Si enim antiquitus antequam vllæ populis leges essent descriptæ, qui sententias ferebant, bene ad æquitatem, & ad litigantium leuationem apposité putantur iudicasse, cur non isti homines principem illam naturæ legem sequentes, optimè rem quæcunque in quæstionem cadet poterunt explicare?

In rabulas & operarios lingua celeri.

Parcè & ad clepsydram loquendum.

Oranti clepsydra modum præscribit, & hora
Declamatorem fixa tacere iubet:
Sedula ponatur celeri custodia linguæ,
Sæpe loqui nocuit, sed tacuisse iuuat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRoclamatores & rabulæ de foro quos λογοδαιδάλους, & artifices ſermonis Plato vocat, plurimum ſe facultatis ad iudicia afferre putant ſi eas cauſas quæ ab æquitatis rationibus longè ſunt poſitæ, verborum vel inanium ſtrepitu, & quodam quaſi ſono apud iudices tueantur. In quo non vident homines veteratores id natura partum eſſe, vt quò res aliqua à veritate & æquo & bono longiùs abſit, hoc dicendo & eloquendo magis ſordeat & inquinetur. Quis enim verborum impetus, quis ſplendor orationis tantus eſſe poteſt (niſi penitus apud homines inſipientiſsimos ſit dicendum) qui iniuſtitiam ad præſidium æquitatis deducere, aut impurum aliquod facinus adumbratione honeſtatis poſsit prætexere? Vnde & vetus mos ille fuit ad clepſydram declamandi, ne longius extra penſum muniſque ſuum oratores excurrerent. Quo in genere qui offendiſſent, pœna pro ſedentis arbitratu multabantur. Ex quo & illud profectum eſt, bos, »
ſuper linguam. Iam verò, vt Cicero author eſt, »
ætate ſua ampliſsimus ille ordo iudicum tantum apud exteras nationes, ob iudiciorum corruptelã inuidiæ contraxerat, vt ei qui eloquentiſsimum & fortem ad reſiſtendum oratorem, aut etiam pecuniæ ſubſidia maxima haberet, cauſa cadere nò liceret. Itaque referente Pompeio lex lata eſt, vt is cui ad agendum poteſtas facta eſſet, ternis horis

horis cauſam peroraret.Nā ſi veritas vna in iudiciis dominari debet,amputanda eſt illa verborum luxuries,quæ ſe magis & magis profundit.Et profecto pręclariſsimū fortitudinis & libertatis teſtimonium ab omnibus Græcis Vlyſsi redditum eſt, quòd Therſitem in concione liberius agentem,& quaſdam veluti verborum faces Agamemnoni admouentem dicendo repreſsiſſet, & hominis importuniſsimi loquacitatem præſenti iracundia retardaſſet,

μὴ δ' ἔτι,inquit ille apud Homerū ,τηλεμάχοιο πα- »
τηρ κεκλημένος εἴην
Εἰ μὴ ἐγώ σε λάβωμ, ἐπὶ μὲν φίλα εἵματα δύσω »
Χλαινάν τ' ἠδὲ χιτῶνα,τὰ τε αἰδῶ ἀμφικαλύπτει »
Αὐτὸμ δὲ κλάιοντα θοὰς ἐπὶ νῆας αφίσω »
Πεπληγὼς ἀγορῆθεμ ἀεικέσσι πληγῇσιν. »

Neque enm ferendi ſunt illi qui ex conuiciandi licentia,&flumine orationis in cauſis agendis gratiam & momenta aucupantur,aut cum cauſæ ſuę iudices parum propitios ſenſerint, dicendo diem eximunt.

In simulachrum deæ Angeroniæ.

Silentium.

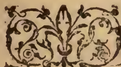

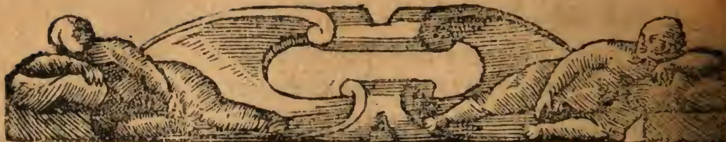
Qui nequis indomitæ præbere repagula linguæ
Et futilem multo scommate vincis anum,
Quique tui demens prodis consulta senatus,
Si sapis à nostra disce tacere dea.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AGENIORAM silentij deam veteres summa obseruantia in templis suis coluerunt. illam enim rerum cælandarum gloriam tantæ dignationis esse sunt arbitrati, vt eam numinis alicuius præsidio & tutela consecrarent. Quo in genere tanta in Pythagora valuit religio, vt discipulos suos potius tacere quàm loqui doceret: neque nunquam pro discipulo agnosceret, nisi qui quinquennium tacuisset. Quis enim probè loqui potest nisi diu multumque siluerit? Vnde & extat
» vetus illud, semper esse tacendum nisi cum taci-
» turnitas nocet. Et Cneus Pompeius cum piratico bello à Gētio rege interceptus, secreta populi Romani proferre iuberetur, digito ardenti lucernæ
» admoto constantissimè renuit, inquiens, se potius
» eiusmodi cruciatu vitam, quam senatus secreta
» profusurum. Metellus quoque tam sanctè laudem illam coluit, vt se non dubitanter vestem incensurum affirmaret, si eam suorum consiliorum participem esse posset suspicari. Iam & Romani, iuuenes suffragio & senatus ingressu prohibuerunt, quòd ætas illa ad detegenda senatus acta inuitare videretur. Quo magis nõnullos miror qui apud nos consiliorum in republica socij amplissimas dignitates gerunt, iusiurandum illud quod magistratum suum primùm ineuntes præstiterunt, tam parui facere, vt ei parti cui officiosi esse volunt, collegarum sententias & senatus propensitatem renuntient. Quod etsi decretis principalibus satis prohibitum est, eo tamen est detestabilius quòd is cuius

cuius res agitur de ſenatus voluntate certior factus, id contendit, vt eos quos ſibi in eo ordine aduerſantes cognouerit, de ſententia deducat, & quacunque ratione cauſæ adiungat ſuæ: qui ſi nullum tot precibus & concurſationi ſuæ locum relictum eſſe videt, illos pecunia & gratia non deſinit oppugnare. In quo admonendi ſunt, ne priuatas neceſsitudines & amicitias ſenatus grauitati, dignitati ordinis & iudicandi religioni anteponāt: néve committant, vt eos quibus hoc officij præſtiterunt, aliquando facti ſui inſectatores habeāt.

Dorica musa.

In iudices δωροφάγους, quibus plus placent libelli ferentarij quàm supplices.

Si cupis esse fabas, populo suffragia vendens,
Et si sola tibi Dorica musa placet:
Iam procul à nostro demens abscede senatu,
Non sunt naturæ commoda nostra tuæ.
Quî poterit recto sententia cedere talo,
Alter si dederit fercula multa cliens?

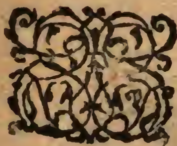

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM ex fœminarum genere quaſdam prodidit vetuſtas manus habere oculatas, neque quicquam credere, niſi quod & videant & pertingant: ita certè quoddam eſt hominum genus, cui iuſtiùs natura oculos in manibus quàm in fronte locauiſſet. Iis tanta eſt in tactu ſagacitas, vt niſi eo ſenſu moueantur nunquam. Hos Homerus antiquiſsimus poeta Δωροβόρους vocat, quòd in ſummis magiſtratibus obeūdis & paſſim, & omnia, & ab omnibus acciperent, & facile quo ſe cunque verteret pecunia ſequerentur. Qui igitur ita ſe gerunt vt & religionem, fidemq́ue ſuā & quod in dignitatibus elucet maximè, cupiditate ſua abducant ad mercedem, cumulatius opinor rem feciſſent ſi ſe vel argentariæ, vel mercaturæ quò eorum natura propenſitate quadam ferebatur, dedidiſſent. Nam quid eum ex iis artibus quæ fructuoſæ eſſe ſolent, ſperare oportebat, qui ex re a lucro & commodis ſeparata vtilitatem & fructum capit? Sed tamen tāta eſt in nonnullis hominibus cupiditatis ſitis, tanta in facienda pecunia incitatio, vt illos nulla res ſine lucro effugiat. In gerenda republica priuatis commodis inſeruiunt, ſacras illationes fœnerantur, pupilli opes & pecuniam ad domeſticam rationem & vſuram conferunt, Eccleſiaſtici patrimonij reliqua calendario ſuo aſcribunt, denique ita viuunt vt nullam vitam ſine lucro eſſe exiſtiment. Quibus muſa Dorica probatur ſolùm, ad cæterorum autem modorum concentum aures omnino illis obſurduerunt. Et

quemadmodum Veſpaſianus etiam ex lotio ve-
ctigal non recuſauit,ita illi ex hominum facinori
bus & turpitudine dona accipiunt, neque quic-
quam ſordidum eſſe putant, ſi modo vtilitatem
habeat. Bene igitur maiores,qui vt à publicis mu
neribus cupiditatem remouerent, contra eos ma
giſtratus qui in minimam auaritiæ ſuſpicionē ve
niſſent,grauiſsimas quæſtiones habuerunt: nefas
eſſe iudicantes, illos quorum deſcriptione popu-
lus & melior & locupletior fieri deberet,popula-
rium fortunis inſidiari, & aliquo tenuioribus ho
minibus oneri aut damno eſſe. Neque enim fir-
mius rempublicam ſtare poſſe putauerunt, quàm
ſi infimi homines ſine aliqua offenſione & iniuria
inter principes ciues verſarētur.Iam & magiſtra-
tus petituri,liberalitate & ludorum magnificen-
tia populum ſibi adiungebant:nónullisque Ædili
tatis prætermiſsio,in Prætura & Conſulatu repul
ſam attulit.Tantum enim in bene morata ciuitate
ratio valuit,vt non tantùm qui populo præerant
ab eo nihil exigerent, ſed etiam quibuſcunque of
ficiis & congiariis in amicitia retinerēt.Ad quod
etiam &diuina monumenta nos ipſos exuſcitant,
vt pupillos viduas & exteros obſequio aliquo de
mereamur,& illis ad omnem meritorum rationē
parati ſimus. Quibus Iuſtinianus Imperator tan-
tùm iudicij & beneuolentiæ detulit, vt illis ſe ve-
lut ſpecialem iudicem daret,&eorum cauſas in au
ditorium ſuum induci à ſua maieſtate minime
alienum iudicaret. Qui autem nihil aliud agunt,
quàm

quàm vt ex popularium fortunis fiant ditiores, & qui in reis abſoluendis vel damnandis venalitiariam vitam faciunt, his certe ad ea munera in quibus degunt, nihil opis eſſe poteſt.

In friuolarium emptorem. Ex Diogene.

Homines oratio probat non vestis.

Explorat Samium tinnitibus emptor ahenum,
Et probat elicito friuola vasa sono.
Sed nos diuitijs homines vtcunque probamus,
Cùm vox ipsa paret certius indicium.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVi vaſa figlina à friuolariis emũt, ne poſteà contractis rebus cognitionem ab Ædilibus cogantur impetrare, ea tinnitu probãt, & explorãt atq; eo iudicio, vẽditoris more improbato in cælãdo rei vitio verſantis calliditatẽ effugiunt. Quorum prudentiam vtinam imitarẽtur illi, qui quaſi iurati de hominis dignitate iudiciũ ferunt. Quæ res ſi hodie in diſceptationem cadat, non ad orationem, qua vna animantibus brutis præſtamus, ſed ad veſtem & patrimonium omnis mediuſſidius oculorum coniectus eſſe ſolet. Quis enim eũ non egregium ciuem eſſe cenſet, quis ei non devia decedit, ſi modo opibus antecellat? Quis non eum aditu, ſuffragio, congreſſu dignum eſſe putat, cui ſunt amplæ facultates domi? Quis nõ illi locuples dignitatis teſtimonium reddit, ſi diuitiis & clientelis antecedat? In emendis igitur friuolis ſuis ſonum & tinnitum negotiatores explorabunt: homines autem quibus ſapientiæ & maximarũ rerum cognitionis partes à natura attributæ ſunt, quantum ſapientia homo alteri in loquendo præſtet, non videbunt? Cycnea certè illa, & planè regia Alexãdri ad Diogenem vox, niſi (inquit) Alexander „ eſſem, Diogenes eſſe vellem. Sed fortaſſe alter me- „ lius, qui ſapientem nulli hominum concedere, „ vno autem Ioue minorem eſſe prædicauit. Nam „ ſapientia ipſa tam radices agit & propagatur, vt etiam poſt aras, hominem conſequatur. At ea quæ corporis & fortunæ bona appellantur celeriter decidunt, multosque in medio ætatis flexu

omnes autem post mortem æquabiliter deserunt.
„ Et quemadmodum Cato dicere solebat, magno-
„ pere mirari se quomodo non rideret aruspex, aru-
„ spicem cum vidisset. Sic fortasse non iniuria sit mi randum, cur qui opibus & fortunæ prosperitate mirabiliter excellit non rideat, cum homini iisdé rebus perquam abundanti occurrerit. Nam sicut qui in fabulis personam agunt, propter nouitatem vestis quæ subito sit deserenda, quibus in via processerint risum mouent: sic homines potentissimi fascibus & barbarorum custodia stipati, Heraclitis miserationem, Democritis fortasse risum moueant, quòd confecto isto vitæ actu nulla re iis qui è fece populi sunt superiores appareant.

In amicitiam ſimulatam.

Ex Diogene.

Implicitis dextrã digitis qui præbet amico,
Hũc fuge: nã nihil hic quod redametur habet.
Non fronte aut vultu fidus cẽſetur amicus,
Verus enim à ſummo pectore manat amor.

Simile ex Plauto.

Qui dextra oſtentat panẽ, lapidémque ſiniſtra
Occulit, incertæ ſponſor amicitiæ,
Et qui ſynceri vultum mentitur amici,
Cymmerias ſeſe conferat in tenebras.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HOMERVS infestissimos sibi & quasi ex furiarum genere statuebat eos, qui aliud in pectore gererent, aliud verò in promptu & haberent & loquerentur. Tales Plautus veteris comœdiæ
» author facetissimus dextra panem porrigere, sini-
» stra autem lapidem occultare dixit: quòd eos quorum se cupidissimos & amantissimos esse testatò prædicarent, remotis arbitris incesserent. quæ res mea sententia tam ipsi amicitiæ pugnat, quàm quæ maximè. vereque illud dicitur, nullam in amicitia pestem esse maiorem simulatione & blanditiis: perniciosaque est hominum assentatio omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem loquentium.
„ Nam si amicitiam Pythagoras æqualitatem esse
„ dixit, & cum vnus animus fieret ex pluribus, qua tandem ratione ius illa suum tuebitur, si alterius animus sit lubricus, varius & multiplex. Qui igitur blanditiis in aures nostras influunt, nulla autem re eorũ animus ad beneuolẽtiæ actiones adduci potest: taliũ amicitias nõ dissuẽdas, sed penitus discindẽdas esse arbitror. Neq; enim amicitiæ laudem ferre potest, qui præstantissimã illam de homine bene merẽdi rationem, qua nihil est naturæ hominis accommodatius, metitur cupiditate & commodis suis. beneq; Diogenes monebat, vt ab iis omnino caueremus, qui dextrã in pugnũ cõtractam amicis præbent, alteram autem manum sub pallio occultant. Neque enim ex gestu fides ipsi

pers

perſpicitur:ſed qui in eo ſunt, vt ſibi aliquem amicitia adiungendum putent, hoc in primis præceptum tenere debent, vt nulla re amicitiam inferiorem conſtituant, neque quicquam prætermittant, quod ad officium beneuolentiæ pertineat. Quo in genere beneficentię cautiones erunt adhibendæ, quæ iubent ei plus eſſe conferendum, qui nobis conſanguinitate eſt proximior. Quæ qui cum ratione faciet, non video in quo vxoris, aut filiorum accuſationem reformidare poſsit. Odioſum eſt enim cùm à filiis parentis largitoris honeſta liberalitas in inuidiam & crimen prodigentiæ vocatur. quaſi verò paternæ glorię hęreditas quolibet patrimonio filiis non ſit magis appetenda: neque enim tantum filiorum charitati tribuendum eſt, vt aliqua vitæ noſtræ pars officio vacet.

Exemplum leuitatis

In Leguleios qui doctores iuris cõtẽnũt.

Scripta magistrorũ iuris qui negligis, & quem
Concisi textus lectio nuda iuuat:
Et calamistratæ quæris tectoria linguæ,
Verbáque rhetoricis vermiculata modis:
Et tantum scripto laudas in iure leporem:
Anne potest similis moribus esse tuis,
Qui vim sanandi medicatis spernit in herbis?
Quemque meri solum mulcet odoris amor?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVI ea quæ quondam à principibus illis iurisconsultis acceperant, & vberius & cumulatius libris tradiderunt, hoc forsitan nonnullis probantur minus, quòd ciuilem disciplinam quibusdam quasi verborum stellis illustratam, nullo ornatu, nullo orationis flore, & sæpissimè verbis putidis & nouatis posteritati mandauerunt. Quibus temporum illorum vitia, meo iudicio, ad veniam sunt suffragatura. Quid enim facultatis ad ius ciuile pertractandum sit allaturus, qui doctorum penuria eloquentiam ipsam attingere non potuit? His opinor si ætate nostra nasci contigisset, eos forsitan omni eloquentiæ laude superassent, qui illorum scriptionem totam tanquam horridam & hiulcam fastidiunt. Et si enim (vt Cicero author est) prodere quenquam literis cogitationes suas, nec eas disponere, & illustrare dicendo, nec delectatione aliqua permouere lectorem, hominis est intemperanter abutentis & otio & literis: eorum tamen institutum minime contempserim, qui neglectis verborũ ornamẽtis, totos se ad rerum pondera & momenta contulerunt. Neq; verò tã me aliquorũ quotidiana sine vsu loquacitas, aut de scholis cantilena mouet, vt illorũ furiosum dicẽdi genus nulla subiecta sentẽtia aut doctrina, aliorum monumentis anteponam, qui res magnas nulla adhibita orationis copia, scientissimè & ex arte tractauerunt. Quid enim tam stultum, aut infantiæ simile esse potest quàm impetu orationis ferri, & quasdam veluti

luti verborum faces admouere, nulla proposita re & quæstione. Verbi enim controuersia solùm eos in scholis torquet, contentionis cupidiores quàm veritatis: neque quicquam laudant, nisi quod se posse sperant imitari. Dicunt in gymnasiis suis apud bonos quidem viros, sed in iure ciuili forsitan non satis exercitatos: faciunt clamores in scena, plausus in theatro, veteres illos magistros iuris ad certamen vocant. sed perfacile est vincere, & mortuos & non repugnantes. Eorum libros parum ornatè conscriptos de gentilitate iuris omnino dimittendos esse censent: in quibus legendis nihil otij, nihil operæ posuerunt. Et quemamodum philosophiam & eloquentiam, cæterasque artes quæ libero homine dignæ sunt, sermonibus Socratis coniunctissimas, quorundam illius sequacium inertia separauit: ita & nonnulli hodie sunt, qui in humanioribus literis voluntate feriati, quia rerum tantarum quæ apud recentiores iurisconsultos recitantur, varietatem & copiam comprehendere se posse non confidunt, scientiam illam quidem, si non difficilem, at vastã & diffusam remouent, in solo autem Iurisconsulti nomine acquiescunt. Quòd si tantùm sibi sumunt, vt iuris scientiam veterum librorum cancellis circunscribant, neque quicquam in disceptationem cadere posse existiment, quod non veteribus illis legibus explicari queat: habebunt certè me & beneuolum & non aduersantẽ. neq; enim arbitror tantæ industriæ præcludenda via est. Sed alia ratio est palæstræ & olei, alia pulueris & fori. Qui enim de sug

gest

gestu dicunt, illis iuris ciuilis termini latißimè videntur propagari, quòd de clausula scientiæ suæ nunquam discedant. Qui autem in ciuitate iurisconsulti nominantur, séque de quacunque proposita quæstione scientißimè responsuros profitentur, facilè cognorunt quantis in angustiis ciuilis versetur disciplina. Quòd si illos adducimus, vt hoc sibi persuadeant, habebunt certè & splendoris & commendationis plurimùm, si forenses controuersias quarum decisio à legibus peti nequit, propria animi vi cum ratione definiant. Plerunque autem accidunt forenses controuersiæ, quæ nulla societate & similitudine ad legem aliquam videantur pertinere: facilè tamen eadem illa lege hominē sponte sequentē in sententiā tuam adduxeris. Quo in genere recentiores iurisconsulti mea quidem sententia principes fuerunt, vt quod ex vna lege effici non posse iudicabant, id multis locis & inductionibus comprobarent. Etsi enim sua cuiusque est in respondendo existimatio, fatendum est tamen ad eam rem cum dignitate præstandam summa nobis ex eorum libris adiumenta data esse. Quòd si aliquem ex leguleis istis in consilium adhibuero, aut si me repugnantem offenderit, non sit vltra progressurus, aut si non difficilem, hoc sibi debebit persuadere, me rem totam non magis arti quàm illius authoritati permisisse. ex quo fit, vt quod in maioribus non comprobant, illud ipsum in iurisprudentiam conentur inducere.

In Castorem & Pollucem.

Amicitia fratrum.

In cælo nunquam regnat cum Castore Pollux,
Alternásque tenent Sydera clara vices.
Occiderat Castor, sed fratris grata voluntas,
Dimidium vitæ iussit habere suæ.
Sic pietas & sancta fides, sic gratia concors
Fortunas voluit fratribus esse pares.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAECLARISSIMVM fraternæ amicitiæ monimētū veteres in cœlo ſtatuerūt, vt homines qui terrā incolūt cœleſtia ipſa cōtēplati, aſtrorū couenientiā ordinemq; imitarētur vitæ modo atque conſtantia. Nam Tyndaridæ fratres, quorum aſtra in cœlo videmus victoriis triumphiſq; terra & mari nobiles, tam ſanctè & piè ſocietatis & ſanguinis iura inter ſeſe coluerunt, vt poëtas tantæ pietatis teſtes ſempiternos relinquerent, tantumque coniunctione illa ſibi gloriæ pararēt, vt ea totius orbis teſtimonio in poſterum comprobaretur. Igitur Caſtori iam defuncto, Pollux immortalitatem ſuam officioſè communicauit, & vt fratri nouo obſequio gratificaretur, alternis diebus mori non defugit. Itaque ex geminis ſemper occidente vno illucet alter, & vtriſque par pene viuēdi ratio eſt, & ſocietas. Quod exēplū ad retinendā inter fratres amicitiā & communitatē nō mediocriter valere debet. Nā quid ad familiæ dignitatem præſtantius, quid ad amplificationem patrimonij aptius, quid porrò eſt legi Chriſtianæ magis conſentaneum, quàm fratribus perpetuam in omnibus æqualitatē eſſe? Vt enim florētiſsima quondam imperia ciuilibus ſuis diſſenſionibus & inteſtinis bellis conciderunt: ita & cuiuſque familiæ ſplendor fratrum inimicitiis omnino obſcuratur: neque diutius ſtare domus poteſt, quæ diſcrepantibus hominum ſententiis tanquam procellis huc illuc impellitur & iactatur. Sunt autem quidam homines in domeſti-

cor

corum offensionibus per quam moderati, iidem ne minimam quidem patrimonij iacturam pro amicitia facere volunt: in quo si quod damnum acceperint, voluntarias inimicitias in suos nó dubitanter suscipiant. Tandiu enim sibi tuendos amicos volunt, quandiu sibi de patrimonio suo nihil decedat. Apud eos honorificè & cum magna consanguinitatis testificatione appellari, iudicatur fratris esse loco: prensare dexteras, seque mutuò & amicè cóplecti, & cœnam vltro citroque condicere, non vulgare pietatis & fraternæ amicitiæ putatur indicium: quòd si rationibus tuis afflictis ab eis tenuitatē tuā aliqua re credita leuari velis, in eo genere tibi adiumento esse, nó existimāt neq; ad sanguinis neq; ad amicitiæ rationē pertinere. Tales certe qui sunt nó modo nó cósanguineos & amicos, sed ne homines quidē in tāta inhumanitate esse putē: Christianos minus, qui ne publicanis & ethnicis pietate & iustitia pares esse possint: quorū opibus & subsidiis (vt testatur Dominus) amici & proximi in infirmitate sustentantur. Itaq; his ne videatur subiratus,

Mane edictum (vt ait Persius) post prādia Callirhoē do.

Cor ne edito. Ex ſymbolis Pythagoræ.

In noſtros, quibus Chriſtianos homines curis huius ſæculi angi debere perſuaſum eſt.

Qui tua ſollicitis verſas præcordia curis,
Vltricíque tenes anxia corda metu,
Pone animi curas, varióſq; relinque dolores,
Regula ſic nobis Pythagoræa iubet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VEtus illud Pythagoræ in ſymbolis decre-
» tum Cor ne edito, multis pôſt ſæculis Chri-
ſtus grauiſsima ſententia comprobauit. Neque
enim ſolum ij qui Philoſophi ſunt appellati, ſa-
pientem omni animi ęgrotatione vacuum eſſe de-
bere putauerunt: verumetiam & Chriſtus eos qui
ſe præclariſsimæ diſciplinæ dedidiſſent, à curis &
perturbationibus liberare conabatur: neque quē-
quam vitæ & doctrinæ ſuæ alumnum iudicabat,
niſi rerum externarum moleſtias & concurſatio-
nes longè à ſe depuliſſet. Nam neque tam parum
excellens lex domini exiſtimanda eſt, vt non illi
qui eam penitus complectitur, ſatis eſſe poſsit ad
bene & beatè viuendum. Qui autem ita eſt animo
affectus, vt Chriſtianam illam pręſtantiam fortui-
tis adiumentis & ſubſidiis putet indigere, & qua-
ſi ſuis eam præſidiis non contentam, curis & affe-
ctibus obruat, is quanquam in vulgus probetur
& ab omnibus ſolertiæ & ſagacitatis laudem fe-
rat, non tamen mihi in Euangelij ſtatione eſſe vi-
» deatur. Vt enim teſtãte Deo, inter ſpinas & dume-
» rum aſperitates fruſtrà ſemen tuũ ſparſeris, quò
» nec ipſa ſeges paruulis ſubnixa fibris contra nite-
» tium tribulorum maceriem ſuperatura ſit: ita præ-
» fectò verbum Domini quamuis ſumma animi v-
» luptate acceptum, perturbationibus huius ſæcu-
» & rerum humanarum cura facile abolетur. Quò
ſi homines illi ſe prædicent religioſos ieiunioru
obſeruatores eſſe, iuſtitiam & pietatem cole-
multos etiam officiis ſuis largiter demereri, no
tar

tamen mihi omnino videantur inculpati, ſi tanto ſtudio, tantaque animi perturbatione, etiam ſine cuiuſquam iniuria in patrimonij amplificatione decumbant. talia enim, inquit Dominus, gentes » inquirunt. In quo etſi contra ſummã illam & pri- » mam naturæ legem, nihil offendant, non tamen Chriſtiani nominari poſſunt: in quorum albo ne ſapiens quidem eſſe poſsit, niſi popularem illam ſapientiam hac vna perfecti & virtutis acceſsione firmauerit. Neque tamen is ſum qui omnia iſta amplificandi patrimonij ſtudia nobis de manibus excutienda eſſe putem: ſed in ea re Pauli Apoſtoli temperatio adhibenda erit, vt quaſi aliud agen- » tes nihiloque à Domino & Euangelicis actioni- » bus voluntate abducti, pecuniã & lucrũ faciamus, » viuamus quaſi non viuẽtes, ædificemus quaſi non » ædificantes; eaque ſit ſemper in proſperis aduerſiſq; rebus æquabilitas, vt nunquam tranquillitas illa vitæ, vel de ſtatu deiici, vel labefactari queat: quæ vt in mari, ſic in animis hominum facilè cernitur, cùm ſcilicet placatis perturbationum procellis & fluctibus verè nihil cupit animus, nihil deſyderat.

In statuam Palladis.

Præclarissimum si aut reges philosophentur, aut philosophi imperent.

Ius sibi vibrandæ Tritonia vendicat hastæ,
Et iacit intrepida Norica tela manu:
Illa tamen solita est scriptis pallescere chartis,
Et pluteum innocuis cædere verberibus.
Huic bene conueniunt veterum monimenta sophorum,
Quem iußit lata sors ditione frui.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR fortasse aliquis res prope cōtrarias, naturaque discrepantes, eiusdem numinis potestate consecratas, & mutua velut amicitia à poëtis sociatas esse. Quis enim vnquam otium castris, stylum gladio, vmbram soli, togam paludamento similem esse iudicauit? quis legibus inter arma, cautionibus iuris inter acies, prætoriis sacramentis inter clasSica, paci denique inter signorum collationes & prælia locum esse existimauit? Quæ quanquam vsu & facultate separata esse videantur, qui tamen ad ea diligentius animum conuerterit, facilè res tam repugnantes ad consensum naturæque conuenientiam sit deducturus. Neque enim Alexander ille Magnus imperatoribus omnibus rerum gestarum magnitudine superior, alienum ab imperatoris maiestate iudicauit, etiam inter explicatas acies de Homero cogitare & loqui, & quantum sibi militarium rerum labor otij tribuebat, ad legendum potissimum cōferre. In eo rege tam flagrans in literas studium fuit, vt sæpissimè ad multam noctem vigilaret, & interdum in media contentione labore vigiliarū penè fractus somno premeretur. Ad quem cum captis Darij castris, & fuso Persarum exercitu, regis scrinium multo auro, multis gemmis esset allatum, nonnullique quærerent, quid in arcula illa tanti digna collocari vellet, Homeri libros includi iussit: optimū esse iudicans, si illa animi elatio quæ in imperatore elucescit maximè, literarū & doctrinæ temperatione regeretur. Laudatúrque

Fuluius, qui Ennio comite superatis Ætolis, non dubitauit Martis manubias Musis consecrare. est enim aliqua & ea opinor non vulgaris Musis cum Marte societas: vt earũ adiumẽtis bellorũ instructus, multò & ornatior & cumulatior sit futurus. Iam & multis antè sæculis alter Alexander qui Neoptolemus dictus est, apud Ennium philosophandum sibi necesse ait, sed paucis: nec enim ea sunt præcepta philosophiæ, vt illis etiam in bello non posʃit esse locus. Et quanquam rempublicam gerentibus, rei militaris studia reliquis potiora esse debeãt, felicem tamen eam rempublicã Plato
» prædicauit, in qua aut philosopharentur princi-
» pes, aut Philosophi imperarẽt. neq; enim si pręstãtibus & magnis viris in bello omnia sunt, neq; si ea re ciuitatis moderatio maximè contineatur, minus tamen principibus viris enitẽdũ est, vt se phi-
» losophicis legibus pares esse velint. Si enim reipu-
» blicæ gubernacula maxime in beneficio & pœna
» posita sunt, quis probè de supplicio inferẽdo aut beneficio dando potest decernere, nisi quod laudabile aut turpe est, scientisʃimè cognouerit?

Antigenidæ ad discipulum.

Non pendendum à iudicio imperitæ multitudinis.

Cùm tua non placeat tunicato musa popello,
Respuat & numeros publica turba tuos,
Téne insulsa mouent queruli fastidia vulgi?
Multum est & musis & placuisse mihi.
Iudicium indocti sapiens contemnere vulgi
Debet, & aduersa sedulus ire via.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ANTIGENIDAS discipulum suum verecũdantem & prope desperatione fractũ, quòd minus eius modi in vulgus probarentur, neque sensibus populi illius accommodata esset lyra, bo-
» no animo iubebat esse. neque enim qui à multis
» laudatur, continuò in quoque genere excellit: sed in ea re peritorum iudicium adhibendũ est, quorum approbationem si arte aut natura permoueris, totam doctrinæ gloriam consecutus esse videare. Neque verò Antimachus, quòd semel de rebus magnis disputans ab imperita concione, vno Platone excepto, desertus esset, studia, restinxit sua. Abũde enim magnũ disputationũ suarum theatrum vnum Platonem iudicabat, qui solus omnium instar esset. Nam vt contra aliquem tarditatis opinio minime valitura est, quæ modo in hominum imperitorũ animis sit concepta: ita nihil est tam insigne, & ad commendationem laudis tam stabile, quàm aliqua in re ab vno laudari, qui illo genere magnopere præstet. Quibus enim in vita propositum est, vt res gerant magnas & arduas, quique ita sunt animo affecti, vt cogitent difficillima, faciant optima, & ferant quæcunque erunt, tam certè sunt ex se apti, vt in seipsis sua ponant omnia, neque à iudicio imperitæ multitudinis suspensas habeant rationes suas. At enim quid illi cum præstantibus & magnis viris esse potest, qui in omnibus sequitur non rationem ducem, sed ad vitia consentientem populum? Iam verò eorum quæ cum virtute fiunt tanta est permansio,

sio, vt apud omnes ætates sempiterna sit authoritas: difficile enim est factu singulis temporibus nõ existere aliquem, in quo virtutis significatio eluceat. Quæ autẽ in vulgi opinatione & tutela iacet, ea non nisi lubrica & caduca esse possunt. Nam & memoria patrum res prope innumerabiles quasi diplomate veritatis sunt obsignatæ, quæ tamen à nostris hodie non probantur. Et in iis artibus quarum doctrina obseruatione maximè constat, multa à maioribus per manus sunt accepta, quæ tamẽ posteritatis vsu & silentio sunt abrogata. Tãta est enim hominum in dissentiendo propẽsitas, vt eos vel aduersari delectet, etiamsi non sit causa. Et quẽadmodum nefarius ille Herostratus nullis in patriam benefactis clarus, dum memoriam sui apud posteros intermorituram reputaret, eam celeberrimi Dianæ Ephesię templi incendio consecrauit: ita nonnulli aditum sibi nullum ad veram gloriã patere existimant, quàm si à maioribus accepta antiquarint, &, vt aiunt, cornicum oculos confixerint. Quia enim nulla spe posteritatis se consolantur, neq; obscuritatem suam aliquo præclaro gesto ab iniuria mortalitatis vindicare queũt, eos factis & scriptis appetunt, qui olim sibi æternam nominis sui famam pepererunt.

Leo.

Contra immoderatè agentes in rebus ſecundis.

Trux Leo proſtratis parcit, ſed dentibus vrget
Quos videt armata ſumere tela manu.
Fumoſos tollant reſupino è pectore faſtus,
Qui celebris pingunt ſtemmata lōga domus,
Quique triumphantes Tyrio ſpectantur in oſtro:
Sæpe etenim tales liuor & ira premit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER eas res quæ hoc sæculo securitatem & otium afferre solent, nihil aut præstantius, aut melius homini à natura datum est pauperta-te. Vt enim tenuitatem colere & paruo con- „ tentum esse, non modo philosophicum, sed „ christianum est: ita nihil est magis constantiæ „ & magnitudini animi proprium, nihil ad sta „ tus sui diuturnitatem æquè stabile, quàm ea „ ipsa rerum subsidia negligere, in quibus acqui- „ rendis vulgus hominum cura incredibili, in „ seruandis, maiore etiam metu cruciatur. Et „ quanquam olim magnis viris, qui sibi capessen dam rempublic. existimarunt, summè appeten-dum esse visum est, cum dignitate otium, ta- „ men illos sæpissimè mutabiles fortunæ casus fefellerunt. Nam & in republica Atheniensium, quæ & dominatione, & præstantissimis institutis floruit, nulli bono ciui potuit esse locus, qui non ab ingrata patria in discrimen fortunarum & capitis vocaretur. In his Miltiades & Themistocles fuerunt, qui cum turbulentissimis temporibus, maximis se patriæ fluctibus obiecissent, tamen illis in ciuitate toties à se seruata mori non licuit. Neque verò ex his qui rempublicam Romanam spoliis & triumphis decorarunt, vnum aut alterum reperias, qui non aliqua pœna à rerum gubernaculis discesserit. Non enim in republica versantibus (hoc est in mediis opinionū & temporum procellis) potest esse aliquis tran-

„ quillitati & quieti locus. Et quemadmodum gu-
„ bernatores optimi sępe vim tempestatis, sic sapien-
„ tissimi & fortissimi viri fortunæ impetum supe-
„ rare non possunt. Qui autem à publicis negotiis se
removēt, & amplissimas opes non arca, sed animo
metiūtur, illis certè in tā pacata & otiosa vita for-
tunatissimis esse licet. Quod eò est facilius, quò mi-
nus multa in eorum vita patent, quæ vel fortuna,
vel principatuū & temporū vicissitudo feriat. In
quo deridenda est quorundam hominum stulti-
tia, qui vel patrimonij magnitudine, vel princi-
pum amicitia & clientelis elati, se reliquis homi-
nibus præstare putant: quasi nulla eos res de gra-
du dignitatis possit deiicere, aut quod in opina-
tione & principum voluntate iacet, omnibus se-
culis possit esse constans & perpetuum. Itaque pu-
blicam dilapidēt pecuniam, ærarium exhauriant,
terras & maria cupiditate sua absorbeant, dona-
tiones ciuitatum ex placito impetrent, laqueatas
domos ædificent, & aurum coronarium de omni
populo & prouincia accipiant, ne illa tamen mihi
tantopere videntur esse suspicienda. Vna enim
dies interrumpit omnia, & quæ tantam in
populo mirationem faciunt, sæpe subi-
to tempestatis turbine per-
uertuntur.

In Satyrum.

Contra ſedentarios & cerdones, qui paulùm vltra primas literas promoti, ſuo ſenſu in literis ſacris verſari volunt.

Qui miſer æthereæ cupiebas oſcula flammæ,
Ipſe vides poſitas in tua damna faces.

ALIVD.

Dum terris infert ignis portenta Prometheus,
Fallit & incautum calliditate Iouem:
En Satyrus pulchri miracula suspicit ignis,
Et cupit amplexu grata referre suo:
Nec mora, flāma ingēs miseros ꝑuadit in artus,
Et tulit errori tristia pensa suo.
Quî potis es sacræ tabulas tractare Sophiæ,
Et vel cornicum lumina confodere,
Cū te habeāt fessum sulcus, vilésque quadrigæ?
Tu ne aliena audes ponere jura fide?
Non metuis nostris versantē in faucibus ignem,
Cuius vel totis flamma vagatur agris?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLVM hominum genus vel importunius vel minus tolerabile dici poteſt iis, qui cum vltra primas literas leuiter proceſſerint, tantùm tamen opinione ſua aſſumunt ſibi, vt quaſi deſultorij in curriculum quadrigarum audeant incurrere. Vt enim ignorantia in vitio vel noxa non eſt, ita incredibilis eſt amentiæ, ſi quis nullo vſu, nulla doctrina de re quacunque quæ ſcientia ſit explicanda, iudicium ferat. Si igitur ex veterũ ſententia, quam quiſque artẽ nouit, in ea ſe exercere de- » bet, quantò certè cum ratione erit coniunctius, » rei controuerſæ peritiſsimos quoſque iudices adhiberi? Qui autem tam mirificè impudens eſt, vt in his quæ non attigit, ſententiam ſe rogari velit, & eos qui omni diſciplina habentur excellentes, non modo ad certamen prouocare, ſed illorũ monimenta vna clauſula antiquare, tales opinor ad artificium ſuum, quò eorum fert natura, dimittendi erunt. Vt enim nemo probè imperare poteſt, niſi aliquando paruerit: ita neque diſputare aut docere, qui doctorem non audierit. Sed tamen ea eſt temporum diſciplina, vt quibus opinionum veſtigiis aliquis primùm inſtiterit, in his ad extremam vſque ſenectutem conſeneſcat: quæque ſtatim animo arripuerit, ea ſibi omnibus modis tuenda eſſe arbitretur. Quo in genere forſitan iis ſit condonandum, qui præclariſsimis artis & doctrinæ præſidiis inſtructi, peruestigandæ veritatis ſtudium ad ſcientias afferunt. Quibus eò difficilius eſt de aliqua ſententia deduci, quòd de ea

ſe cum dignitate iudicare poſſe non deſperant. Durius enim homines docti ſecum agi exiſtimant, ſi in veri perueſtigatione magis authoritatis quàm rationis pondera æſtimentur. Qui autem vel in foro argentariam, aut venalitiariam vitam agũt, vel ſimilibus iis artificiis occupantur, non ſit illis permittendum, ſi plus in literis ſacris ſenſum ſuum quàm peritorum iudicium valere velint. Nam qui ſine doctrina ad aliquod ſe diſciplinæ genus conferunt, quia minus conſequentia & rerũ anteceſſiones animo peruident, hoc potiſsimum complectuntur, quod maximè corporatis ſenſibus accommodatum eſt. Et profectò magnum quiddam ex illis præceptis ſibi acceſsiſſe putant, ſi cupiditatibus ſuis Deum laudatorẽ poſsint adhibere. Iã vero in quamcunq; te religionis partẽ animo conuertetis, ea tamen ſemper cautio neceſſariò ſit adhibenda, vt nõ quod vnuſquiſque ſibi priuatim ſumpſerit, id pro ſenatuſconſulto habeatur (quid enim inter tot diſſentientium hominum familias conſtãs eſſe poteſt?) ſedita res expediatur, vt quod frequẽs & bonorum & plurimorum concio decreuerit, id ab omnibus obſeruetur. Nam ſi volumus initia religionis replicare, videmus etiam inter principes illos, qui à Chriſto edocti vniuerſum terrarũ orbem ad fidem adiuaxerunt, maximas de religione controuerſias extitiſſe: neque tamẽ quod vnus quantumcunque miraculis vel pietate excellens in animum induxerat, id continuò erat ſanctum & perpetuum: ſed vocatu ſeniorum conuentus cogebatur: quo in ordine quod maior pars iudicaſſet

ſet, id publica authoritate & fide ab omnibus ſeruaretur. Et certè tantùm apud quoſdam ex Apoſtolis circuncisionis valuerat antiquitas, vt ij qui ex gentibus ad cultum Chriſti conuolarent, minime extra circuncisionis neceſsitatem poſiti eſſe ex plurimorum ſententia viderentur. Qua in opinione cùm & ipſe Paulus eſſet, Titum circuncidit. Sed cùm de ea re ad concilium eſſet relatum, lege lata circuncidendi neceſsitas Chriſtianis permiſſa eſt. Nihil igitur in religione firmum habere, niſi ,, quod tecum ipſe velis & intus ſentias, hominis eſt ,, ſanè per quam deplorati: ſed in ea re illorum ſit ,, exiſtimatio, qui & numero & doctrina antecedunt. Ex quibus nationes multæ iuſta reprehenſione minimè caruerunt, quòd cùm rebus in religione nouandis ſtuduiſſent, ita tamen ſe geſſerunt, vt nemo apud eas degat, qui nō à cæteris opinione & doctrina diſſentiat: & vt quiſque maximè eſt egregius, id efficit, vt in religione cuiuſquam niſi ſui ſimilis eſſe nolit.

Vulgatum de hirudine.

In pragmaticos æruscatores.

Plus iusto sitiens vitalis hirudo cruoris
Pallentem mittit non nisi plena cutem.
Nouit pragmaticus causas differre clientis,
Sanguineq; humano non nisi pastus abit:
Sed fugit, in vacua fundum cum viderit arca,
Et cum pauperior cœperit esse cliens.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INVIDIOSVM genus hominum ærusatores Pragmatici, quibus in pecunia omnia sunt, quique sine lucro nihil laudabile, nihil oficij expectatione dignum gerũt. Et queadmodũ in naui locum esse oportet, per quem ea quæ necessario profluentia aliquid tetri odoris essent habitura, procul à sensibus queant amandari: ita reipublicæ gubernaculis accommodatum esse maiores putauerunt, si in celeberrima ciuitate non deessent, qui sordes & peccata populi absorberent, & perniciosa illa malorum omnium esca cupiditate, de hominum litigantium flagitiis & ciuilibus dissensionibus multam repeterent, fructúsq; vberes in aliorum calamitate ferrent. Sed quia natura euenit, vt summas corporũ varietates, totidem penè animorum dissimilitudines consequantur, magnopere opinor cum publica tranquillitate & quiete coniunctũ est, esse aliquos qui in tãtis controuersiarũ & dissensionũ concursationibus & studiis, publicè operã suã locent: vt iis qui in forensibus negotiis minus erunt exercitati, prospectum esse posit. Sed qui eas causas, quas illuminatas & faciles à clientibus accipiunt, tenebrarum inuolucris obducunt, qui quod translatiuè & breui (quod aiunt) manu explicari potuisset, tricis suis, dilasionibus, vadimoniorum desertione, scripturis opistographis, denique ęternitate cõsignãt: qui periuriũ, qui falsum, qui mẽdaciũ, qui deceptiũcu las, qui frustrationẽ, qui vim & metũ, qui furtum, qui dolũ malum ad subsellia afferũt, his posit es-

ſe in præſtantiſsimo ſenatu locus? Et quemadmodum qui vineam inſtituunt ad illius propagationem diuinitus paſtinos inuenerunt, ſic homines iſti eam, quam primùm nudam & ſolam cauſam receperint, labore & diligentia ſua repaſtinant: ita fit, vt quæ vna fuerat, in varias & innumerabiles penè lites propagetur. Et nos certè quendam ex illo numero, qui publicis auſpiciis primùm in id munus erat allectus, audiuimus cum diceret, ſe nihil aut vberius, aut cumulatius in eo vitæ genere à Deo optimo maximo contendere, quàm duodecim lites ad ſe deferri: ſibi enim certò recipiebat fore, vt ex illis duodecim induſtria ſua infinitæ aliæ naſcerentur, ex quibus magnam pecuniam eſſet facturus. Et profectò contra naturam ſit putandum accidiſſe, ſi quis ex his qui illo in collegio ſunt inaugurati, pecuniam negligat, eaque mercede ſit contẽtus, quæ neque litigãti onerosa, neque labore ſit inferior.

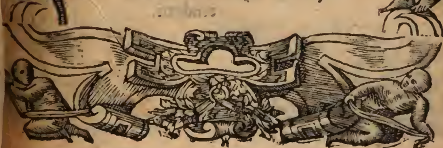

Exemplum stultitiæ.

Cum pertinacibus non agendum.

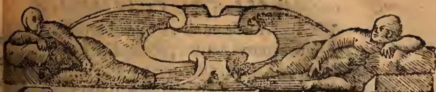

Caucaseum crebro lapidem qui verberat ictu,
Non iniuste ambas perdidit ille manus.
Desine cum duro contendere viribus Albi,
Indurata nequit mollior esse lues.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

RIDENDVM arbitror videatur, si quis contentius pugno lapidem allidat: quod huius vindictæ genus non tantùm ad disciplinam non proficiat, sed etiam in caput ipsius, qui pœnam constituit, redundet. Sic & forsitan frustra illi cótenderunt, quibus persuasum erat animos hominum, in quibus ab ipsa natura libertas quædam insita est, vi & armis noua religionis lege alligari posse. Qui enim ita sunt animo affecti, vt cedant nemini, neque aliorum sententias quicquam ponderis apud se habere velint, facilè illorum corpora cruciatu aut minis huc & illuc impellas, animi autem elationem quæ in præstantibus viris elucet maximè, nunquam ad æquitatem adduxeris. „ Quò enim quisque animi magnitudine & do„ ctrina præstat, hoc aliũ sibi devia & officio præire „ patitur immoderatius. Quidã verò sunt nullo neq; vsu rerũ, neq; scientiarũ instructu præditi, quos tamen pertinacius in aliqua sententia hærentes, nũquam dimoueris. Quod vt omnibus in rebus, tum verò in religione magnopere periculosum est. Cũ his certe (quia neque decernendi neque decertandi ratio valet) consultius egerit, qui non reiecto tantũ, sed abiecto scuto contenderit.

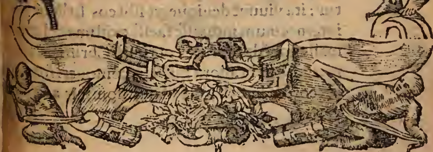

Mendici pera.

In auarô.

Mendici peram vix vnquam impleueris Iri,
Multa licet dones vberiora petet.
Sit vel Tartarci præsens opulentia ditis,
Vel loculus Crœsi, semper auarus eget.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ETsi forsitan ab ea quæ hominem homini coniunxit natura, nõ mediocriter abesse iudicari posit, qui alterum in rebus afflictis non iuuerit: est tamen meo quidem iudicio de Euangelica illa pietate & officis philosophicis nonnihil remittendum, cùm is beneuolentia & iudicio tuedus est, cui benignitas nostra parum profutura esse videatur. Quo in genere accommodatè quispiam dixerit, religionem esse, si quis auarum hominem, & eum in quo tantopere cupiditatis desedit sitis, amicè & familiariter ad liberaliorẽ vitam tentet deducere. Nam præter id, quod amica illa & homine digna oratio nihil momenti apud illum habitura sit, non videtur aliorum obsequiis esse adiuuandus, qui ipse sibi in tanta calamitate non tantum desit, sed tam diuturni mali sibi non inuitus author esse velit. Itaque qui se totos ad lucrum & pecuniam faciendam accommodauerũt, in eo plerunque sunt, vt neque cibum capiant, neque ea sibi parent, quæ ad vsum victumque sunt necessaria: in maxima rerum omnium copia, voluntate egent: in summis diuitiis pauperes sunt: in tranquillitate cui esset inseruiendum, habendi desyderio cruciãtur. Ambulãt sordidati & squallidi, domi fame & apud alios cruditate delectantur: ita viuunt denique, vt sibi eos bellum prope internecinum indixisse facilè existimes. Hæc vt in malis ponẽda sunt, ita continuò Christianũ hominẽ, eũq; qui in aliorũ miseriis cõmoueri solet, misericordia impellant. Sed qui hominis auarissimi sordes,

sordes, infamiam & vitæ indignitatem secum ipse reputat, malit opinor illum in tanta calamitate æquum placatumque dimittere, vt is tandem sceleri & cupiditati suæ expensum ferat, quàm tantam infelicitatem homini spurcißimo inuidere. Neque enim quicquam est, vel reipublicæ moderationi aptius, vel disciplinæ temporum conuenientius, quàm eos sibi diu noctuque pœnam infligere, quorum domestica vitæ ratio ad publicam vindictam legibus esset expetenda. Nam qui iudicum sententiis pœna coercentur, hoc ipso rei publicæ oneri sunt, quòd ipsis supplicium expensa ærarij irrogari solet. Qui autem seipsos torquent, seque inedia, labore, vigiliis & reliquis animi ægrotationibus conficiunt, dum sibi vtiles esse volunt, ipsi quoque fisco prosunt. Vnde fit vt neq; hæc eis calamitas, neque talis sumptus leuatio ciuitati & publicis commodis inuidenda sit.

In morem Elephantorum.

Non perdendum amicum ob bonum dictum.

Stulte relucenti redimitus corpora vitro,
Ah ne elephantorum florea rura pete?
Talia magnanimum lædunt insignia barrum,
Offendúntque oculos lucida signa suos.
Si te syncero fortuna adiunxit amico,
Non quæcunque putes verba licere tibi.
Sed fuge mordaces placato splene cachinnos,
Et quicquid veram lædit amicitiam.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FERE euenit vt quo quis animi præſtãtia magis excellit, hoc in eo maior dicendi & ſermonis quotidiani libertas dominetur. Ex quo & Ennium dixiſſe ſolitum ferunt, facilius à ſa" piente flammam ore inardente opprimi, quàm" bona dicta, hoc eſt, ea quæ ſalsè & facetè in aliquem proferuntur. Nonnullique ſunt in eo genere tam parum moderati, vt veteres amicitias malint diſſuere, quàm bonum dictum perdere. Quæ res eò certè magis fugienda eſt, quo nihil melius hominum communitati à natura datum eſt coniunctione & amicitia: in quam qui mediocriter offendit, ſocietatem hominum violat inter ipſos: iuſtéque multi illum diem periiſſe arbitrati ſunt, in quo aliquem ſibi amicitia non deuinxiſſent. At enim oportet eos qui amici & eſſe & nominari volunt, in familiari colloquio erga amicos continentes eſſe, neque in eos liberius dicere, quorum amicitia præſens fructum, auulſa dolorem afferre ſolet. Facilè enim quiuis in alios quæ vult profundit: ſed ea ſæpiſsimè æquo animo ferre cogitur, quæ magnò audire noluiſſet. Romani incredibili propè religione inter filios ſuos verſabatur, ne eos quorum ſalus & gloria illis debebat eſſe periucunda, aliquo crimine imbuerẽt: tãtũque apud illos verecũdiæ valuerat opinio, vt nũquã patres ex gẽtis inſtituto cũ filiis puberibus lauarentur. Quòd ſi ea amicitia, quam vel morũ ſimilitudo bonorũ, vel ſtudiorũ ratio colligauit, nihilò na

turæ coniunctione inferior est, qua quæso verecundia, religione, moderatione, volũtate erga nostri amantissimos esse debebimus? aut quomodo nomen & dignitatem amicitia retinere poterit, quæ verborum aut factorum licentia quasi de gradu deiicitur. Neque enim diu amicitia constare potest, quæ familiaritatem nimiam, aut potius contemptum habet. Qui verò maxima veneratione amicos suos tuentur & colunt, & faciliùs accedunt ad beneficium, & cùm accedunt, id se facere existimant Deo & hominibus approbantibus.

Appetitus subsit rationi, vt equus sessori

Ex Platone.

Quã malè sessor equo tractãdæ ignarus habenæ
Insidet, ah poterat tutior ire pedes.
Qui fræno nequit in proprijs affectibus vti,
Peccatóque amens mergitur ille suo:
Par est brutorum potius numeretur in albo,
Nam ratio in motus obtinet imperium.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER ea quæ propè dicta diuinitus ex Platonis ludo prodierunt, nihil grauiùs aut ad Philoſophiam accommodatiùs dicitur, quàm quòd ille rationem appetitui velut ſeſſorem equo inſidentem facit. Vt enim is ſeſſor & imperitiæ, & temeritatis teneri meritò ſit iudicandus, qui equum quò velit impellere, vnde autem velit non poſsit deducere: ita nec is partes illas quæ ſibi vel à Deo optimo maximo, vel à natura attributæ ſunt, cum dignitate ſuſtinuiſſe videatur, qui animum ſuum proſperis rebus ferocientem & elatum, ratione & præclara illa rerum omnium gubernatrice ſapientia non velit coërcere. Nam quæ ratio longo nos interuallo à feris ſepararat, eadem ipſa cum Deo optimo maximo nos mirifica & æterna ſocietate copulauit, vt homines ſe non tantum brutis animantibus præſtare, ſed etiam ratione & virtutum cæterarum officiis cum Deo immortali coniunctiſsimos eſſe cognoſcerent. hac igitur ſola cùm nihil ſit, non dicam in homine, ſed ne in cœlo quidem diuiniùs aut pleniùs, videatur indigniſsimum, ſi quis illam apud ſe, & parum liberali cuſtodia & appetitus mancipio dominatuqne teneat. Quod qui facit, nõ modo ſummam Dei erga nos liberalitatẽ pro nihilo ducit, ſed penitus eam communionem quæ prima hominibus cũ Deo per rationem interceſsit, violat & peruellit. Nam ſi ratio eſt quæ anteceſsiones rerum præcipit, conſequẽtia cernit, quæ

argu-

argumentamur, refellimus & de occultiſsimis naturæ rebus iudicamus, cuius moderatione & imperio vniuerſum hoc continetur & regitur, non erit conſentaneum eam quaſi baiulam animorum ægrotationibus inſeruire, eiúſque ſplendorem à corporatis voluptatibus obſcurari. Vt verò æternum eſſe Deum omnium mortalium ſemper conſenſus fuit, ita & ingeneratam rationem fatēdum eſt, quæ vna apud cœleſtem illam diſcretionem & præpotentem Deum ſemper valuit, ſemper dominata eſt: quæ cùm ante iſtos ſyderum aſtrorūque curſus, & cœli conuerſiones vigeret & micaret, tandem ſummo Dei immortalis beneficio etiam ad eos qui infimum iſtum globum tuerentur, venit: non certè vt ad vitia cōſentientem appetitum ſequeretur, ſed vt illa rerum omnium dux & magiſtra homines tam æquabili ſimilitudine temperaret, vt non tantum aliquis ſui, ſed omnium omnes recta ratione & officiorum conuenientia ſimiles eſſe poſſent: qua ex ęquabilitate elucet ea quæ ſapientia nominatur.

In Aspendium Citharistem.

Contra amicos nostrates.

Dũ mouet ad citharã numeros Aspẽdius, intus
Occinit, & reliquos non iuuat ipsa chelis:
Et sua summisso demulcet pectora cantu,
Priuatísque sciens auribus ipse studet.
Sic propria ingratus cõpẽdia spectat amicus,
Dum cautè simulat commoda nostra sequi.

Narra

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ASPENDIVM citharistem intus canere solitum fuisse historiæ prodiderunt: vel quòd eos qui adessent cantibus & neruis suis delectari æquo animo ferre non posset: vel quòd tali modo rum genere quo non omnes valent, impensius caperetur. Cuius solertiam nescio an fidibus & modis, at certè moribus homines nostri proximè imitati suut. Dum enim se concordiam & conuenientiam, sine qua inter homines amicitia nomen suum tueri nequit, omnibus modis coluisse videri volunt, amicitiam totam vtilitatibus & commodis suis circunscribunt, neque eos quos sibi amicissimos gloriantur, beneficiis retinendos esse existimant. Sed quid in amicitia illustrè aut magnificum esse potest, si meum & tuum adiũxeris, æqualitatem remoueris, & mirificam illam in collocandis officiis pietatem funditus sustuleris. Ac mea „ sententia nihil invniuersa hominum societate prę „ clarius nominatur, quàm ęqualitas, vt quod apud „ te fuerit, liberaliter & officiosè necessario tuo, si „ res postulet, impertias. In quo si fueris remis- „ sior, efficitur illa Christiano nomini lues infestissima, quæ Leonina societas appellatur.

In permutationem Diomedis & Glauci.

Pax auro redempta.

Dũ trepidè Glaucus Diomedem fertur in hostẽ,
Et dubiam in pugnam sæuus vterque ruit:
Re tandem infecta, positis concordia signis
Iurata est, dextris fœderis ergo datis:
Arma dat ex auro Glaucus, recipitque vicißim
Ferrea, quæ æterni pignoris instar erunt.
Pacem auro redimas, pretio compone duellum,
Nam patriæ confert ære parata quies.

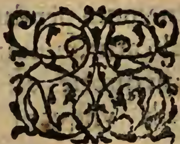
NARRATIO PHILOSOPHICA.

GLAVCO Amphilochi filio, qui Priamo diuturna obſidione preſſo, ſubſidio ad Troiam venit, iudicio poſteritatis pro laude poſitum eſt, quòd Diomedem ſingulari certamine abs ſe prouocatum, magno pretio æquum placatumque dimiſerit. Cui quanquam ea non deeſſet incitatio, quæ in maximis animis ſtudio pugnæ impellitur, tamen & conſentaneum dignitati ſuæ, & à diſciplina militari non abhorrens iudicauit, ſi de pace quæ nihil inſidiarum eſſet habitura, etiã iniquis conditionibus cum hoſte conſultaret. Itaque, vt ait Homerus,

χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοια ἐννεαβοίων

cum Diomede non dubitanter permutauit, & pręclariſsimo illo authoramento cum hoſte in gratiam rediit. Nam præter id quod omnis belli exitus incertus eſſe ſolet, habet decertãdi ratio aliud incommodum, quòd etiam eos qui vicerint maximis plerunque cladibus afficit. Quid verò ſocietati hominum inter ipſos tam diſcrepat, quid belluarum magis ſimile, quàm mentem, induſtriã omnem denique humanitatem ad alterius perniciem cõferre? vt eum quem fidei tuæ natura ipſa commendarat omnino deleas & opprimas. Iuſtè igitur monent illi qui ex duobus decertandi generibus, quorum vnum per diſceptationem, alterum per vim explicatur, nunquã poſterius ſumẽdum eſſe putant, niſi quoties vti priore non licet. Neque enim bella vnquam ſuſcipienda eſſe

maiores putauerunt, nisi vt paci & quieti posſit eſſe locus: pro qua omnis iuſta & legitima eſt viro magnanimo dimicatio. Vnde & fortitudinem veteres appellabant, virtutem quæ pro æquitate pro pugnaret. Sed cum probè omnia quæ in ciuitatum moderatione verſantur, animo luſtraueris, nihil eſt ad reipublicæ perpetuitatem æquè ſtabile, nihil naturæ hominis magis accommodatum, quàm pax & tranquillitas: cui ſi à nationibus iis, quæ aliquando imperio & principatu floruerunt ſummo ſtudio eſſet inſeruitum, illarum non tantum memoriam (quæ tamen planè è mentibus noſtris euulſa eſt) ſed etiam rempublicã haberemus. Ac ſanè tanta eſt in nonnullis hominibus principatus appetitio, vt potiùs extrema quęque patiantur, quàm vt finibus ſuis & ditione contineri poſſint. quod patrum memoria declarauit temeritas cuiuſdam apud Italos principis, qui cum ſibi vitam acerbam prædicaret, niſi aliquando Cæſar eſſet factus, tandem nihil factus eſt.

In mortem Craßi.
Mors vna beat & ditat.

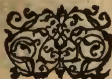

Qui nequit effoßis animum complere metallis,
Continuóque lucro sedulus immoritur,
Sollicitúsque solo commissam cogitat ollam,
Hunc quis opinetur diuitis esse loco?
Dũ petit Euphratẽ, fatis lachrymãtibus, aurum
Quod sitijt Craßus, mortuus ille bibit.
Hæc eris extremo, me iudice, gratia fato,
Quòd dat inexpletis mentibus esse modum.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVAE tantopere in animis hominum dum ad vtilitatis rationem omnia conferunt, cupiditatis inueterauit opinio, eadē ipsa vel omniū concessu patrimonia & hæreditates expilare, calendaria conturbare, & rationes domesticas mirabiliter affligere vna consueuit: fereque euenit, vt quò maior in patresfamiliâs habendi & lucri faciendi cura dominatur, hòc illi minus ex animo fortuna respondeat. Nam Crœsum ditissimū Lydorum regem vnius belli ad extremum procella peruertit: & quæ ei auaritia ad tantas opes credebatur esse suffragata, eadem illum in fortunarum & capitis discrimen coniecit. Neque mea sententia accommodatior ad inopiam & rerum omniū desperationem aditus esse potest, quàm per diuitias, quibus si te impensius addixeris, minus opinor promoueas, quàm ij qui modico contēti paupertatem omni studio cōsuerunt. His enim quoquo modo se res habeant, licet esse beatissimis. Quis enim aliqua re carere iudicetur, qui eam nō desiderat? at qui non caret, habet certè, aut ab habente nihil discrepat. Qui verò vulgò diuites appellantur, & in pecunia facienda versantur impensius, si qua clades domesticam illorum rationem perculerit, ne illi quidem non ærumnosi esse possunt. Semper enim in isto genere contentionis illud valuit, vbi non sis qui fueris; non est cur velis „ viuere. Itaque ipsa rerum copia quæ tranquillita- „ tem & quietem cupidis hominibus allatura esse vide-

idebatur, ſæpiſsimè ruinæ & calamitatis pericu-
am ſtruit. Quòd ſi vt de Polycrate Samiorum ty
anno accepimus, alicui omnia cumulatè ſuppete
ent, quæ homini à fortuna ſuppeditari poſſunt,
on poſsit tamē is verè felix numerari. Quis enim
am felicitatem nominauit, quæ ſubito aliquo ca
u interpellari poteſt? quis ſummum bonū, quod
on eſt perpetuum? Teſtes ſunt multi & præſtan-
es viri, quorum operoſa concurſatio aliquando
n calce, ſæpiſsimè in curſu, interdum etiam in car
ceribus impedita eſt: & qui dies illis à gra-
uiſsimis contentionibus requieſcendi
eſſe debuiſſet, is omnium ſæpe
luctuoſiſsimus ap-
paruit.

A mortuo tributum.

Moderatio in vectigalibus.

Desine nocturnas tabulis incessere laruas,
Pendere vectigal mortuus anne potest?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

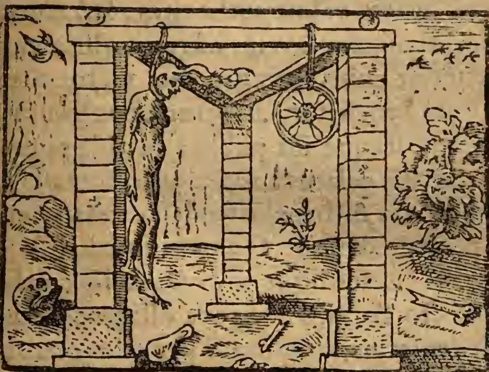
GLORIOSVM ſanè eſt, planéque regium, eos qui rerum potiuntur idem ſibi ſumere ſuo iure poſſe, quod ſummus ille dux Hebræorũ Moſes de ſe apud Dominum prædicauit, tanto ſtudio ſe in ſingulorum vtilitates propendiſſe, vt ab illis neque aſinum, neque equum corraſiſſet. Quo in genere multis pòſt ſæculis Samuelem ipſum vetera ſcripta laudibus extulerunt, quòd in procuratione populi Iudaici, rebúſque religionis bene & nauiter tuendis, animum, diligentiam, ſtudia denique omnia ad priuatorum vtilitatem & leuationem cõtuliſſet. Iureque Aratus Sicyonius laudatur, qui cum ciuitatem ſuam Sicyona tyrannorum dominatu annos quinquaginta oppreſſam liberaſſet, à Ptolomæo Ægypti rege, grandem pecuniam mutuò accepit, vt eas poſſeſsiones quæ vi à iuſtis dominis translatæ, longo ſpatio hæreditatibus, emptionibus, dotibus & aliquorum mancipio, coloratè tamen tenebantur, redimeret, & ſine detẽtorum iniuria ſuum cuiq; tranſcriberet. Hac æquitate perfectum eſt, vt & ij quorũ bona atrociſsimæ voci præconis ſubiecta fuerant, ſuum reciperent, & qui longo interuallo in poſſeſsione fuerant, rei diſpendium pecunia ſibi refecta ſolarentur. In quo verè principis animus intelligitur ita à iure diſcedere, vt nemini iniuriam facere videare. Hos vt pleno ore laudamus, ita profecto turpe & odioſum eſt, apud Homerum Agamemnoni regi ditiſsimo frequenti Græcorum concione, ſordes & auaritiam ab Achille exprobrari, & eum

qui ſubditis cauere debeat Δημοβόρον βασιλέα, & πάντων φιλοκτεανώτατον appellari. Vt enim nulla re magis ij qui reipublicæ præſunt, pietatem colere, & ciuium beneuolentiam conciliare ſibi poſſunt, quàm continentia & liberalitate: ita certe ij labefactant fundamenta ciuitatis, qui ex ſubditorum diſpendio & iniuſta collatione fortunas ſuas volunt ampliari. Nam neque bene imperare poteſt, qui non omnino commodorum ſuorum fuerit oblitus: qui ſi in fortuna ciuium liberaliore rem ſe ſuam facere exiſtimet, non arbitrabitur ea ad amplificationem patrimonij ſui pertinere, quæ publico reipublicæ luctu & damno de fortunis popularin̄ ſunt deciſa. Sed in imperandis vectigalibus & ἐπικεφαλίοις ſeruabit eā mediocritatem, quæ inter nimium & parum ſita eſt, vt neque illi ad amplitudinem quicquam deſit, neque populo grauis eſſe videatur.

Contra veteres, nullam Fortunam esse.

Ex Augustino.

Aspice vt in nostris pendet Rhamnusia furcis
Et recipit sceleri debita pensa suo.
Quæque olim (si diis placeat) confecit vtranque
Paginam, apud Gallos vltima fata luit.
Quid tibi Fortunæ curæ est rota mobilis? illi
Quid tecum est? sapiẽs solus apud te habita.

Narra

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FORTVNAE deæ tantum veteres ethnici tribuerunt, vt illi ætatum omnium concessu in rebus prosperis & aduersis potestas, imperium, dominatus, omnia denique expensa & accepta referrentur. Si quid ex animo accidisset, laudabatur sola: in luctu autem & calamitate etiam eadem accusabatur, & vna vtranque paginam faciebat. Neque illius solùm in rebus domesticis & vrbanis apud gentes valuit authoritas, sed eius quoque dominationem & vim ad rem militarem perduxerunt: vt cuius exercitus dux victor euasisset, is tantum beneficium à fortuna consecutus esse videretur. Itaque illi publicè templa posita sunt, & diuinitatis delatus honos: quòd fortasse eo cultu in amicitia & benefaciendi consuetudine retineri posse crederetur. Quod vt suspiciosæ illi antiquitati vnusquisque nostrum facilè condonat: ita profecto Basilius Magnus diligenter cauendum esse censet, ne huiusmodi superstitione, aut etiam vocabulis Christianorum animi occupentur. Qui enim in rerum euentis memoria repetendis Fortunam nominat, id efficit vt mundus & vniuersum hoc quod conspicimus, quasi extra prouidentiam summi Dei esse iudicetur. In quo præclara sunt illa quæ à Stoicis contra Epicureos latissimè explicantur. Nam si fortuita sunt quæ quotidie hominibus accidunt, neque stare Nemesis Adrastia, hoc est, statum & æternum rerum omnium decretum potest: neque colligatio, qua Deus ab omnibus sæculis, ex Homeri

sentent

ſententia, ſucceſſus rerum humanarum æterno nexu & vinculo deuinxit. Neque enim ſi in aqua mortuus eſt Fabius, videatur illud aut non à Deo decretum eſſe, aut fortuitò obtigiſſe, quòd ille ad aquas poterat non venire. Sed ſi ab aquis abſtinuiſſet, & alio mortis genere è vita migraſſet, quod ſecus in illius fato eſſet factum, id quoque conſtans, æternum & ratum Dei conſilium poſſet appellari. Ac rerum futurarum ignoratio » in nobis fortunam parit, & quia variè in variis » hominibus euenta cadere perſpicimus, id à Deo in fatis poſitum non eſſe arbitramur: quod vt non eueniret, Deo longè antè certum erat & decretum. Quæ igitur fatis continentur, eadem nec mutari, nec perfringi queunt: quæ ſi aliter eueniant, iniuſtè in fatis recenſeri poſsint: cùm quod ſecus accidit, illud ex fati neceſsitate contigiſſe ſit putandum. accidat autem necne quamuis in opinatione videatur ſitum eſſe, quicquid tamen eueniet, id ex decreto contigiſſe putandum eſt. Itaque Auguſtinus in his libris quos contra Academicos conſcripſit, ſibi haud omnino placere ait, fortunam à ſe nominatam eſſe. neque enim eiuſmodi vocabulo eam deam quam variam & inconſtantem nobis fabulæ tradiderunt, ſignificare voluit, ſed fortuitam illam rerum humanarum rationem. Erit igitur in nobis fortuna & caſus: quòd certè ratio cogit fateri, ſi humanum iſtud & opinionem ſpectes: ſin autem ad æternam illam Dei ſummi prouident

dentiam rapimur versabitur profectò illa, quam εἱμαρμένην Græci vocant. Ea est ex omni æternitate fluens veritas sempiterna, series & perpetuus causarum ordo: non tamen vt Stoici voluerunt, cum ex stato syderum astrorúmque motu causa causæ nexa aliquid ex se gignit. Sed vt Dei prouidentia certa necessaria & æterna in factis hominum statuatur. quod & Augustinus in libris de ciuitate Dei multis verbis contra Ciceronem comprobauit. Nó est igitur aliquid factum quod non euenisse oportuit, & quod instat, etiam & illud futurum est. Ex quibus tamen non id effici volumus quod Sostratus apud Lucianũ à Minoe summa contentione petit: dum eorum quæ turpiter & flagitiosè egerit, non iure se ad pœnam expeti quiritatur; quòd ea facinora necessitate fati & propter antecedentes causas non ex animo gesserit. quæ enim contra ius & leges facta sunt, futura sanè erant cum euenerint, sed tamen à volente facta sunt. Nam quæ turpia sunt, non tamen minus Deo præuidentur: cui licet omnium mortalium voluntates longè ante sint perspectæ, non continuò tamen minus voluntates dicendæ sunt. Erit ergo & bonorum & malorum lata differentia: neque iniuria iis qui rempublicam conseruarint & auxerint honores & triumphi in ciuitate decernuntur. nam quæ præclarè gesserint etsi euentura erant, vt tamen euenirent singulari illorum virtute perfectum est. Sic & maxima

rat

ratione in ſceleratos leges animaduertũt:nam audeant maleficium necne,in illis poſitum eſt: hoc autem an illud faciant, quod conſequetur,id Deo Immortali longè ante fuerat ſcitum & perſpectum.

In Grillum.

Voluptatem immaniſsimus quiſque ſequitur lubens.

Qui tibi Grille feri ſtomachum mouere parẽtes?
Quæ te ſors miſeris terruit oſcinibus,
Vt te immunda iuuent fœdi veſtigia porci,
Et renuas iterum munus obire viri?
Quem ſemel in turpi retinet ditione voluptas,
Huius vel gratis vtitur imperijs:
Et quo plus demens eget aſſertore patrono,
Hoc mage blanda ſui vindicis ora fugit.

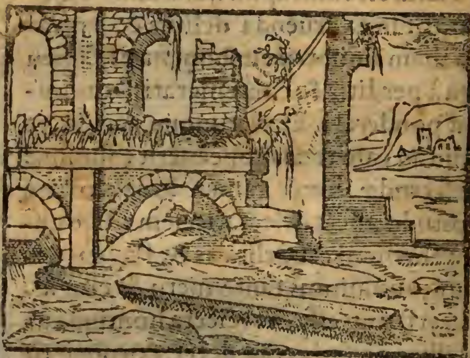

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM (vt inquit Cicero) iis qui ſe è Leucade Epiri promontorio in cõuallem demiſerunt, non omnino integrum eſt quo velint inſiſtere: ita qui ſe voluptatibus & animi morbis permiſerunt, neque ſi velint ſe in virtutis libertatem poſsint aſſerere, neque opinor ſi poſſint, velint. Tanta eſt enim apud nonnullos voluptatis opinio, tot in ea fruenda delitiæ & lenitates, vt contra illam imitatricem honeſtatis, ſapientiæ momenta à perditis & contemeratis hominibus nequeant ponderari. Et plerunque accidit, vt ei qui ſe totum ad eam rem applicauerit, ſummæ moleſtiæ perferendæ ſint: & tamen in calamitate & luctu turpitudo affert delectationem. Dionyſium ſuperiorem omni crudelitatis & flagitij genere impurum, audiuimus tanto metu & cruciatu inter ſuos verſatum eſſe, vt reiecta hominũ cuſtodia, quòd illis non ſatis confideret, corporis tutelam ad canes detulerit, & cultros metuens tonſorios, barbã ſibi candente carbone aduſſerit. Hic igitur tantum ex ſceleribus ſuis fructum capiebat, vt ſordes & vitæ indignitatem lubens & clade & periculo capitis ſui æſtimaret: neque à malè agendo propinqui diſcriminis reputatione poſſet reuocari. Qui ſi virtutis formam oculis corporeis potuiſſet contueri, credendum eſt voluptatem vel illius ſuffragio facilè dignitati fuiſſe conceſſuram.

Ferrum.

In miseriam humanæ sortis.

Cladibus in multis hominum traducitur æuum:
Sed stat in accessu mortis inempta quies.
Hac duce uel miseris subitò licet esse beatis:
Quam qui obiit, credo ne superesse velit.

ALIVD

Vitam hominis, similem ferri posuere rigori,
Qui cernunt varia tela minásque deæ.
Si ferrum exerces tandem consumitur vsu,
Et patitur vitæ publica damna suæ:
Quòd si lethæo pateris residere veterno,
Et tabem ducit conteritúrque situ,
Et rubiginei sentit dispendia belli:
His potes humanum conciliare genus.
Si qua Cleanthea nos ducunt acta palæstræ,
Et retinent Samij dogmata sancta senis,
Incipimus vitæ medio tabescere cursu,
Et nimio incauti pondere deprimimur:
Verum si studio retinemur amabilis oci,
Hîc nos pituitæ peruius humor habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VETVS fuit Salomonis ſapientiſsimi regis, atque adeo Sileni, & Ethnicorum ſententia
» Beatiſsimos eſſe eos qui nunquam in hanc vitam
» eſſent ingreſsi: proximè verò ad eandem felicitatem & illos pertinere, qui primum in lucem editi ſummo Dei immortalis beneficio his corporis vinculis eſſent liberati. Huius hominum calamitatis & talium miſeriarum magnum perdiu argumentum eſt, quòd qui primùm naſcuntur eiulatu & clamore futuris malis illachrymari ſolent, & dolorem quem aliquando ex concurſationibus huius ſæculi capturi ſunt, apud eos à quibus ad aſpiciendam lucem euocantur, velut teſtatione complecti. Vnusque Zoroaſtres dicitur hora natiuitatis reſiſſe, cum ante decimum & quartum diem nemo vnquam riſum ſuſtuliſſe memoretur. Etſi autem aliquando euenit, vt incommoda quæ in hominum vita ſolent accidere, aliqua felicitate vel proſpera fortuna leniantur: ſæpe tamen in res tam ſecundas incurrit euentus triſtis, cuius acerbitas etiam trium Neſtoris ætatum proſperitate omni, nequeat compenſari. Quæ cùm Cleombroto & nonnullis aliis fortiſsimis viris in mentem veniſſent, contra Pythagoræ legem, beneficium naturæ defugerunt. Quod ſi immortalis illa animorum ſeries præſtantiſsimæ rationis cõiunctione & vinculo ad diuinam illam mentẽ pertinens, iuſſu Dei in corpora noſtra ſparſa eſt, vt ex iſto inferiore globo cælum vnde eſſet profecta, & cæleſtia ipſa tueretur, ſemper aliquid inquireret, diſceret, meditare

ditare

ditaretur, & perfectam illam Dei notitiam quam aliquando futura vita esset nactura, studio incredibili & diuinarum rerum cognitione anteuerteret, parum opinor feliciter cum his actum esse videbitur, qui turbulentissima ista vita ærumnis, calamitatibus, doloribus corporis & summis ægrotationibus à veritatis & rerum maximarum peruestigatione auocantur, vt illis nihil ferè cum animo, omnia autem cum corpore sint. Quanquam enim ea debet esse hominum in euentis ferẽdis cõstantia, vt nulli neque dolori, neque perturbationi cedant: est tamen miserrimum esse aliquem tam effœto corpore & valetudine tam afflicta, vt in curationibus, pharmacis, & medicinis omnis illi ætas inanis & vacua elabatur, & nihil ei à tot negotiis otij tribui, quod ad legendum & intelligendum potissimum conferat. Nam ita viuere vt non sit viuendum, miserrimum est. Iam quo animo, " qua constantia & fortitudine Paulus Apostolus " in vitæ periculis versabatur? at vir tantus mortem expetebat: quæ vel eo nomine à nobis desyderanda est, quòd & nos his corporis ærumnis leuat, & secum immortalitatem affert, qua nihil homini desyderatius & melius potest euenire. Non enim quanquam nobis ex edicto Domini sit retinendus animus in custodia corporis, continuò desertor " militiæ appellari possit, cui viuere iactura est, & " mori lucrum: quique eò se citissimè velit sistere, " quò aliquando naturæ necessitate & præscripto " sit venturus. Ac ne semper incommoda & aduer- " sos fortunæ casus meditemur, quis inter tam va-

rias & discrepantes hominum de religione senten
tias, non vitæ huius satietate impendio tenetur?
quis tam à publicis commodis cogitationes defle
xas habet, qui diuersa hominũ sensa in rebus gra-
uissimis audiens non sibi vitam acerbam putet?
quæ diuersitas non tantùm in homines leuiter eru
ditos, sed in præstantissimos & doctissimos quos-
que iandudum influxit: ex quorum numero qui
præstat, & ab altero dissentit lubens, & ipse non sa
tis sibi constat. Neque verò sine multorum offen-
sione fieri potest, cum res eadem ab vno ad
perniciem, ab alio ad salutem vocatur:
eamque alij pro scelere nefario,
alij pro vita & præsi-
dio ponunt.

In Vulcanum.

Sæpissimè mundiores, rusticis & cocis esse ἀναφροδιτοτέρους, hoc est vti Venere minus propitia.

Non ego Vulcanus cupiã, aut Cillenius esse,
Sed mage Vulcanus Mercuriúsque simul.
At si te fatum similem vetet esse duorum,
Dic vtra mauis conditione frui?

ALIVD.

Hiſpidus ardenti regnans Vulcanus in Aetna,
Quem ſibi vel generum pallidus Orcus emat:
Anne poteſt veneris tædas adiiſſe iugales?
Et χάριν æterno conciliaſſe thoro:
Quas nec Atlantei concors ſuadela nepotis
Auſa eſt Treicijs ſollicitare ſonis.
Cui lacera impexo pendet lacinia mento,
Quémque ſuum, pingui iure, culina facit,
O quoties cultis palpum riualibus egit:
Et retulit Paphiæ ςαστὸν & arma deæ:
Deluſit quoties pictæ tectoria linguæ,
Vicit & heroum lucida φίλτρα ducum.

PROBLEMA.

Quæris deſpectæ quæ tanta occaſio formæ,
Et clarum ingenij tam iacuiſſe decus:
Vt referant Cypriæ præſtantia munera diuæ
Queis nulla eſt patrio miſta lepore venus?
Scilicet iſta ſuas noſtri docuere puellas,
Qui niſi non meritis prædia ſacra ferunt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR optimo iure quiſpiam præſtantiſsimas formas & omni corporis venuſtate deas, Venerem & χάριν in manu Vulcani fuligine & flamma ſquallidi conueniſſe: Mercurium autem qui ad aptam illam membrorum compoſitionem, etiam egregias eloquentiæ & doctrinæ laudes adiecit, nihil tale vnquam aſſequi potuiſſe. An quòd ita comparatum eſt, vt hominibus cultis & ſplendidis non ita ex animo & ſententia in amoribus fortuna reſpondeat, quàm iis qui ad omnia inepti & tardi nihil vnquam tale animo concupierunt? An quòd multa inſperantibus & minimè optantibus eueniũt, quę qui ad potiundũ & ſpe, & cupiditate incredibili capiuntur, non poſſunt adipiſci? An quòd hodie indignis & inſulſis omnia ſunt prompta & parata: iis verò qui præclarè ſe geſſerint & promeruerint, magiſtratus, honores, officia, beneficia, omnia deniq; clauſa & obſignata? An quia mulieres, ne cui in ſuſpicionem non ſeruatæ pudicitiæ veniant, eorũ potius deſyderiis inſeruiunt, qui ab amoribus iudicio multitudinis putantur eſſe alieni? An quòd illæ nocturnum ſibi obſequium deberi, in eos lege poſsint intendere, quos obſonatores, topiarios, mediaſtinos, & ad tales diurnas operas conductos habent? An quòd qui ſunt elegantiores, ad illud muliebris officij genus videantur magis imbecilli? An quòd ea eſt erga nos naturæ benignitas, vt ſemper aliquod incommodum beneficio com-

penset, vt quibus animi vim & ingenij ornamenta nó præstitit, eos fortissimis lateribus, validissimo robore & corporis præsidiis confirmet, vt mulierum cupiditatibus, & proli diligentem operam nauent: ex quo euenire possit, vt ea corporis immanitas illis apud mulieres ad gratiam suffragetur.

In Platonem:

Honor debitus viro docto.

Aſpice vt eximius niueis ad templa quadrigis,
Ante hac non ſolito pergat honore Plato.
Ecce Syracuſia princeps immanis in ora
Vittatam mittit (regia dona) ratem.
Heu quanta eſt linguæ, quanta eſt præſtantia cordis,
Cogat vt infrænos ponere colla duces.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAESTANS homineque libero digna re-
rum maximarum cognitio & doctrina, qui
hominem in solitudine, neque solum esse, & etiam
procul à reipublicæ gubernaculis, sine dignitat
» viuere non concedit. Neque enim quicquam ho
» minum industria ad animos colligendos peper
» accommodatius otio literarum : quarum tan
inter vtrunque extremum temperatio est, vt qui
in illis versetur, neque verè in otio, neque in ne
gotio intelligi possit: & tamen iis qui in vtroqu
vitæ genere versantur instituti dignitate facilè an
tecedat. Itaque Pythagoras qui primus philoso-
phiam in Italiam inuexit, & præstantissimis ar
tibus institutisque exornauit eam Græciam, quæ
Magna dicta est, interrogatus à Leone princip
Phliasiorum, quinam essent philosophi, & quid
inter eos & reliquos interesset, respondisse fertu
„ vt Cicero author est, Similem sibi videri vitam
„ hominum, & mercatum eum qui maximo lud
„ rum apparatu, totius Græciæ celebritate haber
„ tur. Nam vt illic quidam corporibus exercitat
„ gloriam & nobilitatẽ coronæ peterent, alij eme
„ di vendendique lucro & quæstu ducerentur: ess
„ autem quoddam genus eorum, idque maximè i
„ genuum, qui nec plausum nec lucrum quærerent
„ sed visendi causa venirent, studioseque perspic
„ rent, quid ageretur, & quomodo. Ita nos quasi
„ mercatus quadam celebritate ex vrbe aliqua, sic
„ hanc vitam ex alia vita & natura profectos, ali
„ gloriæ seruire, alios pecuniæ: raros esse qui cæte

is omnibus pro nihilo habitis, rerum naturam »
tudiosè intuerentur, hos ſe appellare ſapientiæ »
tudioſos. Et vt illic liberaliſsimum eſſet ſpectare »
ihil ſibi acquirentem, ſic in vita longè omnibus »
tudiis contemplationem rerum cognitionemque »
ræſtare, & eos qui ſe rerum maximarum perue-
igationi dedidiſſent, facilè cæteris hominibus
nteire. quæ etſi non modo naturæ, ſed dignatio-
i hominis accommodata eſſet, nonnullos tamen
ua perculit maieſtate. Huius opinor offenſi ho-
nines noſtri, filios ſuos eoſque quos in clientela
& poteſtate retinent, non patiuntur in literis cō-
uieſcere & verſari. hos ſi ita animo affectos eſſe
ident, vt in præſtantiſsima illa ſtudia toto pecto-
re incumbant, in ſuis domibus malè accipiunt. li-
erarum otio diſtineri non probant, niſi quatenus
x eo ad rem familiarem amplificandam adiumen
a petuntur. Antiquitatis & rerum humanarum
otitiam non putant ad virum ſapientem perti-
ere, quòd ea cognitio parum admodum ſit quæ-
uoſa. præclari homines qui honeſti & virtutis
tionem vtilitate metiuntur: neque enim ſi quæ-
am virtutes rei domeſticæ fructuoſæ non ſunt,
eo minus videantur perhibendæ. Quanquam
on tam profligata & afflicta Philoſophia eſt: ne-
ue qui in ea verſantur tam ærumnoſi & miſeri,
t ſi eis ſit commodum pecuniam facere, nō poſ-
int: quod declarauit Thaletis ſapientiſsimi viri
uthoritas, qui cùm ex antecedentibus naturæ
auſis facilè annorum ſequentium ſterilitatem in-
elligeret, vniuerſam oleam illius animi coëmit,

ex qua

ex qua vir philoſophus & contemplationi dedi-
tus ingentem pecuniam refecit. Non enim ſi pau-
pertatem colere & paruo cõtentum eſſe philoſo-
phicum aut Chriſtianum eſt, ideo qui ſapientes
aut Chriſtiani ſunt, pecuniam facere non poſſunt:
„ ſed tamen pietatis & perfecti cuiuſdam eſt, cum
„ id poſsis nolle. Ac quia ſunt nonnulli, qui veræ
gloriæ mirificè delectantur, illis certè ex eodem
virtutis genere ad laudem & commendationem
patefacta via eſt, Nam & Dionyſium Syracuſa-
num, cuius præter cæteros nobilitata eſt crudeli-
tas, audiuimus tantum honoris & iudicij Plato-
ni detuliſſe, vt illi nauem vittatam mitteret, & quem
ſummis muneribus & incredibili liberalitate ho-
noraret. Pompeius verò Magnus hoc honore Po-
ſidonium Stoicum philoſophum affecit, vt ad il-
lum domum venturus, lictores demiſsis faſcibus
adſtare imperaret. Et Ennio poëtæ Africanorum
familia hoc benignitatis largita eſt, vt illi mortuo
ius familiaris ſepulchri conceſſerit. Tantum quoque
Alexander Magnus Pindari ſtudiis & doctrinæ
teſtimonium reddidit, vt in Thebarum obſidio-
ne familiæ illius pepercerit. Fertur quoque Seue-
rus Imperator Oppiano in ſingulos verſus au-
„ reum appendiſſe, Adeò regium eſt eos honori-
„ bus & beneficiis proſequi, per quos ſummo-
„ rum virorum res fortiter præclareque geſtæ
„ immortalitate & memoria ſempiterna conſi-
„ gnantur.

In

In Corycium.

Nihil eſt, quod labore non aſſequamur.

Aſpice vt aßiduo ſitientia culta labore,
Corycius ſubigit nocte dieq́ ſenex:
Et ducit ſulcos, & glabas occat inertes,
Et ſterilem iniecto ſtercore nutrit humum.
Qui ſe igitur muſis ducit lachrymantibus ortũ,
Diffiditque ſui viribus ingenij:
Tranſigat inſomnes noctes, vigilíque labore
Naturæ ſuperet crimina nota ſuæ.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM multa accidunt in hominum vita, quæ deliberanti & cogitanti facillima appareant, sed tamen nihil experienti minus: ita & nonnulla sunt quæ hominibus in spé cogitationemque defixis extra facultatem videatur esse sita, eadem si ad contentionem & actum reuocentur, industria laboreque vinci posśint. Vt
» enim dicitur, volenti nihil operosum aut diffici-
» le esse, ita ei qui neruos animi in aliquam rem cõ-
» tenderit, minimo negotio etiam ardua superan-
» tur. Et quanquam Græcis Troiam obsidentibus nonus annus propè iam sine gloria esset confectus, tamen Nestori & Vlyśsi sapientiśsimis viris deorum & hominum testimonio laudi datum est, quòd Græcos animo fractos labãtesque, & iam de reditu consultantes cõfirmarint, & magnifica oratione reliqua belli ex Chalcantis vaticinio conficere incitarint. Etsi enim graue est multa contendentem nihil proficere, est tamen longè turpius, eum qui se tot laboribus diu confecerit, re
„ infecta consilium deponere. Nam vt quidq; præ-
„ stantius est, hoc certè difficilius: & quò plus ope-
„ ræ in re aliqua posueris, hoc in ea fruenda maior voluptas consequetur: fereq; rebus omnibus quæ aliqua laude dignarentur, difficultatẽ natura attribuit, vt eorũ qui animi magnitudine excellũt, virtus inter homines stupidos & remissos eluceret. Quòd si qui sunt qui tãtę se à natura tarditatis teneri putent, vt à rerũ cognitione & doctrina propemodum arceantur, est tamen opinor aliquid,

quod

quod labore & aſsiduitate cõſequi poſſunt. Nam quæ vnquã tellus, quis ager aut fundus tam ſterilis eſſe potuit qui non labore excolatur? Quæ itẽ hominis mens, quod ingenium tam incultum & horridum, quod non opera & vigiliis ſplendeſcat, & quaſi ſubigatur? Demoſtenes quidem vir & eloquentiæ & ſententiæ in populo Athenienſi princeps, eo vitio à natura laboraſſe dicitur, vt eius artis cuius antiſtes eſſet, literam primam efferre non poſſet. At is vitium illud adhibito ori calculo emẽdauit: tantumque accuratione & diligentia perfecit, vt æquales ſuos, qui tum in eodem eloquentiæ genere verſabantur, cũ cæteris omnibus rebus, tũ vocis ſuauitate decoroq; actionis, etiã aduerſariorum teſtimonio ſuperaret.

N

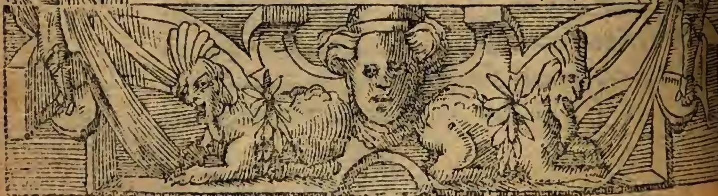

Dipsas.

In παρθενοπίπας, & sectatores meretricum.

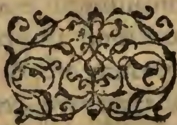
Imbibit humorem lethali noxia morsu
Dipsas, & in venas frigida virus agit:
Paulatimque sitim miseros effundit in artus,
Et sicca indignis conficit ossa modis.
Insani meretrix censum expiscatur amantis,
Poscit & accensæ pignus amicitiæ.
Captáque propositis retinet præcordia philtris
Huius, & immemorem non sinit esse sui.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

OMNINO certè fœminarum institutis & legibus teneri, miserum & indecorum est: sed in isto genere nulla est aut turpior, aut infestior seruitus, quàm eorum qui se flagitiosè ad alicuius fœminæ amores contulerunt. Nam quid in hominum prouentibus tam sanctum esse potest, quod non ab eiusmodi scortis violari, quid tam sacrum aut religiosum, quod non pollui fœdarive queat? Quæ enim ærario sanctiori, hoc est patrimonio Christi referri debent, ab his ne mulieres quidem illæ manus abstinere possunt: quibus non satis est sacras oblationes exhaurire (vt de diis illis qui quondam tempore Danielis apud Babylonem colebantur, accepimus) nisi etiam & sportulas & si quæ sunt alia quę recuperatoribus honoris causa dantur, sibi depóscerent. Sed tamen quia vt quisque bonitate præstat, ita minus alios improbos suspicatur, Christiana est & plane laudanda eorum existimatio, quibus mulieres quæ magnorum hominum porticibus & foro vti solent, non continuò improbantur. Nam & Pontificum proprium est, & cum Euangelicis illis præceptis magnopere coniunctum, viduas obsequio meritisque retinere. Cui sententiæ canonistæ minimè aduersantur, apud quos ex æquitate quadam prætoria relatum est, clericum qui arctius mulierem fuerit complexus, non sceleris alicuius, sed benedicendi causa (sic enim loquuntur) ex benigna interpretatione, id

videri admisisse. nisi forsitan & illi in hoc quęstionis generę, testes parum idonei, & non omni exceptione maiores iudicari posſint, quòd illorum
„ magnopere intersit. Sed tamen quia vt quisque
„ est optimus, ita se maximè virum bonum & esse
„ & nominari vult, cauendum erit ei cuius vita in luce omnium posita est, ne qua illum ex mulierum aditu infamiæ vel minima suspicio attingat. Nam omnino negligere quid de nobis dicant ho-
„ mines, dissolutum est. Præterea vt Hesiodus dixit.
„ Ος δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ᾽ ὅγε φιλήτῃσι.
„ Qui fidit, inquit, mulieribus, & is furibus fidem habet. quod tamen de his dictum existimamus, quarum vita ad omnem licentiam & libidinem parata est, à quibus qui Deo acceptus esse cupit, facilè se liberabit, vt inquit Salomon, qui verò sceleratus est, capietur.

In tabulas Hipparchi.

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας.

Lynceus in medijs castris Hipparchus oberrat
Et desertores conijcit in tabulam,
Omnia perlustrat, nihil ille relinquit multum,
Imperat & miseris stigmata digna reis.
Non potes æterni tabulas celare tonantis,
Omnia sunt oculis crimina nuda suis:
Quæque latent vigiles miseri sectoris ocellos,
Cernit ab Aethereo maximus ille polo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

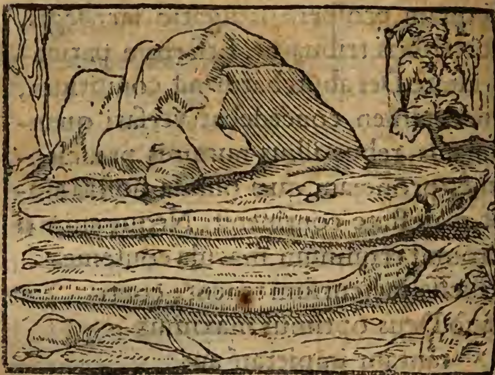
QVI æternam Dei immortalis prouidentiã sermonibus & disputationibus suis conuellere conati sunt, nulla re magis reliquos homines tam absurdæ disciplinæ adiungi posse putauerunt, quàm si scelerum omnium impunitatem summa contentione prædicarent, & vulgus imperitum velut proposita vtilitate demulcerent. Nam si ad mortalium facinora & sordes diuina illa virtus quasi sopita putatur conniuere, si nullis nostris aut beneficiis, aut malefactis impellitur, si inferiora ista non curat, quis tam à natura bene informatus est, qui in summa animi ægrotatione non lubens desipiat, & non aliqua peccandi illecebra capiatur? Vt enim Pythagoras tum maximè pietatem cæterasque virtutes in animis nostris versari ait, cùm rebus diuinis operam daremus: ita cuius studium malè agendo non erectum retinetur, cùm ab actionibus nostris Deum alienum esse suspicamur? Itaq; sapientissimus Thales hoc omnibus persuasum esse debere existimauit,
,, deos omnia cernere, & deorum plena esse omnia.
Ex quo necessario fit euenturum, vt & meliores simus, & ad omnia pietatis virtutisque officia pa-
,, ratiores. Quia verò magna vis est conscientiæ (vt
,, ait ille) in vtranque partem, euenit certè vt hominibus probis rectè actæ vitæ recordatio sit iucundissima: sceleratis autem, quorum malè agendo vita districta est, suæ perpetuò occurrant iniuriæ: vt ducere animam de cœlo, nisi in summo luctu & mœrore non queant. Neque quisquam vnquam

tam flagitiosus est repertus, qui nihil sibi à diuino numinè metuendum esse iudicaret. Nam & is qui omnia Græciæ fana spoliarat Dionysius, ita suis delictis terrebatur, vt noctes & dies pœnam antè oculos versari existimaret. At is in tanta flagitiorum impuritate, summi Dei prouidentiam ne exclusit quidem: qui cùm templo Locris expilato secundißimè Syracusas nauigaret, videtisne (inquit) amici quam prospera nauigatio sacrilegis, à diis immortalibus tribuatur. Etsi enim patientia & benignitate Dei abutebatur ad conuitium, quodammodo tamen concedebat versari quandam in humanis rebus illius numinis præscientiam curam, & pronœam, quæ omnia nostra ambitu suo & maiestate contineret. Neque enim si homines omni criminum macula contemerati felicißimè cursum tenent, continuò Deus optimus maximus tantam impietatē aut nō videre, aut nihil curare sit dicendus.

Aſpis.

Amicitia poſt aras.

Non prius è fouea viſu truculentior aſpis
Exit, quàm comitem ſenſerit eſſe ſibi:
Vt ſi fortè hominis violentis accidat armis,
Vindicet hæc tandem triſtia fata comes.
Vnuſquiſque ſibi fidum conquirat Achatem,
Cuius poſt aras duret amicitia.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

EGREGIVM immortalitatis decus,& mea sententia castellanis omnibus triumphis antepo nendum,tam sanctè pieque amicitiam alicuius co luisse, vt illi quibuscunque rebus,neque gratia,neque officio,neque voluntate defueris. Neque verò minus Thesei & Pirithoi,Orestis & Pyladis,Damonis & Pythiæ amicitia veterum scriptis & historiis celebratur, quàm eorum imperatorum vir ..,qui patriam suam exterarum nationum spo- .. & triumphis ornauerunt. Quo in vinculo tan ..ius & fides,tantum religio valet, vt ad duorũ ..ficam coniunctionem ne tertius quidem pos sit accedere.Nam quamuis non vulgare esset Dio ny.. tyranni erga Damonem & Pythiam beneficium,qui vitam illis donauisset quam adimere po tuerat,non tamen præstantissimo illo amicitiæ ne xu obligari potuit: quòd summum beneuolentiæ ,, ..endæ ius ex tribus constare nequit.Huius in na ,, ..ris hominum tanta vis est & potestas,vt qui verè amet,dum amico suo officiosus esse cupit, ne..e se,neque sua velit meminisse: & coniunctionem illam non modo clientelis&fortunis,sed etiã ..æ anteponat. In quo verè Christianus animus ,, ..telligitur, sic alteri prodesse vt etiam ex iactura ,, ..a te fructum & commodum capere arbitrere. ,, ..ue sunt audiẽdi illi(nollem homines nostros) ..ntum vtilitate sua amicos complectendos putabunt:quosque non ipsa honesti specie,nõ pie..te,non generis cognatione, sed proposita vtilitate ad beneficentiam adduxeris. Nam et si ratio

bene merendi eam habet legem, vt ſemper recipro cetur, peſsimè tamen in amicitia res geritur, cum ſola commodorum expectatio ad officium exuſci tat. In eo enim ſimulationi amicitia præſtat, quòd ſua ipſius gloria & mercede contenta eſt: in qua & illud pręclarè dicitur, extinctos nos in amicis quo dammodo ſupereſſe & extare, quorum ſtudio & diligentia in ſummo liberorum luctu & negotii orbitas noſtra ſarciatur. Nam plerunqne amicitię & neceſsitudines quas hæreditarias à patribus ac cipimus quiddā ſecū afferunt vberius, quàm locuples hæreditas. Et multa ſunt quæ pecunia & patrimonio parantur, at amicitia nequit.

In helluones librorum.

Aliquando feriandum.

Protogenes nimium picturæ intentus inani,
Non norat dextram tollere de tabula.
Qui genium fraudas & iusti chœnicis vsum,
Vt poßis studijs inuigilare tuis:
Obductásque situ tractas sine puluere chartas,
Non metuis fati conscius esse tui?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CATONEM eum qui posteà Vticensis dictus est, Marcus Cicero librorum helluonem appellauit, quòd doctrinæ studia nũquam intermitteret, & quantum illi forensium negotiorum labor otij tribuebat, ad legendum conferret. In iisdem literarum studiis immori audiuimus C. Plinium, qui omne tempus sibi perire affirmabat, quod non rerum magnarum contemplationi impenderet. Qua in sententia principes illi philosophi fuerunt, qui cùm se à publicis negotiis remouissent, animum ad veritatis cognitionem accommodauerunt, & dies noctésque in contentione versabantur. Quod etsi laudandum & gloriosum est, erit tamen ei qui ita animo est affectus, omnino videndum, ne qua sua iactura & valetudinis offensione illud oneris sibi imponat. Sed forsitan hominibus discendi studio inflammatis difficile factu fuerit rationem sui habere, seque à mirifica illa dimicatione reuocare. In quorum vitam per media literarum studia velut quadrigis vehentem, si qua misera fortuna ægritudinis incurrerit, discunt certè suo incommodo, quantùm interposita remissio ad sanitatem fuisset profutura. Nam etsi contentioni quies incredibiliter aduersetur, accidit tamẽ vt illa maiorem in modum contentionem iuuet, eosque qui in negotio sunt, maiores postea ad rem gerendam efficiat. Neque verò iis qui opere distinentur minus peruidendum erit, quomodo laborem suum mediocritate & remissione leniant, quam

quàm vt facilè quod volunt, assequantur. Habet e- „
nim sæpissimè nimis operosa cócursatio tar „
ditatem, & qui sine intermissione in a- „
liquam rem fertur, interdum à cal „
ce ad carceres re- „
uocatur. „

In ἀςόμους poëtarum prurientium.

Ex Polycleto.

Sicœnum, artificis medios permanat ad vngues,
Hunc vitæ damnas ò Polyclete modum.
Effuge lasciui scalpentia scripta poetæ,
Adpingunt luteas vnguibus illa notas:
Talia natiuum lædunt monumenta pudorem,
Atque inculpatis moribus officiunt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PLATO grauissimus veteris sapiētiæ antistes, ère ciuitatis, quam ille præclarissimis fundabat institutis, esse existimauit, poëtas & reliquos voluptatũ artifices procul à republica amandare. Qui enim dum magnam doctrinæ & virtutis speciem præ se ferunt, imprudentes fallunt, iis mea sententia non debet esse in ciuitate locus. Honorem quoque huic hominum generi antiquitus nō fuisse, M. Catonis declarat oratio, in qua ille pro scelere Nobiliori ponit, quòd consul Ennium duxisset in prouinciam. Sed ista opinor nimiùm stoica & seuera: Erat enim poëta ille, vt accepimus, »
haud magna in re, sed fidei plenus. Nam si ad pœ- »
nam constituendam aut decreta ferenda irati non debemus accedere, æqui certè & placati in illos esse debebimus, quorũ opera non modo ad res magnorum virorum memoriæ mandandas, sed ad hóminum nefariorum flagitia verbis coërcenda, vtilis reipublicæ esse potest. Neque verò mihi omnino persuasum est, Platoni in eo albo poëtas præstantissimos fuisse, quorum scriptis legentium animus, non modo ad turpissimi facinoris cogitationem non deducitur, sed incitatione quadam ad virtutem efficitur propensior. Itaque Alexander Macedo, cum in Sigeo ad Achillis tumulum astitisset, felicem eum prædicauit, cui Homerus tantus rerum à se fortiter gestarum præco contigisset. Is enim summi viri historias tanta cum gloria est persecutus, vt difficile factu sit iudicare, vtri

plus laudis ex illo scriptorum genere sit allatum. Nam vt facere laudanda magnopere gloriosum est, ita certè & illa prodere literis ad eandẽ fermè commendationem accedit. Vnde & apud Græcos mos valuerat, vt in conuiuiis poëtę adhiberentur, qui magnorum virorum laudes poëtica illa facultate recitarent. Et Simonides parum gratiæ à Scopa dicitur iniisse, quòd in eo carmine, quod pecunia se in honorem Scopæ facturum receperat, nonnulla de Tyndaridis honorificè prædicasset. Sed postquam in perhibendis præclarè gestis, poetarũ studia sunt neglecta, homines quoque (vt ait Plinius) facere laudanda desierunt. Non enim à præstantibus & magnis viris posteritatis cõsolatio repudianda est, neque omnino gloria negligenda, si modo ex benefactis & virtutis actionibus quæritur. Erunt igitur modis omnibus in republica tuẽdi, per quos plerunq; accidit, vt homines studio gloriæ inflammati, facere scribẽda non recusarẽt. Sed qui ita scribunt, vt legentibus illecebram peccãdi afferant, qui hominibus satis à natura in libidinem propẽsis voluptatũ stimulos admouẽt, qui detestanda quæque flagitia, quæ ne prohibere quidem propter verecundiam veteres legislatores voluerũt, ob oculos proponũt, qui naturæ & virtutis omnis seminaria in nobis restingunt, quid, quæso, illis cũ optimis ciuibus cõmune esse possit? Odiosum verò est, quod à nonnullis dicitur, non posse poemata nisi pruriant, placere: quasi ipsa virtutis forma nõ sit omni corporis voluptate aut amabilior, aut magis expetenda:

In vete-

In perfunctoriè iudicantes.

Μήδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

Diceret Aemathius populis dũ iura Philippus,
Maximus inuasit torpida membra sopor.
Tandem experrectus sortes coniecit in vrnam,
Et causa ignota iudicat ille reum.
Dum sudant rauci tenebrosa in lite patroni,
Sæpe Senatorum corpora somnus habet.
Quî potes obscuræ momenta expendere causæ,
Si lite in media membra sopore ruunt?

O

NARRATIO PHILOSOPHICA.

EGregia illa & præstantissimo senatore digna sententia, qua apud Homerum Somnus Deus Agamemnonem regem in quiete his verbis affatur;

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

" Non decet, inquit, totam noctem dormire consi-
" liarium virum. Neque enim ad reipublicæ tempe-
" rationem, aut iuris reddendi authoritatem satis affert instrumenti ea quæ in re familiari gubernanda recepta est accuratio: sed quiddam cumulatius & plenius postulat ciuitatis tuendæ status, ad cuius moderationem qui accedit, etiam rebus pacatis nunquam sine cura & sollicitudine esse debet. Nam cum erit publicis negotiis & opere vacuus, tum demum oportunissimum erit tempus de negotio cogitandi, vt de Aphricano Panætium dicere audiuimus. Semper aliquid inquiret & discet. semper futura prouidebit, diesque & noctes in arctissima cogitatione ponet, vt his malis aliqua ratione mederi possit, quæ celerius opinione hominum solent obrepere, vt ad vtranque fortunam egregiè sit armatus. Vnde in pace & florentissimis ciuitatis rebus, de bello cogitabit sicque nihil omnino poterit accidere, quod non longè antè sit meditatum & præuisum. Itaque homini senatori & publicis magnisque rebus distento, tantò turpius est antelucana opera à fabris vinci, quantò ille sedentariis & artificibus dignitate præstat. Alexander quidem cùm pomeridiano tepore dormiisset, quòd putaret opinor imperato-

ſummo naturæ neceſsitatibus parcè inſeruiendum eſſe, dixit ſe tutò & ſine culpa dormiiſſe, quòd vi- » gilaſſet Antipater. Quo minus erit ignoſcendum » iis qui de maximis rebus iudices accepti, in ipſa iudicij contentione, reliquo ordine omni & populo inſpectante dormiunt, & momentis cauſæ vixdum libatis ſententiam ferunt. Felix certè & immortalitate dignum ingenium, de his rebus hominem ſomno oppreſſum iudicare poſſe, ad quas audiendas qui ſe attentius accommodauerint, ne illi quidem ſatis ad iudicandum parati eſſe poſſint. Neque verò ſperandum eſt vt illi publica negotia domi curæ ſint, qui inter ipſa ſubſellia & iudicio iam conſtituto in ſomnũ conuertitur.

Vetus nuptiarum ritus.

In licentiam virginum.

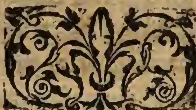

Mos fuit vt iustis nuper socianda hymenæis
Multoties liquida perlueretur aqua.
Ecquid ita? vt castæ virgo sacrata Dianæ
Prodeat in sanctum non violata thorum.
Credita virgineæ cui sunt arcana iuuentæ?
Ecquis scire dolos paruáque furta potest?
O quoties facili. mentita puella marito est
Falsa colorata signa pudicitiæ:

NARRATIO PHILOSOPHICA.

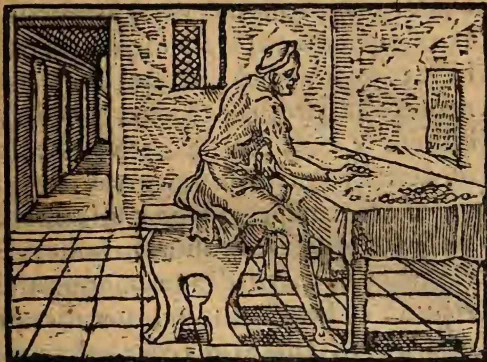
TANTVM ſemper apud veteres illos matrimo nij valuit religio, vt nemo niſi diis approbantibus,& aliquo ſacrificio placatis, ſe nuptiis alligaret. Iam verò ea quæ in manum viri conueniebat, ad ipſam aram aqua conſpergebatur, vt illius pudicitia & anteactæ vitæ integritas non in tenebris latere, ſed teſtatą omnibus & in oculis totius ciuitatis poſita eſſe videretur:& ad colendam etiam in matrimonio caſtitatem quaſi inſtructior accederet. Fit enim quodammodo vt quiddam cumulatū de illius caſtitate futuro matrimonio nobis promittamus, quę in iuuētute longa officiorū omniū conſtantia & fide, ſibi continentiæ nomen peperit ſempiternum. Ac in vetere illa lege, cuius deſcriptio à Domino Moſi data eſt, tanti eſt habitum vxorem virginem,& nulla impudicitię macula contemeratam in mariti domum perduci, vt viro de mulieris ſuæ exiſtimatione laboranti, & ante matrimonium violatam ab illa pudicitiam ſuſpicāti, poteſtas à lege facta ſit de ea re apud Cōſilium querelam perferendi, & primam vxoris pueritiam ad iudicium famæ depoſcendi. Habet enim muliebris ille animus virtutis ſignificationem, quæ tamen ſæpiſsimè, & tempore,& multis poſtea euentis collabaſcit, neq; locum ſuum apud homines tueri poteſt. Nam quantis ſimulationum inuolucris tegi,& quaſi quibuſdam velis obtendi earum naturam exiſtimamus, quibus plus ſtudij & operæ in externis illis blanditiis, quàm in vero amicitiæ cultu eſſe ſolet. Neque verò ea quæ ſem-

per priuatim & domi vixit, ſubitò continens appellanda eſt. Nam ſicut in comitiis & prenſandis magiſtratibus dici ſolet, nox vna interpoſita perturbat omnia,& ſæpe vno temporis momento labefactatur,quod diuturna probitatis apparitione,ab illa ſit perfectum. Vt enim non tantum poëtis elaborandum eſt, vt aliqua parte placeant,ſed id etiam efficiendum erit, vt perpetua fabula & vſque ad extremum delectent : ita nunquam aliqua caſtitatis & continentiæ laudem feret, niſi cxtremum vitæ actum perpetuæ integritatis conſtantia confecerit. Sed vt animorum omnium, ita certè muliebrium maximè iudicium difficilè eſt:neque de ea longa probitatis opinio eſſe poteſt, cui omnia in veſtis compoſitione , ſaltationibus cœtu & rerum fortuitarum appetitione poſita ſunt.

Ad Trapezitam.

In Aulicos.

Dum tu intentus inis rationem, calculus vnus
Hac vice mille valet, qui modo treßis erat.
Turgidus aurata regum qui degit in aula,
Et cui magnanimi principis aura fauet,
Sæpe peregrinis inglorius exulat auris,
Fortunásque eius flebilis hasta quatit.

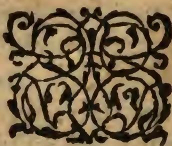
NARRATIO PHILOSOPHICA.

DECLARAVIT iamdudum Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ quàm parum tuta esset illorum nauigatio, qui multitudinis iudicio & populari aura iactati, nunquam cupiditatum suarum portum inuenire potuerunt. Tantò enim eorum conditio miserior existimanda est, quantò turpius habetur aliorum nutu & euentis rationem vitæ nostrę circunscriptam teneri. Vt enim hic fortis, hic sapiens, hic moderatus est, hic denique viuendi rationem bene comparatam habet, qui siue in aduersa, siue in propitia fortuna, perpetua quadā animi æquabilitate & constantia paret & obedit præcepto
» illi veteri, vt lætetur aut mœreat nunquam, sed in
» seipso omnem spem reponat sui: ita hic stultus & amens est, qui tam ex aliorum iudicio & voluntate pendet, vt eodem die quacunque mutatione repente & fortunatus & miser dici possit. Clito amico & necessario suo Alexander valde familiariter vtebatur: at is à tam intimo, victus credo iracundia, ne manus quidem abstinere potuit. Sed in hominis boni & sapientis iactura dolendum omnibus, atque ipsi Alexandro fuit. Adeo non est tutum apud principes in amicitia & clientela esse. Nos verò quàm mirifica voluptate impellimur, cum noui in republica motus impotentes istos & rerum secundarum prosperitate elatos, aliquo casu perculerint. Qui enim neque ex philosophiæ præceptis, aut si placet ex Euangelica disciplina, neque ex aliorum successibus memoria repetendis meliores fiunt, quorum animus ad virtutem

&mo

& moderationem omnem obfirmatus est, qui in populi damno & iactura non mouentur, ferè accidit vt antequam è vita migrent periculo suo rerum humanarum & honorum inconstantiam ediscant. Quod non in eo est,,vt hoc illis in pœna malè actæ vitæ ponam, & quasi iudicium Dei optimi maximi anticipem, qui sæpe fortissimos ciues eiusmodi calamitate pepulit: sed non possum non lætitia affici, quoties alicuius casus acerbitas id secum boni affert, vt insolentes homines iuuenili audacia & inani quadam potentia exultantes, primum coërcere, deinde etiam ad æquitatem animi possit deducere. Pulchrum est certè regum clientelas iactare posse, gloriosum est maximos apud principes magistratus gerere: vtile reipublicæ est sese iis qui præsunt ad consulendum accómodare, neq; viro bono recusanda est rerũ gerendarum cura: sed iis qui in eo genere se exercebunt erit diligenter videndum, vt præclarè in officio sint, & neminem eorum lædant, quorum vtilitatibus procurandis quasi tutores lege principali dati sunt. Nam si ita ratio & natura postulat, vt qui belluis & feris sunt præfecti, earum commodis diligenter seruiant, quid eos facere oportebit, quibus æqualium suorũ temperatio attributa decreto est? Sed quorundam hominum appetitus in eo quod populo calamitosum est, sæpe triumphat & exultat, neque sibi vnquam satisfacit, nisi multorum ciuium caput & fortunas offenderit. Quorum mores quia ad tantam cupiditatem incubuerunt, vt totam reipublicæ moderationem vtilitatibus suis

metiantur:ferendum eſt æquo animo, ſi nonnulla in eorum vitam incurrant, quæ rebus proſperis fracti poſſe euenire nunquam erant ſuſpicati. Fundum ærarij & inopiam auribus multitudinis inculcant, ſed moderationis eſt & temperantiæ, proſcriptos magiſtratus & venales pati in fiſcum deferri, & ex eis publicè pecuniam refici. Qui autem illos à principibus impetrãt, & poſteà populo addicunt, vt pecuniam quam negotiationis nomine ab emptoribus abſtulerint, in rationes ſuas referant, habent profectò quod de ſe querantur. Non eſt enim conſentaneum, eum qui in exhauriendo ærario valde occupatus eſt, alij afflicta & profligata vectigalia reponere.

In nodum Gordium.

Virtuti fata plerunque obstant.

Aſpice vt implicitos, ad tẽpla immania nodos,
Nec queat Aemathius ſoluere vincla puer.
Gordius eſt nodus, quem ſi diſſoluere poſsit,
Ex Aſia ſolus regia ſceptra feret,
Sed cui nodorum primordia cognita non ſunt;
Tentatum toties quî reſerabit opus?
Non quiuis ſuperare poteſt ingentia regna,
Sed manus aut populus cui dare fata volẽt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

LYSANDRVM Lacedæmonium ferunt, cùm Sardis ad Cyrum legatus à suis venisset, ab eodem rege in conseptum quendam agrum deductum esse: vbi cum proceritates arborum & mirificas descriptiones valde esset admiratus, intellexit eos ordines ab ipso Cyro esse digestos. Tum intuentem ornatum Persicum & purpuram regis di-
» xisse, Bene certè te beatum aiunt ò Cyre, quòd vir-
» tuti tuæ fortuna coniũcta est: quibus verbis apud Xenophontem Socrates quiddam egregiè felix & fortunatum videtur designare. Nàm victorem esse & imperandi gloria præstare, ex Peripatetica disciplina sunt in bonis: quibus si æterna societate virtus sese adiũxerit, efficitur etiam Stoicis placatis admiranda quædam in rerum natura felicitas.
» Sed tamen ita à natura facti sumus, vt nobis ad vir-
» tutem facilis sit & via & doctrina: nec aliud est
» peccare quàm contra naturam facere: cui, qui ma-
» lè agunt quasi bellum videntur indicere. Hanc ve-
» rò qui ducem sequuntur, nuuquam à rectò, nun-
» quam ab honesto deduci possunt. Sed præesse & principatum in cæteros habere, non omnibus certè à sempiterna illa mente datum est. Nam iis qui auri copia & maximis exercitibus abundant, qui latè rerum potiuntur, qui barbarorum auxilia in promptu habent, qui regum & nationnm clientelas gloriantur, non continuò licet vincere, castra capere, aut vrbes in pótestátem fidemque redigere: frustraque multi vi & armis cótenderunt quod Dei prouidentia & fatorum necessitas prohibebant.

pant. Persas innumerabili propè militum manu in Græciam venientes, superatos audiuimus in Marathone agro à Miltiade Atheniensium duce. Idē paulò pòst & Themistocli contigit, vt eos profligaret, quibus aciem instruentibus non solum terræ, sed ne maria quidem stare posse viderentur. Iā quantis cladibus nostri Turcas affecerūt, licet numero militum, reliquoque omni castrorū instrumento illis concederent. Ac si quis tempus illud, quo ad Octauium puerum res Romanæ deuenerunt, memoria complectitur, posit adduci vt tam præcipitem & celerem florentissimæ ciuitatis commutationem, non fabulæ similem existimet? Quis puerum, quis iuuenem, vix dum aliqua perfunctū dignitate, ad rerum tantarum fastigium vocari potuisse ante cogitarat? Sed hæc extra hominis cōiecturam versantur, & omnino ab æterna illa discretione pendent: cui qui in amplissimo dignitatum gradu locati sunt, tantum splendorem acceptum referre debent: qui verò aliis subsunt, non ita animum demittere, vt suæ se fortunæ pœniteat: sed tam bono & forti animo erunt, vt etiam in abiecta fortuna verè liberi & regum reges appellari possint.

In Anaxarchum.

Dolor non est malum.

Fortis Anaxarchus Cyprij tormenta tyranni
Negligit, & subitas non timet exequias:
Tunde, inquit, magis atque magis quod conteris, inquit,
Arca mea est: in me nil tua pœna potest,

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SI VT multorum philoſophorum longa fuit conſenſio, malum omne opinionis eſt non naturæ, viro ſapienti ſummopere erit contendendum, vt dolorem ſi quando acciderit, ſumma cõſtantia & æquabilitate ferat. Neque opinor patietur in ſe valere, quod Dionyſio Heracleoti leuiſsimo philoſopho contigit: quem cum Zeno Stoicus & ſapere & aduerſus malum omne paratum eſſe docuiſſet, ferunt morbo quodam incurrente tam fracto & demiſſo animo fuiſſe, vt falſa eſſe in ipſo eiulatu clamitaret, quæ antea de dolore ſenſerat. At nõ oportuit hominem philoſophum ex renibus laborantem de gradu prudentiæ diſcedere. Habebit verò ſemper in ore Epaminundam illum, qui graui vulnere accepto morti appropinquans non prius ſibi telum auelli, aut ſui rationem haberi paſſus eſt, quàm de victoria ſuo capite ciuibus ſuis parta nuncium accepiſſet. Admirabilis illa animi elatio, vitæ ſuæ diſpendium & iacturam reipublicæ commodis ſolari poſſe. Iam verò ſi tales nos natura effeciſſet, vt non ex fortitudine animi & recte factis fructus gloriæ eſſet capiendus, dolorem tamen vel hoc ipſo placatè ferre deberemus, quòd puſillum & planè muliebre iudicatur in dolore ſiue malo exclamare. At ſi lumen aliquod virtutis aſpicimus, ſi præſtantiam naturæ hominis, ſi honeſti formam contuemur, poſsit aliquis tam ab-

iectus

iectus & humilis videri, vt in doloris pressu vlulantem se sine verecundia audire posit? Multi enim pudore attolluntur, qui nulla alia ratione vinci possunt, qui modus in præstantibus & magnis viris ad æquitatem deducendis non mediocriter valet. Calanus verò homo Indus & Barbarus quanta alacritate in rogum procesit? cuius tanta fuit in morte, quam sibi priuato consilio sumpserat, grauitas & constantia, quanta nulla alia in philosopho fuisse memoratur: quasi opinor in æternam illam domum esset venturus, in qua mortalis vita & plena periculorum vita, cum immortalitate sit commutanda. Ad quam cogitationem qui se accommodant, habent certè aliquid, quod in summis periculis non admodum pertimescendum putent: qui verò nihil tale animo cōcipiunt, se tamen sæpisimè à dolore inuictos præstant; vel vt gloriam sibi parēt, vel vt ciuibus aut patriæ suæ quietem relinquant. Itaque fortisimè Lacedæmonij Philipo minitanti responderunt, essetne ille
" prohibiturus quominus morerentur: quasi
" nihil homini accidere in vita posit,
" quod sit horribile, si culpam & scelus sustuleris.

Noctua.

Cum Turcis bellandum.

Oppida collatis inuadite Turcica signis
Reges: vos etenim summa trophæa manent.
Cernite sperati præsagia certa triumphi,
Vobis à dextra Noctua venit auis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR non iniustè aliquis, quòd cùm maiores nostri perpetua quadam constantia in opprimendis Othomanorum viribus occupati fuerint, & per illos tot calamitates & clades à communi Turcarum peste depulsæ sint, tandem eas ipsas in caput posterorum recidisse. Nam ne externa semper meditemur, quot victoriis Galli principes eam gentem in Asia & Africa dicuntur profligasse? Testes sunt illi, qui dominatu Turcico liberata Syria, multos annos in oriente imperium tenuerunt, atque eos à quibus ipsa virtus & Christianæ religionis ornamenta quondam ad nos profecta fuerant, Christianis institutis iterum viuere, & intermortuam fidem, & barbarorum tyrannide oppressam recipere coëgerunt. Quorum victoria & magnitudo animi si tam parum profecit nobis, vt non tantùm quæ illorum virtute parta fuerant, tenere non potuimus, sed ea ipsi amisimus, quorum iusta hæreditas ad nos pertinebat, quid est quæso quod homini Christiano magis efficiendum est, quàm vt eam cogitationem toto pectore complectatur, quæ in repetendis rebus per Asiaticos Turcas ablatis posita est. Nam si qui sunt tam pacis & otij amantes, vt gentes eas Christianorum spoliis & sanguine refertissimas non existiment bello prouocari oportere, non video sanè tempus vllum quo iustum bellum indici possit. Neque verò in eo nostra versatur oratio, licitáne sint in-

te

ter Christianos vltro citroq; bella: scio enim multos in ea sententia fuisse, vt aliquo casu iustum bellum indici posse iudicarent. sed hæc fortasse nihil ad hoc pensum. Qui autem quominus cum Turcis & barbaris prælio decertemus, religione impediri nos existimant, neque vllum relinquunt Christianis locum res ablatas auferendi, videntur, mea sententia, non solùm in retinendis Christianorum principatibus eam gentem præsidiis firmare, sed ad reliquias quoque opprimendas reddere instructiorem. Iam verò quæ iniustitia est, aut quæ potius improbitas, per quos armis fueris lacessitus, eos bello appetere non licere: qui delubra, qui fana & templa, qui aras & focos, qui sepulchra familiaria in luce omnium expilârunt & violauerunt, horum impunitas Christianorum authoritate & sententiis possit esse consignata. Ac si quis est qui Christianam fidem vi & armis in vulgus proseminandam esse non putet, habet certè me opinionis suæ laudatorem & sequacē. Malè enim se res habet, cùm quod cōsilio si, & Dei optimi maximi beneuolentia geri debet, id tentatur vi & armis. Nam cùm in omnibus actionibus quæ ad animum pertinent, tum certè in religione plurimùm priuata incitatio valet. Sed non est ferendum, vetus illud & iustum Christianæ fidei patrimonium, nobisque à maioribus hæreditarium, hominum nefa- „ riorum audacia violari, & diripi: quibus non tan- „ tum cum religione nostra (hanc enim vel ipsa natura oderūt) sed cum reliquis virtutibus omni-

bus perpetua semper dimicatio fuit: qui veterem illam Græciam sapientiæ & humanitatis omnis theatrũ: qui florentissimas Asiæ ciuitates, in quibus primùm clara voce & incredibili constantia de religione Christi decreta perscripta sunt, tanto studio & admirabili cõsensione bonorum omniũ, qui Christianorum conuentus frequentes oriente toto, funditus deleuerũt, hi tandiu nostrorum hominum patientia abuti possint, horum scelus & impietas in oculis, in auribus, in lateribus regum & principum versari permittatur. Sed vt ait longe optimus poëta, κακῶν οὐκ ἔσσεται ἀλκή. In quibus forsan frustra naturæ necessitas accusanda sit, cùm in calamitatibus & miseriis accersendis simus perquam diligentes.

In Stesichorum

De mulieribus, neque bene neque malè loquendum esse.

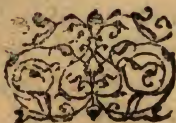

Stesichore, offensi quæ tandem numinis iræ
Imprudenti oculos eripuere tibi?
An quòd Ledeæ decus immortale puellæ
Ausus es insanis lędere carminibus?
Mitte leuis peragat Milesia vellera virgo,
Et neat obscuro tulta puella fuco.
Non est digna tuæ quæ sentiat arma Camœnę,
Quæq; Licambæis concidat acta notis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

STESICHORVM poëtam, cùm in eius ætatē iam ingrauescentem misera cæcitatis fortuna incurrisset, merito illo supplicio à diis immortalibus affectum fabulæ crediderunt, quòd parum honorificè de Helenæ pulchritudine & elegantia cecinisset. Quod etsi naturæ potius aut senectutis vitio quàm aliqua deorum offensione illi accidisse credendum est: non est tamē opinor extra noxam, qui muliebria illa ad otium stylúmque suum voluerit pertinere. Nā Thucidides nō solùm doctrinæ gloria, sed genere quoque princeps ciuitatis suæ, existimauit, de mulieribus neque bene neque malè loquendum esse: & quemadmodum natura, ea quæ in hominum corporibus deformem aspectum habent, longè amandauit ab oculis: ita earum animātium memoriam, quæ cogitationē angusti & infirmi animi legentibus esset allatura, in tenebris latere homo prudētissimus voluit. Neque enim ea exempla ad memoriæ diuturnitatem valent, quorum imitatio periculosa esse potest. Ac vt magnorum virorum res gestæ monumētis proditæ, multis sæpissimè ad eandem gloriam stimulos addiderunt: ita certè fatendum est, nonnullos ex flagitij aut rei turpiter gestæ historia ad omnē sceleris indignitatem incitatiores esse factos. Vnde & sapientissimus legislator Solon de parricidis legem non tulit, ne antea inauditum crimē potius docere quàm vetare videretur. Sed quia in fœminarum genere nonnulla egregiè facta extiterunt, digna certè quæ & testimonio hominum & literis

ris noſtris illuſtrentur, non exiſtimârunt Romani alienum à dignitate ciuitatis ſuæ, ſi honeſtiſsimæ matronæ poſtquam ex vita migrauiſſent, laudarentur: Marcoque Antonio ſummo oratori laudi datum eſt, quòd Popiliam matrem fœminam primariam nouo exemplo apud populũ laudauiſſet. Habet enim commendationem, cùm in animo muliebri plane virilis fortitudo & virtus elucеſcit.

In certamen equi & tauri.

Libertatem vẽdit qui beneficium accipit.

Cũm timet infræni truculentia cornua tauri,
Nec cõferre pedem mollior audet equus:
Implorauit opes hominis, frænoque recepto
Hostem perfacili proterit ille manu:
Verum vbi signa domũ retulit victricia, frustra
Aeternum queritur colla subire iugum.
Sic caueat meritis aliorum qui volet vti,
Ne libertatem venditet ille suam.

In quendam, qui cùm meam fidem leuissimo beneficio sibi obstrictam haberet, in me factus erat licentior.

Me dudum ab misero retinet Longinus in ære,
Et pensum ingrati quæritat officij:
Nec pudet hunc fatuis me compellare querelis,
Dum stultus merito non putat esse parem.
Quo superi redimam malè faustas munere grates?
Ne glebæ Sardum me putet esse sibi

ALIVD

Iam neque me Siculi terrent præsagia tauri,
Nec durum addictæ conditionis opus,
Aut aliena olim miseris signata calendis
Æra, Saguntina deteriora fame.
Dum ne, qui euentis partes metitur honesti,
Me scriptum ex tabulis vendicet ille suis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NE tu quæso istas ineptias homo tuo quidem iudicio valde sapiens. Pergisne iterum tanquam ex syngrapha agere nobiscum? In quo valde miror, tibi mea sententia non indocto in mentem venisse, religionem, fidem, pietatem, officium, libertatem (quæ mihi vita ipsa charior est) animum denique meum apud te obsignatum teneri posse, pusillo credito voluntatis tuæ. At beneficium gratiæ & beneuolentiæ nō mutuum pecuniæ fuit, in quo parum laboro: sed caue existimes me vllis rebus adduci potuisse, vt iudiciū animi mei postponerem clientelis tuis. Tu nos vitæ ratione tam malè comparata, tamque parum ex nobis aptos fuisse: tu de toto genere institutorum meorum tam fractè & demissè iudicasti! tu hominem, & quod in hominum animis æternum & ingeneratum est, vno merito obstringi existimasti! tu præclarissimum libertatis patrimonium, pro quo etiam vim parenti afferri debere veteres sapientes iudicauerunt, vno obsequio profligari & affligi. Tu leges, tu ius gentium, tu vinculum religionis, quibus authoribus nemo vnquam à se sui principatum abdicauit, obstringi mancipio voluntatis tuæ: Tibi denique persuasum esse potuit, cœ quorum vtilitatibus & terrarum orbis, &

Hoc sublime candens quem vocant Aethera

sese accomodat: quorum causa vrbes ædificatæ, vineæ institutæ, arborum descriptiones & ordines digesti, fluminum fontiumque perennitates inuentæ, quorum commodis & leuationi so-

lis & Lunæ circuitus, reliquorumque ſyderum anniuerſarij ſtatique motus inſeruiunt, eos minutiſsimis officiis & leuidenſa tua quaſi nexu alligari. Sed quemadmodum apud Homerum præſtantiſsimus ille rex regum Agamemnon, Achilli præſenti iracundia inflammato, & verborum audacia exultanti, cùm in maledicendo modum non teneret, fertur reſpondiſſe,

Παρ' ἐμοίγε καὶ ἄλλοι »
Οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιςα δὲ μητίετα Ζεύς. »

Apud me, inquit ille, & ij qui me colent, maximè » verò conſiliarius Iuppiter. Ita & apud te poſſum » prædicare, me iudicio beneuolentiæ tuæ mirificè delectatum (etſi certè id in nos & perexiguum & vulgare fuit) ſed non patiar etiamſi multoties ſit mors oppetenda, vel minimam ſeruitutis » labeculam aſpergi libertati noſtræ: neque enim » exiſtimo Deum tam eſſe auerſum à cuiuſquam » ſalute, vt in vnius homunculi beneficio dignita- » tis & ſplendoris omnis iactura ſit ponenda. Itaque iis libenter debebimus quibus volemus, volemus autem apud eos qui noſtri rationem habebunt, ſed in omnibus conſiliarius Deus. Quod ſi tuũ in nos ſemel officium conſtitit, agnoſco ſanè beneuolentiam & liberalitatem tuam: ſed moleſtè fero tanti te hoc bene merendi genus æſtimaſſe, vt tibi nos eo nomine mirabiliter deuinctos iudicaris: & liberius quàm vel pudor tuus, vel etiam dignitas, aut ſi malis libertas noſtra pati poſſet, mecum expoſtularis. Miſerrima mediusfidius eo- » rum in quos aliquid ſit collatum cõditio, ſi ex ac- »

cepta

„ cepta benignitate & gratia velut capite minuan-
„ tur, vt iam illis, vel ſuis vel liberis eſſe non liceat.
Quòd ſi à me tibi beneficium repræſentari reſi-
cique poſtulas, rationem habet: ſed permitte me
meo more & arbitratu viuere, neque ſtomachere,
ſi id meo iure ſumam, quod poſt homines na-
tos ne crudeliſsimi tyranni ſubditis ſuis vnquam
„ inuiderunt. Itaque ſi omnis beneficij comme-
„ moratio homini pudenti verecunda eſt, quòd
quaſi gratiæ exprobationem habeat, vide ne pa-
rum honeſtus iudicere, qui non meriti memo-
riam renoues, hoc enim certè nobis minimè
tibi ſubiratis ferendum fuiſſet, ſed mecum tan-
quam ex tabulis agis, quaſi mihi accepto à te be-
neficio non ſit integrum, non me velle quod tute
apud te domi cõceperis. Quid igitur tãtopere tibi
nõ probatur ratio volũtatis meæ. An me tã parum
ſubducta vitæ ratione eſſe putas, vt in eo quod
priuato conſilio ſumpſerim, eſſe mihi per te non
liceat? An quòd tale eſt iudicium animi tui, vt ni-
hil laudes niſi quod geſſeris? An quòd eos qui à
te diſſentiunt, plurimùm à veritate abeſſe putas?
An quòd homini bene à natura informato nefas
eſſe exiſtimas, id minimè aſſentiri quod ab amico
rogetur? ſed id opinor longè turpius eſt in amicis
& neceſſariis rogandis cupiditates ſuas illorum
dignitati anteponere. Nam vt de ſe etiam Pericles
dicebat, δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θεῶ
Quòd ſi in tantis anguſtiis mens verſatur tua, ſi
tã ex aliorũ arbitrio tibi vita ſuſpenſa eſt, ſi deni-
que tam puſillus es & abiectus, vt libertatem vno
ben

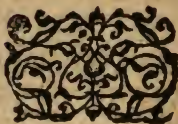
beneficio proſcribas, vt aſſenſionem tuam, iudi-
cium, mentem, addo etiam rationem vno merito
quaſi numo addicas, quæſo ne me in ſocietatem
ordium tantarum voces: & patere eum eſſe ita
t vult, qui iandudum à rebus tam deploratis &
biectis tanquam à ſeuerißimo tyranno profu-
it. Potius igitur me viuo terra miſceatur igni-
us, aut mihi Deus non ita ſit propitius, quàm
t tua in nos beneficia, quæ tamen niſi modica
ſſe non poſſunt, me naturæ immutent meæ. Quæ
tanta extitiſſent, vt ea nec remunerando illuſtra-
e, nec ferendo animus meus capere vnquam po-
iiſſet: debebas tamen pro tua ſapientia iudicare,
ullam eſſe gratiam tantam, pro qua ſe homo li-
eralis & ingenuus, qualem me & eſſe & nominari
olo, in ſeruitutem abduci patiatur. At collocan- ”
m beneficia amicum non piſcatorẽ oportet eſſe, ”
non tam bene mereri, quàm fœnus ad menſam ”
ercere videatur. Ac ne forte exiſtimes nos aliqua ”
gritudine aut dolore animi, his de rebus tecum
ere, ſic ſtatuo, non tam de nobis ipſis, quàm de
ti boni officio & decoro diſputaſſe. Quid enim
agis viro forti & ſapienti contendendum eſt,
àm vt in omnibus vitæ actionibus in ſeipſo
nnem ſpem reponat ſui, & ea gerat, quæ ſi non
ultitudinis approbatione, at certè honeſtatis
æſidio ſeſe ipſa tueantur. Nam ſi in ſuſcipiendis
tionibus à virtute ad alium ſcopum acies ocu-
rum reflectenda eſt, ſi honeſti forma non ſatiſ-
cit, ſi alius finis præter dignitatem quæritur, ta-

men

» men & illud reliquum eſt, Præſtantibus & ma-
» gnis viris contra populi opinionem ſemper
» nitendum eſſe. Quod enim præclarum eſt, ex ſe
» certè præclarum eſt, etiamſi in vulgus non probe-
» tur. Quòd ſi quis eſt tam mirificè egregius &
ſapiens, vt ea præſtare poſsit, non valde opinor
» laborabit num conſilio & voluntate ſua homi-
» num cupidorum ſtudiis ſit defuturus. Hactenus
» enim amicis & neceſſariis obſequendum eſſe
» puto, quoad eius fieri per dignitatem & officium
» poteſt, in cæteris amicitiam & beneuolentiam
colas. Neque verò vir is, quem ſapientem nomi-
namus, ad cuiuſquā de ſe bene meriti ſenſum ap-
plicabit voluntatem ſuam, neque in his offi-
cium ſuum deſiderari grauatè patietur, quæ ſi-
ne damno exiſtimationis ſuæ non queunt expli-
cari. Quid enim per Dei immortalis fidem, in
homine, bene informata voluntate præſtantius?
quid libertate animi melius? quid hominis ex-
cellentiæ accommodatius? Non igitur aurum
habere, non diuitiis & clientelis præſtare, non
in purpura gemmiſque conſpici glorioſum eſt:
ſed habet miratione in mediocri fortuna, tā elato
& magno animo eſſe, vt non tantū aurū & diuitias
aſpernemur, ſed iis qui ea poſsident dignitate, no-
mine, libertate, vita denique videamur anteire. In
quo igitur M. Cicero Publio Craſſo inferior, An
quòd ab eo longè pecunia ſuperaretur. O animos
noſtros nunquā fortunatos, ſi ex eo quod quiſque
poſsidet dignitas hominis æſtimetur. Tibi ergo
cum ſit exploratū, nihil vel diuinius, vel excellen-
ti-

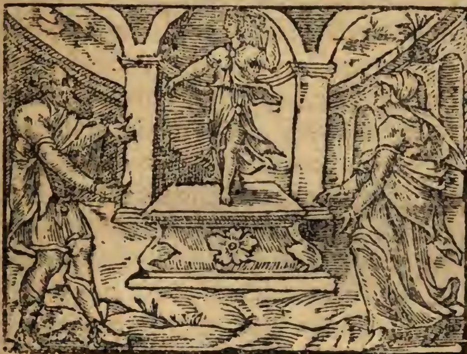
tius à Deo immortali hominibus datum esse ipso animo, qui viget, qui sentit, qui discernit, qui antecessiones replicat, qui consequentia prouidet, qui deniq; res præsentes admirabili cõsilio moderatur, ipse cõmittes vt nihil inter hominẽ & quadrupedẽ interesse videatur? Egone homini quòd diues est de via decedam? Ego illum propter opes amplissimas valere iubeam? ego me ei ad placendum accommodabo? sic me denique ipse componam, vt illius fortuna & res domestica plus apud me authoritatis & ponderis, quàm eius ratio & mens habitura sit? Nam si mediocri homini qui virtute & reliquis animi bonis cum diuite comparandus est, id ego iudicij non sim delaturus, at hoc diuiti tribuã, videor sanè id honoris & studij non illius animo (qui tamen in homine princeps est) sed fortunæ & purpuræ præstitisse: eoq; genere pluris opes & tecta laqueata, quàm hominem qui ea tenet æstimare. Sed nesciunt homines in eo illudi præstantiam animi sui. Ego verò quæcunque res euentura est, non adducar, vt ea vel probem vel admirer. Nam in quo elaborauerunt curæ & cogitationes meæ, quid ego vsu rerum & cognitione mihi ipse attuli, vt id expetendũ iudicarẽ, quod non esset perpetuum. Quæ sunt igitur illa quę appellas bona? clientelę, amici, opes, dignitates: at illa nõ improbo: sed non tã me abiiciã & prosternã, vt illi me postponam, qui nos hac vna re antecedat. In quo ego prudentiam tuã desyderare soleo, qui præstantissimum illud dignitatis & animi elati decus quasi cum conuitio nobis

nobis inuidisti. Quòd si me virum bonum, si ciuē, si liberum existimas, desine ista auribus nostris inculcare, quæ nemo sapiens vnquam comprobauit: neque in eo mihi sis molestus, quod vt cuique saluum esset & integrum, Dei optimi maximi cōsilio & decreto perfectum est. Quòd autem ad nomen illud tuum, habebis debitorē nihil morātem, & si voles etiam cū vsura: quod cùm dissoluero, alios tibi quæres qui & mores tuos & tā insolentē licentiā animo moderatiore sint laturi.

In statuam deæ Viriplacæ.

Concordiam in matrimonio colendam.

Quæ dea, quæ nostris etiã nunc visitur aris?
Quanta in corde fides, quãtus in ore decor?
Hæc inimicitias, genialisq; intima lecti
Iurgia, coniugibus ponere diua iubet.
Tu cui gratus hymen, cui vincla iugalia curæ,
Hanc cole, connubium sola beare potest.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VIRIPLACAE deæ (quòd coniugibus inter sese conciliandis preesse crederetur) statuam Romani posuerunt: cuius tantùm apud illos valuit religio, vt quoties aliqua domi inter maritũ & vxorem odia intercessissent, die ex conuentiotione dicta vterque ad illius statuam se velut exvadimonio sisteret, & ciuilis dissensionis causas recitaret: quibus peroratis, simultate vltro citroque deposita, quasi per Patrempatratum nouum
„ fœdus inibatur. Ac profectò coniuges in matri-
„ monio concordia potius, quam subsidiis pecunia
„ rum septos oportet esse, quæ si pie & sancte ab eis
„ colitur, diuinum quiddam adfert inter ipsos. Quò Romanos spectasse non absurdum fuerit iudicare, qui ad retinendam in matrimonio beneuolentiam, conciliandásque nuptias authores deos citauerunt. Quam rem etiam ad Iunonis prouidentiam pertinere existimauerunt, vt non prius in matrimonium conuenirent, quàm illi diuinos honores peregissent. Extipices vero quibus cum immolatorum fissis omnis versabatur cura, de victima fel extrahebant, vt ea notatione omnibus perspectum esset, coniugium ipsum felis & iracundiæ expers esse debere. Nam si à natura hominibus tributum est, vt se vitam corpusquetueantur: eadem opinor tutela idemque studium coniugibus inter seipsos præscribitur, quos tanto vinculo colligauit Deus, vt vnum idemque corpus efficerent. Quòd si quis malè vxori suæ euenire cupit, tam

certè

certè naturæ ipsi pugnasse sit existimandus, quàm si ipse sibi bellum indixerit. Et quamuis temporibus Mosis, cui à Domino legis perscriptio data est, temporum & populorum cupiditatibus sit permissum, vt coniuges à seipsis diuerterent, & res sibi suas haberent: tantum tamen licentiæ genus velut dignitati Christianorum minimè consentaneũ Christus antiquauit, hancque cautionem lege est cõplexus, vt nisi ex causa fornicationis diuortium celebraret nemo. Propius est enim, vt quæ scelere suo ius illud sacrosanctũ hospitij & societatis violauit, tantæ cõmunitatis beneficio priuetur. Artemisia quidem apud Cares Mausolũ coniugẽ eo affectu & obseruantia coluit, vt ad incredibilem illum amorem nihil adiungi posse facile omnes iudicarent. Quo deinde mortuo, tantũ ad illã volũtatem accessit, vt antea dilexisse solum, tunc verò amare videretur. Nam cum moderatè desyderium mortui ferre non posset, hac vna leuatione se dolorem, si non abstergere, at certe lenire posse credidit, si mariti cineres absorberet, & illi in corpore suo monumentum extrueret. Præclara cer- „ tè illa erga coniugem significatio amicitiæ, quæ „ etiam post aras viuit. Et Cn. Pompeij vxor, cum mariti vestẽ sanguine conspersam è foro domũ relatã vidisset de salute illius vehemẽter cõmota repente exanimata est: quo in casu certissima beneuolentiæ muliebris signa apparuerunt. Tanta est enim plerunq; inter coniuges suauitas, vt si forsitan vinculum illud, naturæ necessitas dissoluerit, vnusque ex illis vita sit perfunctus,

qui superstes est, non nisi inuitus amœnissimam hanc lucem possit aspicere, & æqualium consuetudinem, congressumque hominum, vitam denique sibi acerbam putet. Quæ si vniuersi in vita sibi tuenda esse proponerent, nō tātæ mediusfidius sordes, non veneficia, non adulteria in laribus & focis versarentur. Quia verò in collocandis filiabus Themistoclis sententia minime probatur nobis, longéque antiquius esse iudicamus, pecuniam sine viro habere, quàm virum sine pecunia: videatur certè quodammodo de lucro accidisse, si quod matrimonium apud nos ira vacet. Nam vt æqualitas plurimum ad beneuolentiam momenti habet, *ita* certe nihil est ad maleuolentiam accommodatius quàm animorum fortunarumque dissimilitudo. Quærit adolescens mulierem cui amplæ sint facultates domi, neque ei omnino curæ est, si forte illa multùm ætate processerit: vnde efficitur vt qui ætate & opibus inter se sunt dissimillimi, etiam vita & opinionibus plurimum discrepent. Iubet Aristoteles Hesiodum secutus, vt virgines ducamus, quòd facilè ad voluntatem nostram deduci possint. Nam vt canē vetulum ægrè ad lora condocefeceris: ita iam natu grandes mulieres, maximè si in aliorum manum aliquando conuenerint, quocunque duces difficilius sequentur. Bene igitur „ Thales Milesius pares paribus connubio iungi de„ bere existimauit, vt ea concordia, qua ferme vna matrimonium constat, morum similitudine retineri posset.

In her-

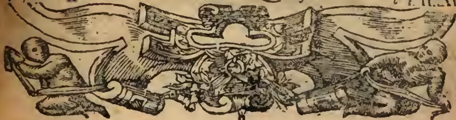

In herbam Moly, ex Homero.

Magnę res sine magnis periculis nō fiunt.

En tibi Mæonij vatis suauissima Moly,
Ostendit vitæ fata, decúsque tuæ.
Lacteus est illi floris color, atráque radix,
Exoritúrque nigro palmite lactis honos.
Quid speras magnis rerum successibus vti,
Qui reuocas oculos longe ab agone tuos?
An tibi Idumææ cedent sine puluere palmæ?
Proxima quærendus damna triūphus habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MOLY herbam magnis rebus efficiendis nobilem mirabiliter Homerus verſibus ſuis honorauit. Nam illius inuentum diis immortalibus attribuens eam à Mercurio ex terra euulſam Vlyſſique traditam eſſe ait, vt is inter Circes veneficia ſecurus verſaretur,

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος.

Radice, inquit, nigra eſt, ſed lacti flos ſimillimus. Quare vniuerſæ hominum vitæ concurſationes & ſtudia ſcientiſsimè complexus eſt. Nam in rebus aggrediendis ita natura adfert, vt radices nigræ ſint & obſcuræ, principiaque ipſa moleſtiarum plena; multiq; homines inuenti ſunt, qui difficultate deterriti in curſu reſtiterunt. Cùm verò paulùm vltra radicem res ipſa proceſſerit, mirabiles gloriæ fructus conſequuntur. Iam res magnas & memorabiles gerere glorioſum eſt, ſed tamen nō ſine magno fortunarum & vitæ diſcrimine res tantæ perfici poſſunt. Darius quidem eo prælio quo apud Iſſum ab Alexandro Magno ſuperatus eſt, in concione apud milites ſuos dixiſſe fertur, RES MAGNAS ſine magnis periculis non geri. Nam & multi exercitus eo profecti eſſe prædicantur, vnde ſe nunquam redituros confiderent. Tanta eſt enim in maximis animis incitatio, tantúmque pugnandi ſtudium, vt victoriæ laudem facile omnibus periculis anteponant,

veri

Veritas in puteum demersa.

Ex Democrito.

Qui toties putei fundo versaris in imo,
Vt verum ignotis prodeat è latebris,
Desine, frustrati sunt hæc monumenta laboris:
Quidnam illi & nobis fœderis esse potest?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR sanè aliquis, cur cum in peruestigatione veritatis tot tantorúmque hominũ ætates sint confectæ, hodiéque reperiantur prope innumerabiles, qui in ea se versari dicant impésius: Democritus autem eam ab hominibus secessionem fecisse, & in intimis putei cuiusdam latere opinetur, neque illi nobiscum aliquod esse commercium. An quòd simul atque in lucem suscepti sumus, in tanto vulgi errore versamur, vt ea veritatis & virtutis præsidia, quæ omni studio tuenda nobis natura ipsa commendarat, opinionum prauitate deleantur? An quòd iis opinionum fluctibus obruimur, vt in nobis naturæ lumen obscuretur, vanitatique veritas, & confirmatæ opinioni virtus concedat? An quòd animus ipse in homine princeps, à corporatis voluptatibus tanquam à barbaris captus, laribus sepulchrisque auitis non inuitus caret, neque ad præclaram illam virtutis ciuitatem postliminio redire cupit? An quòd in præstantibus & summis animis fere vsu-venit, vt inter sese dissentiendi studio summopere teneantur: magisque in scientiis pertractandis domestica gloria, quàm ipsa luce veritatis capiantur, eaq; sola probent, quæ ipsi secum domi fuerint meditati? An quòd eam quamprimum animo expressimus opinionem, nunquam deponimus, diutissiméq; nos noster delectat error? An quòd nihil homini melius, nihil præstantius imperiis & populari gloria iudicamus, & adumbratæ laudis imagine speciem illam honesti contegimus: vt plerun-

que in optimis actionibus potius magiſtrum populum & ad vitia conſentientem multitudinem, quàm ſapientiam ſequamur? qua tamen nihil homini à Deo optimo maximo excellentius tributũ eſt. An quòd tanta habendi cupiditate cõſicimur, vt ſine pecunia nullam vitam eſſe exiſtimemus, & præſtantiſsima illa animi bona tantum expetenda iudicemus, quantum amplificatio patrimonij, & rerum ſubſidia pati poſſunt? Socrates quidem, qui primus à rebus occultis, in quibus omnibus philoſophi ante eum occupati fuerant, philoſophiam auocauit, ea re ſe ab Apolline omnium ſapientiſsimum dictum eſſe iudicabat, quòd ſe nihil omnino ſcire palam profiteretur, eamq́ue ſe putare ſummam ſapientiam, non arbitrari ſe ſcire, quod neſcias. Quæ ſententia cùm altius animis eorum inſediſſet qui illius fuerunt diſcipuli, prodierunt Academici noui, qui nihil certo ſciri cõſtanter affirmarent, veriq́ue rationes velut ab aſſenſione cohiberent. Qui quanquam (vt ex eorum ſermonibus & vita conſtare poteſt) magis veritatis perquirendæ deſyderio, quàm aliqua animi ægritudine de rebus omnibus diſputarent: hoc tamen potiſsimum diſciplinæ ſuæ caput effecerunt, vt ab omnibus rebus velut incognitis iudicium ſuſpenderent. Nobis verò quorum variè perturbantur animi, quid efficiendum erit cumulatius, quàm vt nunquam incerta pro certis habeamus: eaq́ue ſit noſtra in omnibus ſermonibus moderatio, vt niſi conſultò de re aliqua nunquam iudicemus. Ac quocunque te animo & cogitatione con-

uerteris,quid nisi lubricum aut sui parum simile in hominibus nostris reperias? Nam vt ius ciuile cæterasque artes, quæ maximè opinionibus continentur,omittamus,quot quæso inter nos degũt dispares dissentientium hominum familiæ, quæ de religione aliter atque aliter sentiunt? Neque temerè aliquis quicquam probat, nisi quod sibi cum cæteris non est commune. Quòd si nos similitudine sententiarum Deus colligasset, & ea quæ variè in animis hominum proseminata sunt, ad idẽ vinculũ,cõsensumque reuocasset(quod omnino nõ despero)facilè ex Democriti puteo emergens veritas, quæ nonnullis obscurior videtur esse, in luce omnium versaretur.Et quanquam ita res sint » affectæ,vt plus vno verum esse non posit,nullum » tamen ex illis qui à seipsis dissentiunt reperias, qui non opinationem suam in veritate sitam esse arbitretur. Vnde fit vt quemadmodum in omnibus rebus,tum certè maximè in religione periculosæ sint dissimilitudines animorum:quas qui tolerat,perniciosum quiddam inducit in Ecclesiam, confusionem videlicet & varietatem.In quo minus forsan sit ignoscendum iis, qui incredibilẽ apud omnes Reip. cõstituendæ spẽ sustinẽt:quorũ tamen negligentia totius religionis seminaria planè occiderũt.

In resupinos.

Ex Africano.

Si sonipes celebri forsan qui vicit Olympo,
Ducitur insueta credulitate sui,
Nec patitur dulces proprij sessoris habenas,
Sed fræna indomito discutit apta iugo.
Hunc exultantem domitori trade magistro,
Vt discat solitis currere carceribus.
Qui tollis cristas, re'úsque elate secundis,
Cerne inconstantis tela parata deæ,
Et te ad solius virtutis confer habenas,
In qua vera animi dicitur esse quies.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

P. Africanum dicere solitum refert Panætius, qui illius equalis erat, equos triumphorum & victoriarum opinione plus æquo ferocientes, domitoribus tradi debere, vt illis facilioribus sessores vti posśint: ita homines rebus secundis & externarum rerum subsidiis nimium sibi præfidentes, ad gyrum rationis & consilij deducendos esse, vt aliquando fortunæ inconstantiam & humanæ naturæ imbecillitatem posśint perspicere. Quibus enim fortuna paulo liberalior in votis est, iis certe euentorum ratio non nisi obscura esse potest. Quorum autem variis procellis & fluctibus vita iactata est, iis facilis est omnis euentus. Seianum consularem hominem memoriæ proditum est, tanta apud Tiberium Cæsarem gratia valuisse, vt vniuersa penè respublica in eius temperatione sita esset. Is in rebus tam prosperis nihil sibi deesse posse existimabat, quod ad bene & feliciter viuēdum faceret. Sed tamen quia plerunque euenit, vt qui florentisśimis suis rebus lubentes desipiūt, si quid aduersi contigerit seipsos facile recolligant, subita quadam tempestate omnes eius spes & expectationes conciderunt. Nam & de repetundis reus actus pœnas ambitionis dedit, & omnium ordinum sententiis damnatus est. Iam verò eiuscemodi hominum plena est ætas nostra, quorum tam ambitionis labore vita districta est, vt in fortuna sola suspensas habeant rationes suas: neque quicquam aut expetant aut admirentur, nisi quòd imperitæ multitudinis approbationem moueat. His

idem

idem propositum est quod Cyrenaicis, vt in eo vitæ genere felicitatem statuerent, quod in dignitatibus obeundis, & tenendo concionibus populo maximè accommodatum esset. Qui si ad eos magistratus, quos assidua concursatione prensabant, sint euecti, videas homines tam parũ ex sese aptos esse, vt illa honorum accessione se sibi immutatos putent, nefasque esse existiment, eos in amicitia & fide retinere, quibuscum ante processum dignitatis coniunctissimè vixerant. Miserrima certè hominum conditio solùm ea probantium, quæ nemo sapiens vnquam expetuit. Tanti verò faciunt ex plebe ad patritios transiisse, vt ea omnia, in quibus antea & multi & prolixi fuerant, infra se posita, & dignitati nouæ minimè consentanea esse putent. Si forsitan iis assurgere & quasi de via decedere, à quibus eodem honore prouocabantur, humanum esse iudicauerant, nunc quasi in deorũ immortalium album cooptati, salutantibus eundem honorem impertiri, & graue, & à sua dignitate alienum esse arbitrantur. Viam ingressi integrum sibi persuadebant hac & illac oculos deflectere, nunc quasi aliquid supra mortalitatem omnem adepti tam se insolenter gerũt, vt in aliquem oculos cum amoris testificatione cõiicere habeãt peccati loco. Vno se digito scalpunt, vt illa nota à reliquo vulgo separentur. Non enim decet eos qui in populo principatum habent, aliqua morum & sententiarum similitudine ad populum pertinere. Inepti sanè homines, à quibus quod in animis nostris elucescit maximè adumbratæ gloriæ forma

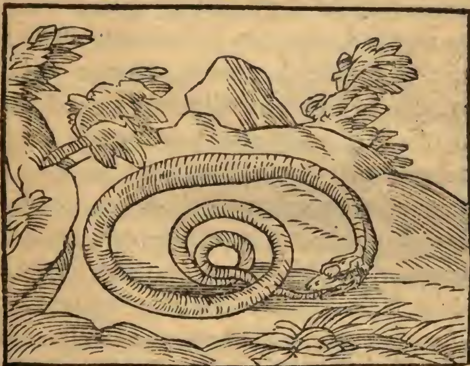
penit

penitus obſcuratur. Neque verò ij ſunt, qui qui ſint, neſciamus, quique non pluris ornamenta præclariſsimæ virtutis, quàm illorũ Appianitatẽ aut Lẽtulitatem vllam æſtimemus. Poteſt verò aliquis eſſe tã omnis diſciplinæ rudis, qui iſtas ineptias aliquid ad hominis ſplendorem & gloriam adiungere ſibi perſuadeat? Quæ ſi nõnullis probentur, ſic tamẽ ſtatuo, ea ex doctis probaturum neminẽ.

In immortalitatem litium.

Ex Hieroglyphicis Ægyptiorum.

Voluitur in sese, rursúsque reuertitur ad se
Serpens, nec finis flexibus esse potest.
Hæc species expressa fori est, hæc forma senatus,
Dum nequit heus minimis litibus esse modus.
Quúmque putas finem tantis instare querelis,
Auditur tibi lis, quæ fuit vna, duplex.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VIDEATVR forsitan à pietate quavnusquisque nostrum erga antiquitatem affectus esse debet, alienum, ea quæ nobis hieroglyphicis suis veteres Ægyptij prodiderunt, ab institutis patriæ ad consuetudinem moremque nostrum traducere. In quo etsi illi nobis magnopere laudentur, qui ista præclara primùm pepererunt, non erunt tamen opinor improbandi, qui res absconditas & arcanas ad naturam & sensus retulerint. Nam Ægyptij & qui ad idem littus pertinent Phœnices, omnium mortalium primi res occultissimas ad studium & puluerem perduxerunt. quos cùm in rebus tantis pertractandis ea literarum instrumẽta deficerent, quæ posteà temporum beneficio hominibus donata, & multarum gentium inuentis consecrata ad posteros peruenerũt, ij notas quasdam, & simulachra dicuntur inuenisse, quibus ea quæ diuturna rerum notatione effecerant, memoriæ sempiternæ commendarent. Quia autem de anno & eius partibus apud eos mentio incidebat frequẽs, bellissimè annũ designari posse iudicarũt, si serpens mordicus caudã tenens oculis subiiceretur. Vt enim serpens hoc modo expressus tam se in orbem componit, vt in ea figura neque principium neque finem reperias; ita cum sol trecentis sexaginta quinque diebus & sex horis cursum suum confecerit, tanta celeritate ad alterius anni spatia & anfractus reuertitur, vt neque prioris exitum, neque nascentis initia facilè possis agnoscere. Quin & ea figura, vt ex Ori Apollinis Hierogly

roglyphicis apparet, mundum & vniuersum hoc designat,& nonnulla alia, quæ idem author libro suo persecutus est. Quæ minus forsan nobis sunt necessaria, apud quos multarum linguarum characteres in consuetudinem, & familiaritatem venerunt. Propius igitur ad temporum disciplinam videtur esse, vetus illud Ægyptiorum simulachrũ ad subsellia forensesque controuersias deducere, eoque genere iudiciorum infinitũ & litiũ æternitates adumbrare. Si enim ita tuæ rationes ferunt, vt cum aliquo actione vel sacramento contendas, aut certè serò reum tuum iudicatũ facies: aut si qua te fortuna ad id beneficij gènus adduxerit, rei primùm iudicatæ & decisæ, nouæ aliæ lites velut posthumæ agnascentur. In causa hæc sunt: iudicum remissio & negligentia: dum non nisi translatiuè & perfunctoriè munus suum exequuntur: & auaritiæ lues, quæ homines nostros in præstantissimis honoribus cum dignitate versari non cõcedit. Quid igitur nos de illis sperare oportebit, quibus cùm longo vsu temporum abundè sit perspectum, tot imminentium causarum fluctibus facilè se non posse satis, nolunt tamẽ æquo animo pati, alios in eundem ordinem adlegi, qui in eodẽ equo inclusi, & publicis malis medeantur, & causas quascunque anno vno vel altero posśint concludere. Ac profectò qui sua non populi causa ad magistratus accedunt, dum à se dies tanquam à Chaldæis peti, & totius ciuitatis commoda domũ inferri volunt, quamuis soli res tantas & tam immensas sustinere nequeant, parum tamen mode-

ratè ferunt in idem munus alios conſcribi, quorum ſocietate omnia negotia maturrimè explicentur. Mihi certè ij grauiſsimè offendunt, qui cùm certò intelligant niſi ſex aut decẽ annis clientes iudicatos ſententiis ſuis dimitti poſſe, non tamen ſibi conuentum alium dari poſtulant. Parum » enim Chriſtianum eſt, iuſtitiam quam iura omnia » liberaliter & in procinctu reddi voluerunt, his » apud nos in anguſtiis eſſe vt neque gratis, neque » pecunia, neque labore tibi eam parare poſſis. » Sed tamẽ & hoc in illis hominibus ferendum eſt, qui in dignitatibus renuntiati, magis ſua, quàm ciuium cauſa laborant.

In morem Lacedæmoniorum.

Contra mulierum licentiam.

Qui Lacedæmonias cernis sine veste puellas,
Certa illibatæ signa pudicitiæ:
Tectáque matronæ diffusis ora tiaris,
An potes his tenebris Cinthius esse mihi?
Si qua suo mulier iam desponsata marito est,
Tunc sola incipiat tectior esse domi.
Sed virgo optatis nondum coniuncta Hymenæis,
Quámque nimis seri coniugis vrit amor:
Prodeat in vulgus, vultu speciosa nitenti,
Vt properet Subigo reddere vota Deo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD Lacedæmonios moris fuit, vt puellæ quæ nondum in manum viri conueniſſent, aperto capite & minimè velata facie in publicum prodirent: quæ autem viris nuptum eſſent traditę, nunquam prius niſi faſciis aduerſo vultu contectæ de domo procederent. Quod forſitan in prudentiſsima ciuitate non alia de cauſa receptum eſſe iudicare poſſumus, quàm vt vtrunque fœminarum genus diligentius eas partes tueretur, quas ſibi vel voluntas vel fortuna tribuiſſet. Neque enim ab inſtitutis feliciſsimæ reipublicæ alienum eſſe putem, puellas in luce ciuitatis verſari, & ab iis ipſis proſpici, qui ex geſtu & venuſtate corporis etiã animi periculum facientes, ad honeſtas nuptias ſæpiſsimè faciliores eſſe poſſunt. Etſi enim non omnes Zopiri ſunt, tamen in humano vultu neſcio quid natura indidit, ex cuius longa notatione de moribus iudicium eſſe poſsit. Et plerunque nonnulla ſunt in virgine corporis vitia, quæ nę ipſo quidem nuptiarum die maritis animaduerſa ſunt: quo in genere non fortaſſe illos euentus fefelliſſet, ſi puella ex vmbraculis ſuis aliquando in ſolem prodiiſſet. Prætereà quia ætas illa vel ipſa natura à labore ad ſolatia & otium eſt procliuis, benignè in eam conſtituendum eſt, neque omnino vitio vertendum, ſi ei permittatur aliqua ſodalitatum & colloquiorum vſura perfrui, & eiuſmodi leuatione diuturnum futuri mariti deſyderiũ ſarcire. Et ſi enim nulla maior homini peſtis impendet quàm ab homine, nihil tamen magis ad morũ

probi

probitatem & honesti actiones valet, quàm hominum consuetudo bonorum: quæ opinor puellis non sit prohibenda, si modo ea sicut somno & cæteris quietibus, cùm scilicet rebus necessariis satis fecerint, vtantur. Vnde fit vt vsu eorum quibuscum vixerint instructissimæ, sint maritis suis & ad animi voluptatem chariores, & ad res gerendas aptiores. Quæ si omnino se maritis elocauerint, non sit illis condonandum, si tantum sibi in matrimonio licere velint, quantum anteà optimo iure sumpserant. Quid enim ei quæ se ad viri nuptias & voluntatem contulit aliud in posterum contendendum est, quàm vt eius moribus inseruiat, cui se Deo optimo maximo authore, & hominibus laudantibus æterno vinculo colligauit? Quid denique tantum voluptatis & iucunditatis ei quæ virum duxit externa afferre possunt, quæ non domesticis oblectamentis, & priuato otio facillimè compensentur? Itaque non sine causa laudatur ille, qui non alio nomine vxori libellum repudij dedit, quàm quòd ea minimè velata in publicum prodiisset. quod etsi paulò seuerius nonnullis videatur, admonendæ sunt tamen mulieres, vt nunquam à domo & maritis suis oculos deiiciāt: & omnino persuasum habeant, se maritis non tātùm noctes, sed etiam dies debere. Et sanè quàm bellissimè Cæsar Dictator: qui vxorē suā non tan- " tum crimine, sed & omni criminis suspicione va- " care voluit. Nam licet ex veterum sententia cum " bonis bene agere oportet, & hominis sapientis est non leuiter in sceleris suspicionem venire: sit tā-

men nescio quo pacto, vt ea quæ conuentus hominum & consortia tantopere appetit, etiam à viris bonis in discrimen famæ subitò deposcatur. Quid enim tantum mulieri coniugatæ cum Prælatis, iisque qui rem possident, negotij est, cuius non maritus, iustus arbiter & disceptator locuples esse possit? Quòd si id illi à marito concedatur, desino: quidam enim tam à natura viri boni facti sunt, vt nihil habere velint, quod non illis cũ cæteris commune sit. plusquam Pythagorei opinor, qui nõ tantùm amicis omnia debere velint, sed etiam iis libenter de suo largiantur, quibuscum nulla amicitia & pietate deuincti sunt: liberalisq; animi est & sibi & vxori amicissimos pari officiorũ ratione demereri.

Ad ſtatuam Arimaſpi.

In ſordidè & per gratiam iudicantes.

Riphæos linquens, chariſsima limina, montes,
Tractat Hyperboreus Gallica iura ſenex:
Et ſedet in roſtris, oculûmque in fronte locatum
Litibus in noſtris iudicat eſſe ſatis.
Quos habet attonitos vnius gratia partis,
Alterius cælant dum benefacta rei,
Et totos vni ſe deuouere clienti,
Hos perhibent vno dicere ius oculo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR non iniustè quispiam tã res alias populum agere, vt apud nos Arimaspis possit esse in subselliis, & iudicando locus. Quod etsi à cultu & humanitate prouinciç videatur alienum, magis tamen sit mirandum, eorum temperatione vniuersum Reipu. corpus cõtineri. Quid enim tã contra temporum omniũ disciplinã esse potest, quàm eos ex decreto cæteris duces dari, à quibus & itinerum notitia, & oculorum acie lõgo interuallo superentur? Nam neque cum ratione fit, illos qui ea infirmitate sunt, vt aliis præeuntibus subsequi debeant, eum locum in procedendo tenere, qui & princeps & primus est. Neque verò tanta nobis cum natura dimicatio est, vt ea quæ velut cum lacte nutricis expresserimus, improbemus. Sed tamen dolendum est in eo nonnullos tam studiose occupari, vt se maximum fructum capere existiment, si ad eas calamitates quas hominibus natura afferre solet, alias adiunxerint. Nam neque cum corporibus omnino decertamus: at in illis hominibus non sit ferendum, qui animum suum immortalitate & tantarum rerum notitia præstantem, altero oculo priuauerint. Et sapienter apud omnes opinor populos statutum est, vt non prius iudices de causa constituerent, quàm die dicta, litigantibus pro se agendi potestas facta esset. Cuius æquitatis tanta est in iure ciuili religio, vt ea (ex Iurisconsultorum sententia) etiam principali authoritate non possit antiquari. Qui autem vnam in partem decumbunt

bunt,& ab alia ſe voluntate auocant, perinde certè mihi videntur agere,atque ſi eà parte cuius vtilitates & iura deſerunt,minime ad iudicium euocata in cauſa perorarent.Hos nō eluſcatos vt aliâs non oculis vt ſæpe, ſed mēte captos ſaluis legibus appellemus.Quibus enim æquitatis,iuſtitiæ,fortitudinis & conſtantiæ partes ex Senatuſconſulto vel principum placitis attributæ ſunt,ij omnibus bonis deſipere videantur,ſi iuſtitiā iniuſtitiæ,animi magnitudinem auaritiæ & ſordibus commutarint.Væ(inquit Eſaias)vobis,qui ſtatuitis lucem tenebras,& tenebras lùcem.Quò proximè eos pertinere non iniuria aliquis exiſtimare poſsit,qui in controuerſiis decidendis æquitatem ad ſordes,iuſtitiæ momenta ad beneuolentiam aut odium ſolent traducere.Iam non eſt conſentaneum , vt qui in publica adminiſtratione degunt, priuatas amicitias curent . Quid enim ſingulorum cognationi & affinitati cum republica commune eſt ? An verò exiſtimant ſe in tantum ordinem lectos eſſe,vt familiæ ſuæ negotia procurent? An tanta pecunia ſibi aditum ad dignitates illas parauerunt,vt amicos quorum res commodiſsimè priuati peragebant,opibus ſuis & gratia ſuſtentent? An ſe maximis honoribus beneficio principum ornatos eſſe putant, vt domeſtica incrementa quieti popularium & communibus ſtudiis anteponant?An vt ea ſacerdotia de quibus iam à litigantibus aditi ſunt,tacitis còncurſationibus filiis ſuis ſtipulentur? An vt gratioſorum authoritate & diuitum pecunia religionem ſuam expugnari patiantur,

eosque quibuscum nulla officiorum aut sanguinis ratione coniuncti sunt, sententiarũ laqueis irretiant? Tales certè qui sunt, magnam sui rationẽ habuisse dicerentur, si priuati procul à rerum gubernaculis domi quiescerent, neque omnino republicam attingerent, quam domus suæ clientelis & affinitatibus non desinunt perturbare. Qui enim tã sunt in amicos & necessarios à natura officiosi, vt omnia pro illis non dubitanter suscipiant, errant nó mediocriter, mea quidem sententia, si se magistratus & ea dignitate homines esse velint, apud quos nó potest esse aliquis cognationi & amicitiæ locus.

Vulgatum de Opilione.

Moderatio in ſubditos.

Cui dedit vpilio ſimas tondere capellas:
Ah cruciat miſeris terga cruenta modis.
Quem tenet Herculei mœſtum præſtatio voti,
Inq́; vno duplex iugere munus obit:
Paruo multa querens inſtare tributa nouali,
Sæpe graue immenſo deſerit ære ſolum.

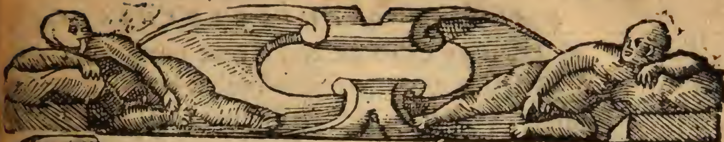
NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIhil his hominibus infeſtius opinor dicitur, qui eos magiſtratus, in quibus pietatis & omnium officiorum ſeminaria apparere poſſunt, conſecuti, tamen ita in illis degunt, vt non tantum nulli prodeſſe velint, ſed etiam eos offendant quorum ſtudiis & vtilitati obſequi debuiſſent. Quæ res eò videatur indignior, quòd præclara illa virtutis ornamenta ad virtutem labefactandã conferunt, & in conuellenda honeſtate illam ipſam cui pugnant, adhibent honeſtatem. Quid enim res vrbanas aut bellicas gerentibus accommodatius eſſe poſsit, quid illorum dignitati cõſentaneum magis, quàm populum omni meritorũ ratione (quo ad eius fieri per honorem poteſt) demereri? Quid porrò eis magis neceſſarium, quàm ciues cæde, inſidiis, concuſsione & vi armata liberare? Quid cum illorum adminiſtratione coniunctius, quàm ius vnicuique tribuere, & perditorum ciuium conatus nefarios à bonorum ceruicibus depellere? Hæc certè & alia honoribus illis tam ſunt cognata, vt ab eis neque re, neque cogitatione ſeparari poſsint. Qui autem dignitatem res tantas & tam præclaras efficientem ad ciuium perniciem conuertunt, qui prouincias ſpoliant, qui teſtamenta diuitum aut expectant, aut ſupponunt certè, qui omnia habent vænalia, decretum, ſententiam, forum, domum, vocem, ſuffragium atque adeo ſilentium, qui ſeruorum dimiſsiones faciunt ad diripiendas villas, qui vicinos ſedibus expellunt, qui recuperatores nocentibus reis pecunia proſcribũt

ui accuſatoribus pecunioſis quæſitores ad iudi-
ijcorruptelã vendunt,qui pro vno vel altero cliẽ
litem ſuam faciunt,qui iudiciorum aditum iis à
uibus nihil acceperint,intercludunt,qui ab oppi
anis ſuis maiorum fundos & familiaria ſepul-
hra violenta pactione emunt, qui denique nihil
gunt aliud quàm vt rem ſuam efficiant plenio-
em:hos profecto nemo in officio ſuo eſſe exiſti-
auerit.Et quemadmodum multa ſunt vitia quæ
irtutem ipſam proximè imitentur:ita & nonnul
ſunt,qui cum ſe bene & fortiter in magiſtratu
erere videantur, tum demum grauius peccent.
orum plena eſt ętas noſtra, qui ſimulatione pro
itatis aliquos in vitæ diſcrimen & accuſationem
ocant.dumque foris acerrimi publicorum com-
odorum propugnatores videri volunt,intus ta-
nen ita ſe res habet,vt omnibus facilè conſtet eos
on cum hominis ſalute, ſed cum fortunis & pe-
unia bellum ſuſcepiſſe.Sed tamen in tanta oppreſ
æ virtutis & innocentiæ calamitate, nihil eſt cur
on eos potius qui iſta agunt, quàm qui hæc pa
iuntur,miſeros eſſe putem.Nam qui falſo nomi-
e apud iudices rei deferuntur,habent certè & hoc
um Chriſto & Apoſtolis commune: qui autem
ublicè ad innocentium cladem,& bonorum per-
iciem operas ſuas locant,quique quos collatis ſi-
gnis,&(vt aiũt)aperto Marte opprimere nequeũt
ſententiis ſuis intercipiendos eſſe cenſent,tantum
onſcientia perturbantur ſua, vt ſemper pœnam
nte oculos verſari putent:& dies noctéſque cru-
ientur.Nam & Dionyſius Syracuſanus rebus ſuis
floren

florentiſsimis & tanta imperij gloria, ne quidem ſe fortunatum prædicabat: quòd illi vt furiæ, ſic ſua occurrerent malefacta, quæ illum etiam in tātis opibus tutò reſpirare non ſinerent. Si autem in turpiſsimis illis flagitiis hac vna re ſe ſuſtentant, quòd bene curati in vulgo apparent, multo auro, multis gemmis, non habent illa, mea quidem ſententia, tantum apud Chriſtum & ſequaces ſuos authoritatis, vt non baiulos & ex vltima fece plebis homines, adde etiam ex Chriſti ſententia meretrices, hiſce leuiculis & impotentibus præſtare iudicemus.

Appij infamia.

In conſtuprata iudicia.

Virginiæ parat inſidias & retia tendit
Appius, & veneri ponitur vrna ſuæ.
Sit manibus truncus iudex, ſit lumine captus,
Qui volet in noſtro dicere iura foro.
Qui potes æquali cauſas tractare lapillo,
Actoris coniux ſi ſit amica tibi?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NONNULLI sunt qui errore suo & peccandi licentia tam impensè delectantur, vt eorũ animus in præclarißimis dignitatibus obeundis nõ tantùm cupiditate & auaritia nõ expleri poßit, sed etiam gradũ illum suũ stupri & libidinis accessione audeant funestare. Et quemadmodum Appius decemuir, quam priuatis pollicitationibus, & occulta largitione expugnare non potuit, eam sententiæ suæ & iuris constituti vinculis irretire conatus est: ita homines impuri à qua in amoribus bene sunt accepti, vel si hoc sibi præstitũm iri non desperant, facilè in sententia ferenda ad illius nutum & beneuolentiam se conuertunt. Quorũ eò detestabilior est improbitas, quòd sanctißimo æquitatis & iuris iustrumento, cuius moderatione reipublicæ salus & tutela continetur, abutuntur ad sordes & impuritates suas. Itaque bene Pericles ad Sophoclem, qui conspecto eleganti forma puero, exclamauerat, Decet, inquit, Prætorem non tantum manus, sed etiam oculos habere continentes. Qui autem ita perturbationibus suis cruciantur, vt se non sibi solis à natura creatos putẽt, sed partem auaritiæ & sordibus tribuant, partem libidini, partem gratiæ aut iracundiæ, quæ in defungendo magistratu hominibus illis pestis capitalior esse potest? quod portentum ciuitati perniciosius? Phrynem meretricem Thespiensem narrat Athenæus libro decimotertio Δειπνοσοφιςῶν, ab Anaximene quodam apud Athenienses de crimine delatàm esse: sed cum illa pectus nudasset, totius or

tius ordinis sententiis absoluta est. Hoc certè qui fecisset in symposio, cũ fortasse deposito pignore ad cõtrouersiã vetũ est, excusationem haberet: sed qui in loco maiorum, extra quem salua imperij dignitate, saluis auspiciis & legibus iudicari non potest, tam infame iudicium constituerit, is opinor sit dignus qui non in senatum, sed pistrinum dedatur. Iam verò non impudentis tantum, sed hominis prorsus dissoluti est, in ea causa iudicare velle, cuius alteram partem vel omnium testimonio sibi amore nefario deuinxerit. Sicut enim voluptate titillari & impelli humanum est, ita facinus est, mea quidẽ sentẽtia, omniũ scelestissimũ, in subselliis & iudiciis libidinẽ ducẽ & magistrã sequi. Sed qui ex sceleribus suis fructum capiũt, illis forsitã sit cõdonãdũ, si ea omnibus nota, & etiã publici iuris authoritate cõfirmata esse velint. Marcus quidẽ Cato Q. Flaminiũ cõsularẽ hominẽ Cẽsor senatu mouit, quòd is in Gallia Proconsul vt gratũ scorto faceret, hominẽ nocentẽ quẽ in vinculis habebat, pœna affecisset. Turpe enim & notãdũ esse grauissimus Censor existimauit, petente meretrice etiã sontẽ iusto supplicio condemnari. Qui enim in republica magistratus gerunt, refrenent cupiditates, libidines coerceãt, affectibus imperẽt, & seipsos non tantũ in testimoniũ, sed in iudiciũ vocent, vt eodẽ iure, quod in alios cõstituerint, & vtantur ipsi. Is enim bene populo imperabit, qui sibi ipsi prius nouerit imperare: estque perquam inuidiosum, eum cui à publico legis propugnatio decreta est, leges offendere.

Ad imaginem Neurorum.

Contra agentes in rebus.

Prisca tibi memorant homines miracula Neuros,
Queis subitò Antæi sit data forma lupi.
Quis putet humani rutilantia signa decoris
Tam facilè in turpem degenerare feram?
An quia pascendi quorum est custodia ouilis,
Et quibus in populo sors dedit esse duces,
In mediis faciles linquunt incursibus agnos,
Et miserum offendunt improbitate gregem?

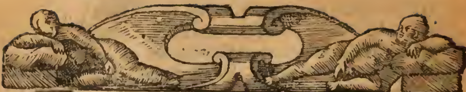

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NEVROS populos in Scythia ad Boristhenē fluuium habitantes, memorant historiæ certis temporum interuallis, tanquam aliquo Circæo poculo ex hominibus lupos fieri, & humanitate velut pro derelicto habita, in consuetudinem feritatis venire. Quòd si ægrè aliquis nostrum in mentē induxerit, valebit tamē opinor apud nōnullos itineris longitudo, & fortè perficiet, vt quod à patribus traditū re ipsa experiri nequeūt, id doctorum hominum authoritati nō grauatè velint concedere. Quos tamē si nō adducimus, vt hoc miraculi genus sibi persuadeāt, poterunt tamen illos ni fallor domestica exempla ad eam rē satis inuitare. Quis enim eos lupos nō appellet qui in gubernaculis & moderatione populi degentes, fortunas ciuiū euertunt, hæreditates expilāt, & prestātissimū egenorū patrimoniū rationibus suis referūt. Quis illos ab hominū tribu ad lupos trāsisse nō iudicet, qui quasi ciuibus bonorū omniū tutores ex legis cōmētario dati, neq; à capite rationē reddūt, neq; se pupillis suis in eā summā debitores scribūt, qua nō solū eos naturæ vis, sed etiā lex Dei nexu obligauit? Nā si poëtarū preclarissimus Homerus, agētes in rebus ποιμένας τῶν λαῶν appellauit: appositè certè eos lupos nominemus, qui nō modò à grege suo oculos deiiciūt, sed in eius dignitate minuēda, fortunisque omnibus expilādis occupātur, & ea ad se mācipio & fructu pertinere volūt, in quorū parte vel minima non satis ex æquo & bono se à tot sæculis tutari potuerunt. Quòd si primùm ine un-

te Ecclesia ei qui omnibus bonis liberaliter datis mediocre quiddam sibi recipiebat, pro nefario scelere datum est, & pœna auaritiæ constituta, quid faciet qui non tantùm sua sibi habet, sed hæreditatem Dei & pauperum fortunas diripit, & dimensum Domini ad amplificationẽ familiæ suæ conatur traducere. Nam vt nouissima cõferamus primis, cui tandem ex nostris iudicatum non est, principes illos viros qui quondam Christianam rempublicam legibus & institutis fundauerunt, ita animo affectos fuisse, vt à propriis commodis oculos remouerent: seque propemodum & sua à se longè posuisse, vt reliquos eiusdem fidei societate Domino adiungerent. Qui cum omnem pro præstantissima religione concertationem susciperent, rebus suis non parcerent, & finem apud populum agendi non facerent, inter eos tamen inuentus est nemo, qui tot officiis piè & sanctè seruatis non se officio suo defuisse certissimè iudicaret. Horum res gestas pleno ore laudant omnes: illorum vitam imaginibus, trophæis & immortalitate consecrant: quam etiam si facilè possint, nolint tamen imitando consequi. Prædicatur à nostris, & mea sententia optimè D. Martinus, quòd hominem paupertate & vi hyemis planè confectum parte vestis liberaliter concessa recrearit. Hoc tam peæclarum facinus si quis ex nostris in populi corona faceret, ab omnibus opinor rideatur. Talium virorum exempla quotidie in tectis nostris versantur. quàm benignè, quamque hospitaliter erga suos se gesserint, domestica m onumen

menta nos ignorare nón ſinunt. Sed tamen in ea opinatione ſumus vt non tantùm ad res tam præclaras accedere,& iiſdem beneficiis de noſtro homines demereri non velimus, ſed ſit nobis moleſtiſsimum parem illis rationem aſcribere,quorum opes non Chriſtus tantum, ſed etiam Eccleſia recens fidei noſtræ commendauit. Itaque maiorem in dies ex libertate cuiuſdam mendici voluptatis fructum capio, qui cum præſente me ſordidatus & ſupplex ab Eccleſiaſtico homine diuite precibus cōtenderet,vt illius opibus in ſumma ſua paupertâte tegeretur:is vbi primùm ſe nihil proficere perſpexit,iam non vt reus aut pullatus, ſed quaſi quidam magiſter morum diuitem illum ſeueriſſimè increpauit:nihil ſe quod non ſuum eſſet petere aſſeurans, Tibi, inquiens, ſaluis legibus purpura & veſtibus oloberis indui, diffluere deliciis, & Chriſti patrimonio ad laſciuiam abuti poſsit licere:nos autem pauperes,quorum ſalus & Domino iucunda eſt, & vobis etiam commendata,fame & vulneribus oppreſſos, iacere: ex vobis autem reperiri neminem, qui diuitiis ſuis rationes tam afflictas & tantam calamitatē ſolari velit.

In Hesiodum.

Dij laboribus omnia vendunt.

Dic Ascraee senex, quæ lentæ insomnia noctis
Tam citò Pieriam te docuere chelym?
Sicne repentinum te Castalis vnde poëtam
Fecit, & Aonij ferre trophæa chori?
Sicne licet nobis spatiantibus esse peritis?
An cuius pauo Pythagoræus adest?
Dij solis almas vendunt sudoribus artes:
Non alio eloquium Palladis asse licet.

ALIVD.

Qui sibi Cecropiæ quærit monimenta Sophiæ.
Et clara Aetherei sydera nosse poli:
Temporaque, & causas fugientis cernere lunæ
Et tota Ausoniæ discere iura togæ:
Non Crœsi ingentes loculi, non Persica gaza
Castalias potis est sollicitare deas:
Sola labor gratæ confert compendia palmæ,
Sedat & immodicæ pocula larga sitis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HESIODVM vetustisʃimum poëtam accepimus cõfectis apud Heliconẽ aliquot ʃpatiis, poëtã repẽtè euaſiſſe. Et Enni⁹ ipſe Homeri animã per quietẽ in corpus ſuũ infuſam eſſe prædicabat. Vetus enim fuit, & iã ab antiquis ducta tẽporibus opinio, animas poſtquã his ereptæ vinculis in cęlũ euolauerãt, iterũ deorũ immortaliũ iuſſu in corpora migrare. Cuius ſentẽtiæ Pytagoras ſummus philoſophus princeps fuit. Verũ quem tandem exiſtimamus tãtùm gratia & authoritate apud Dominũ valuiſſe, vt nullis vigiliis ſuis, nullo ſtudio & tãquã aliud agẽs, artibus iis quæ cognitione percipi poſſunt, omnibus inſtructiſsimus euaſerit. Salomonẽ quidẽ referũt hiſtorię rerũ diuinarũ & humanarũ notitia à Domino auctũ eſſe: tãtaq; fuit in homine illo rerũ varietas, vt de omnibus quę in diſceptationẽ cadere poſſunt & natura rerũ cõtinẽtur, ſciẽtiſsimè diſputaret. Sed hoc Salomõi, cui⁹ gloria Deo gratiſsima erat, licuit: nobis forſitã, quib⁹ pau

pertatis & rerum externarum despicientiæ partes à Christo attributæ sunt, non licebit. Itaque qui ita animo est affectus, vt nihil sit quòd malit quàm se quam doctissimum esse, vix temerè ad rerum magnarum cognitionem productus esse poterit, nisi omni studio, opera, contentione in eam partem incũbat. Nam si eos meminisse lubet, à quibus præclara illa literarum monumenta ad nos deuenerunt, quis illorum non impiger, quis non diligentia planè incredibili in libris animum suum defigebat? Plinium, eum qui libros naturalis historiæ conscripsit dixisse accepimus, „ omne tem„ pus perire, quod non studiis impenderetur. Et philosophi, cùm sibi persuaderent rerum magnarum scientiam sine summis laboribus percipi non posse, doctrinæ studia nunquam intermiserunt, & ad extremam senectutem in gymnasiis suis garrierunt. Nam & Isocrates eum librum qui Panathenaicus dicitur, quarto & nonagesimo ætatis anno scripsisse fertur. Neque Gorgiam Leontinum, qui centum & septem compleuit annos, ætatis progressus à studiorum dimicatione reuocauit. In quibus, si Græcus & ea conditione vir, vt de omni re quæcunque proponeretur se ornatissimè dicturum prædicaret, tantum operæ posuit: quis tandem per noctis insomnium doctrina excellens esse poterit? Sed tamen homines quidam tanta celeritate quæ discuntur arripiunt, vt non tam primum scire, quàm reminisci videantur. Qui autem ea sunt animi tarditate, vt nisi serò, & inuita quòd aiunt, Minerua aliquid in studiis promoueant,

mouęant, contentius in opere ſunt, ſed ediſcũt tamen: neque enim quicquam eſt quod labore non ſimus aſſecuti, & ſi intenderis ingenium valet. Et multos audiuimus imperatores, qui in rebus planè exulceratis tanta fiducia ſunt elati, vt ea oppida, quæ vel opere ipſo, vel loci natura expugnari non poterãt, labore & diuturnitate obſidionis capere ſe poſſe nõ deſperarent: quorũ tantùm valebat audacia, vt ſæpiſsimè cõtra opinionẽ hominũ pręclariſsimas victoriasdomũ referrent.

Simulachrum trium Gratiarum, Aglaiæ, Euphrosines & Thaliæ.

In amicitiam hodiernam, hoc eſt, vſque ad pecuniam excluſiuè.

Quiſquis amas Charitũ præſtantia dona ſororũ
Subſidióque tuos expetis eſſe tibi.
Ciuibus obſequere, & ſtudiis te dede tuorum.
In meritis laus eſt non tenuiſſe malum.

ALIVD.

Túne verecunda pingis Polyclete tabella
Artifici Charitum corpora nuda manu?
Cur non Assyrio spectatur Aglaia cocco?
Et comites cur non byssina palla tegit?
Hæc sunt syncera fulgentia stemmata mentis,
Quæ sua dum confert omnia, nuda manet,
Anteit vna, duæ retrò vestigia figunt:
Sic debet meritum gratia bina sequi.
O quantum antiquo iam nunc decessit honesto?
Quis nequeat nostra de pietate queri?
Nanque socer genero ficlum vix mutuat vnum,
Ni traiectitium sentiat ille lucrum.

TRES gratias, præclarissimum post homines natos retinendæ nos inter nos societatis monimentũ, nobis poëtæ in fabulis reliquerunt: quorum solertiam pictores imitati, aditum hominibus ad ea officia diligenter colenda aperuerunt, quibus humanæ vitæ splendor & honestas cerni solet. Nam in tabulis semper nudæ exprimuntur, & ea forma, vt vna aduerso vultu procedere, aliæ autem auersæ subsequi videantur. Quæ res non tantum ad referendam gratiam, & ad bene merendum de eo à quo primùm beneficio aucti sumus, animos nostros incitare debet, sed ad omne pietatis & obsequij genus reddere paratiores. Quanquam enim ad φιλαυτίαν & amorem quẽ primùm in nobis natura peperit, consentaneum minime videatur, tantùm de tuo largiri vt postea alieno indigeas: est tamen & Charitum naturæ & Euangelicis nostris præceptis perquam accommodatum de dimenso tuo detrahere, vt alterius infirmitatem opibus tuis leues. Si enim non pauperum tantùm, sed æqualium nostrorum fortuna tantopere nobis à lege commendatur, vt præter officium facere videatur, qui magis se quàm proximum beneuolentia fuerit complexus: grauiter opinor sit arguendus, qui proximum in aduersis rebus non adiuuerit. Nam angustè rebus tuis vti, vt aliorum tenuitati sis officiosior, liberale & Christianum est: eæque solæ res extra fortunam esse à poëta memorantur, quas amicis lubens contuleris: neque vnquã pecunia apud nos magis in numerato & præsens est dicenda, quàm cum beneuolè necessariis & egenti

egẽtibus ſuppeditatur. Cũ enim aduenerit moriẽdi tẽpus, & vitæ & fortunis cedendum eſt: ea autẽ ſola tua ſunt benefacta quæ in alios collocaris. Neque enim quicquam eſt principi illi Deo infeſtius quàm res eas quas ſumma ſua beneuolentia & benignitate nobis conceſsit, tam clauſas & obſignatas tenere, vt neque domini qui eas tenet, neq; cæterorum vtilitatibus inſeruiant. Sed quam à Deo acceperimus, eadem illi referenda gratia eſt: maximéque erit enitendum vt pauperibus rem gratam faciamus: quibus ſi quid præſtitum eſt, tanquam ſibi collatum Deus rationibus ſuis infert. Quia autem nullum eſt officium referenda gratia magis neceſſarium, in eo genere primũ pictorum in pingendis gratiis ſagacitatẽ ſequemur, deinde & Heſiodũ authorẽ adhibebimus, qui iubet aut eadem menſura referendum eſſe beneficium, aut etiã maiore ſi modo facultates noſtræ largiantur. Sed quia homini pudenti & bene informato moleſtũ eſt ab illo aliquid contendere, cui aliquando fuerit officioſus, ei qui primùm beneficio prouocatus eſt, erit videndum, qua in re, ab amico beneficiũ ſuũ deſyderari poſsit: neque enim in eo quod vltro facere debet interpellatio expectanda eſt: illudq́ue amicitiæ & petentis verecundiæ erit tribuendum, ne non tam is rogare obſequium, quàm vetus debitum exigere videri poſsit.

Contrarium priori.

Ερμώνιο· χάρις.

Quid tibi nobiscũ est furioso Hermonia vultu,
Cui dextram semper trita lacerna tegit?
Cuique rapax leuæ medios supereminet vngue
Polipus, ingrati signa supercilij.
Hinc effer scelerata pedem, teq́ abde tenebris,
Nec tibi sit tota dictus in vrbe locus.
Num satis est mentis generosa insignia Gallæ
Tam subito calabris contemerasse notis?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HErmoniam gratiam iis quas ſuperius memorauimus veteres ex-aduerſo poſuerunt: ex cuius opinor officina capitalis illa vox eſt profecta, quæ ſeipſum omni officio & ſtudio complecti, eam demum ſummam & bene conſtitutam charitatem eſſe cenſet. Illi nihil vnquam probari potuit, niſi quod cum priuata vtilitate rationē coniunctā habet: & ei cum præſtantiſsimis virtutibus, quæ homines ad mutua benefacta exuſcitāt æterna prope eſt diſſociatio. Quia enim regalis illa Ieſu Chriſti ſentētia, Hoc vnū tibi ſupereſt, vende omnia quæ habes, & ſequere me, vel ab iis qui chriſtianæ diſciplinæ principatum tenent, repudiata eſt, placuit vt de ſaluberrimi decreti abrogatione ad ſenatum referretur, tandemque populare ſenatuſconſultum factum eſt, ex quo qui commodis ſuis immorerentur, neq; de pecuniis cogitandi tempus vllum intermitterent, diligentiæ & etiā charitatis virtutisq; omnis laudē ferrent. Et quemadmodum apud Ariſtophanem quidam dij, quia parum vtiles è ciuitate eiiciūtur: ita noſtri eas virtutes quæ ſine aliqua patrimonij iactura explicari nequeūt, reliquarū ordine mouēt, & quaſi ſtipēdiis expungūt. Quorum cupiditati eò minus iudicio optimorum mos ſit gerendus, quòd non tantùm in eo genere offendunt, ſed facinus ſuum honeſtatis patrimonio conātur prætexere. Quem enim ex illo hominū numero reperias, qui nō eos potius inuidos, qui iſta damnant, quàm cæteros qui approbāt ſtultos & demētes arbitretur.

Apud

Apud neceſſarios ſuos in creditum ire pro ſcelere habent, quaſi ea re filiorum cauſa fiat deterior in quo non vident homines inepti, nullum patrimonium præſtantius à patribus filiis relinqui poſſe, amicitia & neceſsitudine, ex qua ſæpiſsimè filii maiores quàm ex paternis bonis fructus capiunt. Se & Chriſtianos & viros bonos appellari volũt, Chriſtianas autem actiones ne attingũt quidem. In beneficiis collocandis fortunã ipſam, non mores aut genus ſequuntur: quod eum qui aut bene moratus, aut conſanguineus eſt, ſatis inſita illa bonitate aut coniunctionis vinculo ad illorum compendia incitatus ſit futurus. Apud eos glorioſum eſt citò rem facere, & ipſo momento ex paupere diuitẽ apparere: quod tamẽ ex eis qui inter Ethnicos ſapientes habiti ſunt, laudabile duxit nemo: qui autem pauco contenti viuunt, quia illis forſitan ad rem ſuam locupletandam de foro adiumenta deſunt, & ſtolidi & ignari nominantur.

Ad Tenediam securim.

Tribunal boni iudicis.

Prodigiosa vides Tenedæ tormenta securis,
Quam vigil aduerso Rege viator habet:
Illa patronorum mendacia stulta coercet,
Et captis resecat crimina pignoribus:
Imperat & positis rabiosa silentia multis,
Incœptísque iubet litibus esse modum:
Condignásque frequēs adfert ad iurgia pœnas,
Sic omnis sensim causa sopita manet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

IN Tenedo Hellespõti insula longè celeberrima, nunquam reges forum egisse memorantur, nisi adesset lictor cũ securi, qui iudicantis maiestatem apud eos qui se vadimonio stitissent, tueretur. Nam & si Agesilaus qui apud Spartam magna cum laude imperauit, principem beneuolentia magis inter suos septum esse debere, quàm armis existimauerit: tamen cùm nihil sit tam sanctũ quod non hominum violet audacia: est mea quidem sententia iudiciorum dignitati summè consentaneum, eos metu supplicij petulantia summoueri, qui loci religione & sedentis dignitate in officio nequeunt retineri. Itaque sapienter veteres lege lata minoribus magistratibus modicam coërcitionem detulerunt, quasi sine ea iurisdicẽdi munus diutius stare non posset. Iam verò is est nostrarum rerum status, vt quem locum maiore & obseruantia & cultu honorandum esse maiores statuerunt, is certè turbulentissimus & importunitatis plenissimus appareat. Qua enim fronte, qua verecundia, quo vultu in agendis causis versantur illi qui procuratores nominantur? Nam, vt omittam fidem (qua tamen vna iudiciorum authoritas maximè continetur) quid illis hominibus in dicenda causa petulantius, quid magis importunum & loquax? ita verò dicunt vt non precario, sed vi & armis in præclaram illam sedem venisse videantur: in mala causa ita plerunque quiritant, vt nõ æquitatis comparatione, sed strepitu & clamore disceptari quæstio videatur. Eas lites quas vel ipso nomine

mine ex inuidia laborare animaduertunt, ita transigunt, vt nihil nisi per contumaciam & eremodicium cum aduersario gerant. In quo tantum calliditate & astutia valent, vt etiam eos qui præsentes liti adsunt, quasi defuerint condemnatos faciant. Quorum eò capitalior est improbitas, quòd is locus quem maiores sacrum, & qui ei præessent sacrosanctos magistratus appellauerunt, istis dolis omnino deformatus iacet: cuius tanta fuit apud Romanos religio, vt eum qui altius in curia sternutasset, multa dicta in carcerem coniicerent. Neque enim rabulis & proclamatoribus de foro debet dari ad dicendum locus: quique magis firmitate vocis & laterum contentione, quàm momento rationis ad causam instructus venit, ei opinor plurimum iudex sit concessurus, si consilium dimiserit.

In veterem morem.

Contra parentes qui filios ſine iudicio in monaſteria coniiciunt.

Filius ex alto grandæuum ponte parentem,
In rapidas quondam præcipitabat aquas.
Sed nunc in miſeros reiecta eſt alea natos,
Et patrias norunt in ſua fata manus:
Anne quod inuitos in clauſtra immania natos
Subrigida impellunt religione patres?
Súbque feris cogunt traducere legibus æuum,
Et quaſi piſtrini voluere pondus iners?

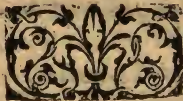
NARRATIO PHILOSOPHICA.

NEc verò illud omittendum puto, quod & præſentis Chriſtianorum luctus indiciũ eſt, & præteritæ calamitatis ſignificatio, ad eum ſtatum res noſtras conſtitiſſe, vt deliberatius multò ad ſtipulationem rerumque contractarum negotia, quàm ad vota religionis nuncupanda accedamus. Nam qui res mancipij emunt, aut pecuniam ad fœnus collocant, non prius negotium tranſigunt, quàm rei quæ in contractum venit cõditionem, & debitoris qualitatem accuratè perſpexerint: at in monaſteriis capeſſendis, tantus plerunque eſt noſtrorum hominum impetus, tanta voluntatis incitatio, vt re ſæpe non quæſita eò ſe cõpingant, vnde aliquando ſeſe vellent explicari. Ac profectò diu eſt deliberandum quod ſit ſemel ſtatuendum, neque longa voluntatis permanſio in eo eſſe poteſt, quod temere & ſine iudicio ſis aggreſſus. Sed tamen temeritatis ſuæ penſum ferant, & de ſe ipſi querantur tantùm qui ſe ſcienter neceſsitate voti alligarunt. Qui autem ea ſunt ætate vt de bonis aut fugiendis iudicium ipſi ferre nõ poſsint, & in honeſti & turpis delectu omnino cæcutiant, non videantur in culpa eſſe, ſi iuſſu & ſeueritate parentum adducti ei ſe vitæ generi addixerint. Incredibile profectò immanitatis exemplum, tam parum filio patrem proſpectum velle, vt id ab eo exigat, quod ipſe ſibi in vita præſtare non potuit. Neque vero mea ſententia quicquã ſceleratius in vniuerſa Chriſtianorum communitate dici poteſt, quàm quòd inter nos vulgo audi-

tur,ab aliquo parente, filium vnum aut plures in monasterium elocatos esse. Indigna certe Christia na religione sententia:non enim aptè neque ad de corum accommodatè dicitur, Pater filium suum monasterio deuouit:sed & melius & ad voti natu ram ornatius,filius ex politica ad monasticam vitam discesionem fecit. Nã si in his quæ facti sunt ex Iurisconsultorum sententia patria potestas nõ cernitur,si qui monasterio se obligãt,põtificali au thoritate ab imperio patris absoluuntur, quid est quod in religiosa vita attingenda plus momenti & ponderis paternis iussis quàm liberorum volũ tati tribuatur. Non enim ex patris aut cuiusquam alterius vindicis aurhoritate ingressus ille metien dus est,sed eius qui in illa vita sibi senescendum esse putauerit,voluntas erit ponderanda, qui si se to tis animis tali solitudini velit applicare,verendum opinor nõ erit,ne non Deó propitio & laudatore id fecisse iudicetur. Non est verò consentaneum quosdam aliorum causæ tam parum æquos esse, vt vitæ suæ felicitatem in viola & rosa ponant, in cæteris autem vitam beatam etiã in taurum Phalaridis putent descensuram. Et quæ tanta est iniustitia, vt qui ægrè in matrimonio pudicitiæ leges seruauerit,alios in cœlibatu velit esse continentes. Quæ non eò à nobis dicuntur,vt eos qui se à nego tiis popularibus ad illud vitę otiũ contulerunt,de sententia decucam. Bellisimè enim cũ eo videtur agi,qui ex Pauli consilió animũ suum abhac foren si vita, tãquam ab aliquo libidinis scopulo,ad cœlibatum appulerit: sed patribus venia danda non

est

eſt, qui vel imprudentes vel etiam inuitos liberos ſuos eo nexu deuinciũt: quaſi verò Deũ optimũ maximum in conſiliũ adhibuerint, qui ſolus quos voluerit beneficio continentiæ augere poteſt. Ac ſanè finem nunquàm inueniet cupiditas, cuius nota ſi qua nobis impacta eſt, facilè omnes pietatis & iuſtitiæ leges ex animis noſtris delet & diſpungit. Ex qua & illa labes nomini Chriſtiano inuſta eſt, vt qui patrimonium ſuum cumulatius facere volunt, & nonnullis filiabus conditionem ampliorem quærere, cæteras in monaſteria coniiciant. In quo turpe & flagitioſum eſt tantùm quæſtu & lucro retineri, vt filiorum ſalus futura vita negligatur. Sed hæc fortaſſe fruſtra apud eos, qui comparatione pecuniæ non habent quod laudare poſſint.

In Lisymachum.

In eos qui diuitiarũ dulcedine deliniti ad Ecclesiæ gubernacula accedũt.

Empta placet multis funesta clade voluptas.
Et magnò interdum pœnituisse licet.
Disce ergo, & tristes veterũ reminiscere casus,
Quos latuit verus posteritatis honos.

ALIVD.

Lisymachus sitiens sæuo se dedidit hosti,
Posset vt irriguo fonte leuare sitim:
Qui postquam expleuit largo præcordia potu,
Dicitur his lachrimãs verba dedisse modis:
O decies, breuitate sui miseranda voluptas,
Cuius in exortu tam citò finis adest.
Tēne amens tam torquet opum vesana libido,
Quas nec aquis pretio dixeris esse pares,
Vt cleri in numeros venias, & muneris impar
Des consanguineo nomina pontifici:
Dum tu diuini speras insignia fundi,
Et patrui sacras iam morientis opes:
Queis sine sæua ferox in prælia principis isses,
Aut vxor votis esset amica tuis:
Quamuis hoc etiam nobiscum pignore certes,
Vt iam tota tuo manzere terra fluat.

T v

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SApienter maximus ille eloquendi magiſter Appollonius Molo,qui quanquam mercede doceret , non patiebatur tamen diſcipulos apud ſe operam perdere,ſed vnumquenque ad id quo naturæ ductu ferebatur,dimittebat:fruſtra enim animi neruos intenderis ſi natura & ingenij vis non ſuffragatur. Sed quemadmodum terra non ad omnem ſeminis rationem ſeſe accommodat:ita nec hominum animi ad omnes artes capeſſendas parati ſunt. In ſemine igitur ſpargendo agricolæ, & in ſcientiis edocendis magiſtri naturam & mores explorabunt : homines autem in opere Eccleſiaſtico & ſacris faciendis occupati, propenſitatem naturæ ductumque ſuum non videbunt ? quorum humeris nititur communis ſalus,quorum deſcriptione leges, æqui & boni ſtudia,ciuium æqualitas,religio,virtus omnis , denique & totius reipublicæ nerui continẽtur.in quorum tutela pacis ornamenta iacẽt,& quibus quaſi ducibus inimicorum iniurias à capite noſtro propulſamus. Qui Dei optimi maximi auſpiciis & renuntiatione,orbis teræ prouinciam cum imperio ſunt ſortiti, vt de pietate & iuſtitia inter homines ſoli ſtatuerent, his honeſtum eſſe poſsit in petendis eccleſiæ magiſtratibus, & vitæ genere deligendo cupiditatem & ambitionem potius, qnàm naturam ſequi. Quòd ſi ex Pauli ſententia,nemo dignitatem in eccleſia prenſare debet, niſi

nisi vocatu summi Dei, vt de præstantissimo illo „
sacerdote Aaron vetera scripta testantur: quæ tanta
ta in hominibus nostris honorum appetitio est,
vt auaritia cæterisque animi ægrotationibus perturbati,
se in ea munera vitæ compingant, quæ
nisi à summis & laudatis viris non possunt explicari.
Quòd si tantùm ex auaritia & cupiditate laborant,
vt inter maximas opum lenitates salutem
suam (qua nihil homini commendatius esse debet)
aspernentur: quæso ne in eandem necis perniciem
vocent eos qui infirmitate consilij minus
sibi possunt prospicere. Quot enim homines
rerum agendarum imperitos, & de via longè aberrantes
in populo reperias, qui si aliquem ex
his quibus procuratio rerum diuinarum data
est, virum bonum & de ciuium salute vigilantem
nacti fuerint, non facilè ad rectam rationis & officiorũ
omniũ normam dirigi possint. At forsitã
in officio nó esse, & ea negligere quę gerere curareque
debeas, moribus nostris leuissima culpa
est, nisi ad tantam negligentiam etiam improbitatis
multorumque scelerum accederet infamia.
Hæc certè qui tolerant perniciosissimum
quiddam inducunt in ecclesiam, vt neque contracta
ex antecedentibus vitiis labes abstergi, neque
res tam inclinata vnquã attolli posit. Ex his
opinor magnorum hominum de religione controuersiæ,
ex his bella intestina, ex his maximæ
tempestates populo Christiano semper acciderũt.
Nam quæ tanta Dei beneuolentia erga nos esse po

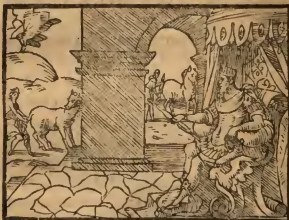
test,nisi vulgaris?quæ placabilitatis signa nisi ob-
scura?An verò eum populum benignitate & lar-
gißimis officiis suis complectatur Dominus,in
quo qui deprecatores ex lege sunt,ad ipsas depre-
cationes omnium flagitiorum turpitudinem ad-
iungunt? Quid, qui ad decretas more institutoq;
maiorum supplicationes non sit venturus,nisi pe-
cuniȩ & præbitionis expectatione,is ne apud Deũ
immortalem in iis orationibus, ad quas pro po-
pulo erit assumptus,voluntate & gratia valere po-
terit?Sed non est consentaneum in sacris faciendis
cupiditatem & auaritiam adhibere.Nam (vt in-
quit Dominus)ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ,ἐν τίνι ἁλισθή-
σεται?Et si ij,quorum pietate & precibus ira Dei,
tanquam aliqua machinatione ad beneuolentiam
contorquenda est,malè actæ vitæ conscientia cru-
ciantur,in quo tandem spes salutis erit collocan-
da? Et si qui legum authoritate & bonorum om-
nium suffragiis oratores apud Deum sunt electi,
in tanta vitæ indignitate versantur, vt ipsi pro se
dicere reformident,quidnam illi in aliorum cau-
sa assequi se posse confidant? Verùm quia peccan-
di necesßitas nescio quo fato hominibus attribu-
ta est,iis opinor ignoscendum erit,qui ipsi dome-
stica testatione sese reos non diffitentur: sed qui
furtis religionum,auaritia,reliquisque sceleribus
impuri,non tantum se de reis eximunt,sed eos qui
contra statuerint hæreticos audent nominare, nõ
video sanè quodnam rei tam contemeratæ & in-
fami patrocinium afferatur. Demosthenes quidẽ
non tã sua quàm reipublicæ causa Philippo Ma-
ced

cedonũ regi infenſus,dicere ſolebat πυθίαν φιλιππίζειν: quòd in exponendis Appollinis Delphici reſponſis,pecunia ſe à Philippo oppugnari pateretur , & ab eo religionis calumniam contra Athenienſes deduceret. Ita quidam homines (nollem certè noſtros) quia ampliſsimis ſacerdotiis aucti religionis principatũ tenẽt, Euãgelicæ legis authoritatem ad ſcelerum ſuorum prætextum traducunt,& illo veluti caduceo ſordes ſuas non impunitate ſolùm , ſed honore , congiario & vacatione perſequuntur. Quòd ſi quis eſt reipublicæ amantiſsimus , qui præſtantiſsimas illas dignitates nefario ſcelere violari ægrè ferat , is illorum ſententia & patriæ hoſtis & de religione malè ſentiens iudicabitur : quaſi verò ſit iniquum contra eos de ſacro commiſſo querelam perferre , quos veterum conciliorum authoritas de leuiſsimis noxis ad pœnam expetebat : aut etiam is de religione temere loquutus iudicari poſsit,qui ſcorta, qui auaritiam,qui ſacræ pecuniæ dilapidationem maleficiorum loco & nomine habuerit. Ego verò ſi qui cum vitiis & ſceleratis prælio decertant , & miſeri & hæretici ſunt,in illo equo cum hæreticis viris includi non recuſabo. Poteſt verò tam præclaræ ſententiæ ſocietas turpis eſſe?poſſunt qui de pœnitentia & cæteris virtutibus decreta ferunt, impij nominari ? iis denique mors calamitoſa & terribilis eſſe poſsit,qui pro re tam egregia vitam conſtanter perfuderint?

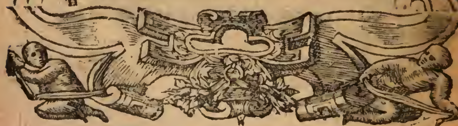

Exemplum ſapientis & ſtulti.

Longinquitas temporis adfert omnia.

Vir ſapiens caudam paulatim vellit equinam
Quam non vna ſemel vis ſuperare poteſt.
Tēpus edax, variuſq; labos tibi cūcta repēdēt:
Aude igitur, nec ſpe deiiciare tua.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAECLARA certè illa à veteribus vſurpata ſententia, par eſſe omnes omnia experiri, qui » res magnas & magnopere expetendas concupie- » runt. Sed tamē in iis qui deſperatione minimè debilitati illud curſum tenere ſolent, varij ſæpe & mutabiles caſus acciderunt. neque enim magna ſequentem ſatis eſt ſpe aſſequendi non deiici: ſed ea præparatio adhibenda eſt, ex qua non omnino incerta potiundi expectatio conſequatur. Nōnulli autem ſunt qui quanquam à rebus magnis difficultate non poſſent remoueri, quia tamen ea ſibi non deligebant, quæ ad potiundum accommodatam & coniunctam rationem habent, ſæpiſsimè in media contentione reſtiterunt. Nam & aliquæ ſunt res, quæ primo impetu neque diligentia, neque labore teneri poſſunt: eædem beneficio temporis & patientia facilè ſuperantur. In his adipiſcendis ſi quis tam malè de rebus iudicat, vt neque euentum ſuſtinere, neque deſyderium ſuum aliqua ſpe lenire poſsit, plerunque accidit vt temeritatis ſuæ pœnas luat. at verò & alia ſunt permulta, in quibus niſi prima aggreſsione animum intenderis, eas non ſis adepturus. In his omnibus qui acres officiorum diſceptatores eſſe volunt, iudicium adhibebunt, vt quoties res ita poſtulabit, vel rem celeritate incredibili exequantur, aut in laxiorem diem negotium trahant. Cn. quidem Pompeius vir omnis memoriæ & omnium ſæculorum princeps, Caium Cæſarē in Macedonia pugna memorabili fuderat, & vel ipſius Cæſaris teſtimo

ſtimonio bellum ciuile penè confecerat, ſi in tam proſpera fortuna hoſtium reliquias eſſet perſecutus. Sed præſtantiſsimo imperatori vincere parua
» quidem res eſt, niſi etiam victoria vti poſsit. Itaq;
» miſera illa prælij Pharſalici fortuna conſecuta eſt, & Pompeij direpta caſtra: hacque vna plaga accepta populi Romani maieſtas & ſplendor concidit. In eo prælio Pompeium ſuis ferunt edixiſſe, quod etiam ab ipſis Lacedæmoniis ſæpiſsimè factum accepimus, vt impetum inimicorum, & primos illos motus patiendo ſuſtinerent, & quo ad eius fieri poſſet à ſuo capite depellerent: ſe autem ad nocendum ſeruarent, cum aduerſa acies penè defeſſa & labore confecta videretur. Quod tamen C. Cæſar neque probat, neque à Pompeio ſummo imperatore edictum eſſe exiſtimat. Eſt enim, vt
» inquit ille, quædam incitatio atque alacritas in
» nobis quæ ſtudio pugnæ ducitur. Hanc non re-
» ſtinguere, ſed inflammare imperatores debent.
» Contra verò Carolus is, qui ad deditionem compulſa Ioanna regina Neapolim & vtranque Siciliam occupauit, Ludouicum Andem cum maximo exercitu venientem fugiendo fregit, neque cũ eo intempeſtiuè bellum committendum eſſe exiſtimauit, quem aliquando temporis longinquitas eſſet oppreſſura: neque vnquam adduci potuit vt in eum acies ſuas explicaret, quem patientia frangi poſſe non diffidebat.

In virgam Palladis.

Scientiam ditare.

Virgula, Cecropiæ quondam sacrata Mineruæ
Fertur Amalthææ plura dedisse capra.
Eius enim optatis succedent omnia votis,
Cuius in acceptum se dabit illa sinum.
Illam Neritium fractum labentibus annis,
Ad pubertatem restituisse ferunt.
Quisquis Palladias totis quinquatribus artes
Emit, & Aonij pocula sacra iugi,
Huic nil deesse potest, hunc pleno copia cornu
Imperat Attallica conditione frui:

V

NARRATIO PHILOSOPHICA.

OPtime certè & ad rerum maximarũ diuturnitatem accõmodatiſsimè machinata eſt natura, vt in quibus rebus multum operæ & laboris impendimus, in his mirifici vtilitatis & commodorum fructus conſequantur. Quæ res ad leuationem vigiliarum, quibus qui in ſtudiorum curſu verſantur ſeipſos conficiunt, magnopere valitura eſt. Quis enim tam parum ſui memor à natura eſt effectus, quem non aliquando in ſtudiorum contentione præmiorum & dignitatum ceperit expectatio? Quis tot noctes & dies commodorum magnitudine non ſarciat? Nam nec mea ſententia principes illi Philoſophi, qui quondam doctrinæ ſtudiis nomen ſibi immortale pepererunt, tantum in gymnaſiis contendiſſent, niſi ad ipſam gloriam, vtilitatis ratio acceſsiſſet. Quot vero exiſtimamus ſpe lucri maiores ad nauandam in literis operam eſſe factos? Nã & Plato, qui primus nouum & perfectum eloquendi genus ad Philoſophiam attuliſſe fertur, non exiſtimauit à dignitate & Platonis & Philoſophi alienum eſſe, ſi clientelis foroq; Dionis & Dionyſij tyrannorum vteretur: paucique ſunt tam duriter Stoici, qui ſummorum regum & principum liberalitatem defugerint. Optima igitur ratione in eo conſilio quod turbulentiſsimis Eccleſiæ temporibus Baſileæ habitum eſt, decreuit conuentus frequẽs, vt ij ſoli ad beneficia & magiſtratus ordinatum in eccleſia petendos vocarentur, qui vel Theologiæ, Iuriſq; ſtudiis, vel humanioribus literis præſtantes haberentur.

tur:quodetiam memoria nostra cōuentorum fide præstita,inter sedem & Regnum confirmatum est. Vt ij ex quorum ludo principes viri ad reipublicæ gubernacula aptiores esse solent, fructum aliquem caperent contentionis & operæ suæ. Sed tamen quotus quisque est qui in beneficiorum designatione facienda,non magis affinitatis & amicitiæ, quàm virtutis & scientiæ causam sequatur: quiq; non potius ex domo histrionem aut corum, quàm eruditum hominem de ludo instituat? Bene enim se rem habere putāt,si quibus auspiciis in eas dignitates aliquando sunt adlecti, iisdem cæteri homines illorū authoritate magistratus ineant.

In oraculum Appollinis Sybarithis redditum.

Deus dignitatis & gloriæ suæ retinẽs.

Sybaris arcanas cupiens cognoscere causas,
Fatidicos fertur consuluisse deos:
Auditũ ex tripode est, aderit tũ terminus vrbis
Et cadet infesto cuspide gentis honos,
Quum plebs diuinos mortalibus addet honores,
Et quum homine incipiet vilior esse Deus.
Impie quid properas homines æquare Tonanti?
Te docet extremo Sybaris vsa malo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PERNICIOSVM & infame genus eorum hominum Paulus existimauit, qui cum anniuersarios syderum astrorúmque motus, cælestiáque ipsa contuentes præstantissimis testimoniis maiestatem Dei sibi perspectam cognitamque habuissent, tam se naturæ immutarunt suæ, vt in hæreditatem gloriæ, quam solam Dominus amplitudini suæ propriam esse iudicauit, homines deducere non formident. Quæ enim vlla hominibus cum Deo optimo maximo laudis societas esse potest, nisi leonina? vt cum omnia summa de Deo prædicaris, nulla vel minima pars ad hominē traduci possit. Et certè per Esaiam Dominus velut testatò prædicauit, se gloriam suam alteri non daturum. Quis enim tam parum sacra monumenta cognitione attigit, qui nō videret aliquando Deū gloriȩ suæ tam Zelotem esse, vt alium in possessionem illam venire temere non sit passurus? Magistratibus quidem & iis quos fortuna in amplissimos dignitatum euexit gradus honorem tribuere, & ethnicis & Christianis iubemur decretis. Nā Mariæ sorori Mosis, quòd cōtra fratrem silentiarium Domini liberius esset locuta, ex continenti pœna temeritatis à Domino constituta est. Et pueri qui Helisæo cum Iocis & risu obuiam processerant, à canibus discerpti sunt. Census verò qui à populo regibus inferretur, à Samuele iussu Domini descriptio facta est, vt omnibus notum esset eos quos Deus tantis dignitatum insignibus decorauit, à nobis quoque summa obseruantia coli debe-

re. Sed tamen si qui sint inter nostros tam minuti Philosophi, vt Deum & principes viros eodem honoris concludant loco, tales insanos & dementes impunè quiuis iudicauerit.

Quid enim, inquit poëta ingeniosus, *sibi credere de se Non poßit, cum laudatur diis æqua potestas?*

Iam igitur qui in aulis degunt, maximam se gratiam apud principes inituros sperant, si eos diuinis laudibus socios ascribant. Ridiculum certè mentiēdi genus ea ipsa comminisci, quibus naturæ, senectutis & valetudinis incommoda penitus repugnant: quorúmque veritas tot rerum & euentorum periculis perspici cognoscique potest. Placet igitur Philippus ille rex Macedonum apud Lucianum, qui Alexandro filio pro summo flagitio ponit, quòd is rerum gestarum magnitudine elatus diuinos honores sibi decerni & haberi passus esset: cum tamen antea in bello vulnere accepto lacrymarum vim minimè tenere potuisset. quæ res à Dei præstantia aliena est. Ciuitas quidem Sybaritharum, cùm rebus secundis vteretur, quid Reip. euenturum esset oraculum sciscitatum venit: cui responsum est, ciuitatem omnino labefactatū iri, cum is honos quem diis immortalibus maiores tribuerant, ad homines transferretur. Qua enim re animum Dei à nobis magis alienari posse arbitramur, quàm illius maiestatem tam apud nos obliuione sopitā iacere, vt humanam imbecillitatē ad præstantissimum illud numen deducamus? Neque verò Diagoram Melium, Theodorum Cyrenaicum, & eius generis homines, si modo sunt alij,

qui

qui Deum omnino esse negauerunt, existimem ciuitatibus suis capitaliores vnquam fuisse, quàm eos à quibus excellens illud & perfectum quod Deum vocant, moribus nostris exprimitur. Qui enim, quod cum summa illa æternitate perpetuò sociatum est, sermonibus suis ad alios conatur traducere, quid aliud quæso putetur effecisse, quàm vt eam mirationem, qua Deum suspicimus, nobis de manibus excutiat, & pietatē, quam erga Deum optimū maximum in cuiusque nostrum animis vel ipsa natura peperit, penitus euellat?

In Amphionem.

Pax.

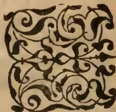
Musicus Amphion citharam dum pectine pulsat,
Septifores Thebas condidit ad numerum:
Præstitit hoc concors modulatæ gratia chordæ,
Mœnibus vt populum cingeret ille ferum.
Sic diuina statum concordia continet vrbis,
Et ligat vnanimi barbara corda fide.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AMPHIONEM Mercurij filium cantu & fidibus tam præstantem fuisse fabulæ retulerunt, vt summa illa numerorum suauitate saxa raperet, eaque ad muros vrbis Thebanæ construendos in locum vnum modorum flexionibus deduceret. Quam rem ideo à poëtis effictam possimus suspicari, quòd Amphion omni eloquētiæ & prudentiæ laude cumulatus, barbaros homines & ferarum more in syluis degentes mœnibus sepserit, & ad societatem vitæ reuocarit. Sed non erit meo iudicio à proposito fabulæ alienum, si nouam illam Thebanæ vrbis structuràm ex variis æquabiliter citharæ concentibus effectam, ad ciuilem cō cordiam referamus. Vt enim ciuitates iam constructæ diutius in splendore & maiestate esse non possunt, nisi in vnum conspirantibus ciuium animis respublica temperetur: ita neque vrbes condi, nisi eorum qui ad ædificium conuenerunt, eadem sit ratio & voluntas. Neque verò Agesilaus aliis propugnaculis & muris firmandam esse ciuitatē existimauit, quàm ciuium corporibus: qui si se summo studio & consensu ad alicuius sapientis voluntatem ductumque applicauerint, erit opinor factu difficile, firmissimis illis concordiæ præsidiis firmatam rempublicam euertere. Iam verò ne externa meditemur, cedo quibus artibus Christianorum opes in Asia conciderunt? quæ res Græcorum florentissimum imperium funditus deleuit? quæ vis Rhodum insulam, oræ maritimæ oculum effodit? quæ res Othomanos Christianorum

ſpoliis & triumphis tantopere decorauit? inteſtinæ certè Chriſtianorum inter ſeſe ſimultates. Neque enim vnquam Barbari illi Chriſtianos bello laceſſendos eſſe iudicauerunt, quàm de illorũ domeſticis odiis certiores facti eſſent: neque prius Mahumetes Magnus de oppugnanda Conſtantinopoli conſilium cepit, quàm Europam ſuis proſtratam armis iacere perſpexiſſet. Et patrum noſtrorum memoria, Gallorum imperium quod Caroli Magni & cæterorum regum armis florentiſſimum ad illam ætatem permanarat, popularibus principum ſtudiis penè deletum eſt. Ex quo ſatis efficitur, ſæpe ciuitatibus perniciosum fuiſſe parem ſummorum ciuium principatum: quò enim quiſque animi magnitudine maximè præſtat, eò certe gloriæ auidior eſt: quam qui appetit, vult omnium princeps eſſe vel potius ſolus: ex quo turbulentiſsimæ in multis populis diſſenſiones extiterunt: neque enim cæteri cõſiliorum & dominationis in republica ſocij æquo animo ferre poſſunt, ab vno diripi patrimonium totius dominatus.

In Orpheum.

Vis eloquentię quam Euripides reginam,
Ennius flexanimam appellauit.

En vt Treicius numeris & carmine vates
Permouet aurata barbara saxa cheli:
Vtq; arbusta tenet cantu, platonósque sequẽtes,
Et ciet insolitis peruia monstra sonis.
Circa homines tantùm retinet facundia nomen,
In sua vt inuitos vota disertus agat.
Condidit hic hominum cœtus, & mœnia primus
Artifici posuit non violata, manu.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

IN omnibus iis quæ non tantùm in rerum gubernaculis; sed in ciuitatibus condendis plurimum valuerunt, princeps semper meo iudicio eloquentia fuit. Vt enim, cùm à Romulo pastores & aduenas ad ædificandam vrbem cōgregatos legimus, id eloquentia (cui cum sapientia ęterna est societas) perfectum esse suspicamur: ita illa retinendæ in repu. Romana pacis & quietis author semper fuit. Quo in loco præclarum est quod de Menenio Agrippa dici solet, cuius oratione inuidiósa illa plebis à patribus secessio reuocata est. Sulpitius quoque Gallus exercitum Romanum de lunæ defectione trepidantem & animo fractum dicendo excitauit, tantumq́; eius eloquentiæ omniũ testimonio tributum est, vt potius vnius orationis tractu, quàm vi & armis victoria parta esse videretur. Idem quoque Pericli apud Athenienses ferunt contigisse: cuius oratio animos suorum ob solis obscurationem desperatione metuque fractos, recreauit. Quid verò est magnificētius, quàm rem eam quæ sit dictione explicanda, illustrare dicendo posse, & eorum qui audiũt animos quò velis impellere, vnde autem velis deducere? Quid magis admirabile, quàm in frequenti hominum corona, vt eo munere quod omnibus à natura commune est solus cum dignitate perfungi posse videaris? Quid verò pietatis & religionis magis proprium, quàm nefarios perditosque ciues orationis flumine ad rectam officij normam traducere? Hoc genere qui valent, quocũque orationẽ suam

appu-

appulerint,facilè efficiunt quod volũt, modo perfringunt,modo opiniones nouas inſerunt, modo peruellũt inſitas. Taliũ virorũ ornatum & vim dicendi admiratæ gentes, plurimum ſemper eloquẽtiæ tribuerunt. Itaque & ætate noſtra multi in id ſtudium diligentius incubuerũt, quod illis maximo emolumento & honori fuit: nonnulliq́ue ſunt inuenti, qui quanquam penitus in iure ciuili & maiorum inſtitutis rudes eſſent, tamen quia aut ſoli,aut cum paucis ad hanc ciuilem ſcientiã verba illa ſelecta,dicendiq́ue ornatum,& quaſi veſtitum attulerunt,ſoli prope iuriſconſulti ſunt habiti:& quaſi in poſſeſsionem ſuã veniſſent, veteres illos iuris magiſtros,ſcholis & bibliothecis exclu ſerunt.In quibus magnopere laudandum eſt, res, quæ primùm ab eloquentibus ſunt traditæ, oratoria facultate tractare: eſt tamen infantiæ propè ſimile in verborum collocatione ſolùm occupari, ſciẽtiam autem ipſam intactam,&nulla acceſsione abs ſe cumulatam prætérire. Quorum fortaſſe labor; eò minus in multis probabitur, quòd qui diſcere ius volent,nec illorum libros legẽt, quòd procul ab arte & præceptis abſint,neque ea attingant, quæ in forenſibus cõtrouerſiis explicandis poſita ſunt:qui autem latinè ſcire expetent, & orationis flore & copia magnopere capientur,nec ad illorum ſcripta ſe conferẽt,quòd vberius &cumulatius ex libris Ciceronis & aliorum, qui plurimũ eloquentia valuerunt, deſyderium ſuum ſint expleturi.

In tempora & mores.

Mulier imperator, & mulier miles.

Tota licet fatuis ſubſit reſpublica vuluis,
Et miſera elumbes experiatur anus:
Sit ſatis excelſo facinus placuiſſe Platoni,
Forte parum eſt nobis diſplicuiſſe deis.

ALIVD.

Creditur infelix stultis respublica vulvis,
Fœmineóque amens vtitur imperio:
Bella gerit mulier, pacis quoque fœdera iurat,
Atque magistratus datque mouétque foro
Hæc quondam magno non sunt inuisa Platoni,
Si mulier secum mascula corda gerat.

PROBLEMA.

Publica si domini regerent moderamina cunni,
Fœmineúsque daret ciuica iura pudor:
Dic, an tutorem & Velleiæ legis honores
Publica res causis possit habere suis?
Forte: hinc est quòd eam violata in iura reponunt
Prætores, & ius illa minoris habet.

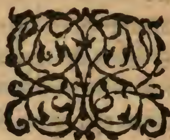
NARRATIO PHILOSOPHICA.

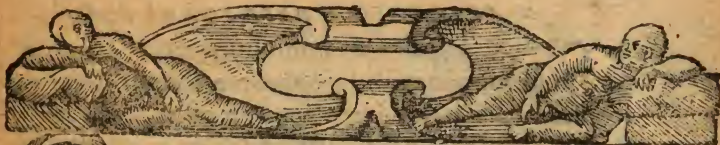
FOEMINAS publicis rerum gubernaculis & imperiis omnium ferè gentium mores & edicta remouerunt: quòd in eis neque animi magnitudo, qua potissimum foris nititur ciuitatis salus neque consilium, quod in vrbanarum rerum temperatione maximam vim habet, satis præsidij & adiumenti ad constituendam rempublicam afferre posse videretur. Quid enim eo genere aut ad rē militarē ineptius, aut ad reprimendos populariū motus magis imbecillum? quid ad conseruandum publicæ dignitatis patrimonium minus accommodatum & instructum? quid porrò in ferendis decretis magis varium & multiplex? Nam & videmus eas, quæ se veterum memoria ad res gerendas applicauerunt, aut turpiter ciuitates suas lacerasse, aut eum splendorem quem à maioribus acceperant, minime sustinere potuisse. Quamuis enim Semiramis laudetur, & sit nomen eius multis scriptis decoratum, citeturque omnium Orientis ciuitatum præstantissima, & præclarissime testis memoriæ Babylon, quam illa muro & fossa cinxit: non video tamen in quo tantopere videatur esse perhibenda, quæ florentissimum regnum stupris suis & sordibus funestauit. Iam qui reipublicæ moderationi præsunt, hoc primùm tenere debent, ne commodis suis & vtilitatibus inseruiant. At in mulierum animis auaritia tantam vim habet, vt quasi ad patrimonij amplificationē à natura creatæ solùm sint, sine lucro nullā vitam esse existiment, & plerūque in nuptiarum condi-

tione

tione quærenda habeant antiquius, pecuniæ quæ viro, quam viro qui pecunia indigeat desponsari. Quia tamen me ad eas mulieres quæ aliquando maximis virtutibus & præstantissimis in patriam suam benefactis claruerunt, genus quæstionis vocat, videar præter officium facere, si debitum earum virtuti testimonium non reddam. Nã & aliquot legimus, quæ in summis periculis, ciuitatibus suis magnopere profuerunt. In his apud Hebræos principes Debora & Iudith nominantur. quæ in rebus desperatis & afflictis, patriæ suæ trãquillitatem & salutem pepererunt. Iam & illis ferè temporibus Tomiris Scytharum regina Cyrum potentissimum Persarum regem incredibili animi elatione fudit & cæcidit. Et apud Romanos Chlœlia virgo nouo stratagematis genere vniuersum fœminarum genus illustrauit, præclarumque toti mulierum posteritati imitandæ virtutis suæ stimulum iniecit. Ad harum egregias dotes & propè diuinam naturæ vim si qua ex nostris mulieribus sese adiunxerit, illi opinor concessu omnium ad summam rerum gerẽdarum authoritatem aditus erit, licebitque ei consiliorum in republica sociam, saluis forsitan legibus numerari. Nam & Plato maximus & dicendi, & intelligendi magister, non omnino fœminarum principatum è ciuitate sua sustulit: si tamen in earum animis virilis splẽdor eluceat. Quia tamen plerunque euenit, vt mulieres vel ab ipsa natura effœminatos & muliebres animos gerant, non sine ratione maiores mulieribus

viam ad honores & magiſtratus præcluſerũt: quòd ad illam rerum bene gerendarum gloriam, nihil inſtrumenti vel à natura, vel à domeſtica ſua incitatione habere videantur. Non eſt verò conſentaneum vt quæ & priuatim & publicè à rerum administratione ſunt excluſæ, eæ foris & domi magiſtratus inſtituant: vt nulli perdiu bono ad honores ordinatim in republica petendos, niſi illarum arbitratu, gratia, ſuffragio & renuntiatione, aditus poſſit patere.

Homo homini Deus.

Ex Plutarcho.

Dum gemit imposito bos pondere, dúmq; camelũ
In partem accepti muneris ire roga,
Denegat ingratus socias in pondera vires,
Et veteris fœdus negligit hospitij.
Verùm vbi tot miserum iuga cõpressere iuuẽcũ,
Cum boue & illius ferre iubetur onus.
Si potes obsequium repetenti confer amico,
Et meritis hominem demeare tuis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

„ SICVT deorum & hominum causa creatum
„ esse mundum philosophorum semper consen-
„ sus fuit: ita & hominem hominis causa. Vt enim ea quæ vicissitudine anniuersaria terra marique pro creantur, hominum vtilitatibus inseruiunt: & tãta est in nos naturæ benignitas, vt etiam ex iis quæ ad nocendum facta sunt, aliquis fructus capi possit: sic par rerum fruendarum commoditas & gratia quam à Deo immortali accepimus, homini ab homine referẽda est. Nam æqualium studiis & negotiis deesse cum opus erit, tam certè contra naturam est, quàm contra Euangelicas cautiones: ad quarum præscriptum qui se applicauerit, non efficiet, vt aut in referendis beneficiis fidem à se suã, aut collocandis, liberalitatem requiri patiatur. Quia autem in externis rebus ex vulgi sententia, potissimum fortuna dominatur, iis qui temporibus valent animaduertendum erit, ne cuius euersam afflictamque fortunam aspernentur: sed eos opibus suis tueri debebũt, à quibus fortuna vtrinque commutata se magnopere cuperent in eodem genere sustentari. Nam secundis illorum rebus ad inopiam redactis, eueniet vt quod in hominum euentis propè consuetum est, illis in pœna & flagitio deputetur.

In

In simulachrum τῆς διαβολῆς. Ex Appelle.

Contra eos qui antequam bona relati inter reos ex commisso in fiscum deferantur, ea petunt à principe.

Preßit Appellæum vindex calumnia nomen,
Ast eadem afflicti proditur arte rei.
Sector in insontes oculis signate cruentis,
Iam ne indemnati prædia posce rei.

ALIVD.

Aspice vt immanis toruo calumnia vultu,
Euomit accensa fulmina dira face:
Vtq; tenet puerum passis furibunda capillis,
Testantem magni numina summa Iouis.
Anteit & toruo miserandus liuor ocello,
Quem toto fusus corpore langor habet.
Vtq; comes structis se nititur Fallacia technis,
Et multo infamis sanguine Proditio.
Iámque Midæ auriculis alter spectatus & auro,
Porrigit huic grati signa supercilij,
Multa super multis quærens, dũ mutua spõdet
Munera delati, tristia pensa rei.
Sed latet à tergo lacera μετάνοια *lacerna,*
Multa gemens vitæ fata nefanda suæ:
Et veri petit amplexus atq; oscula, nec se
Illius indignam iudicat esse manu.
Quot superi falso calumnia nomine pressit,
Quótque nigris (miserùm) cõtudit illa fatis
Quot bene nummatos tristem cõiecit in vrnã,
Qui fisco tacitas præparat insidias?
Quíq; sub incertis metuendæ sortibus vrnæ,
Postulat insontis gemmea culta rei.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

EX eadem illa malorum omnium parente cupiditate & altera profecta est, quæ Calumnia nominatur. Hanc quædam pestes hominum aliena laude fortunaque dolentium semper in regendis ciuitatibus quasi ducem & magistram statuerunt: quòd opinor sine ea diutius stare se posse non existimarēt. Quia enim si vetera recordamur, nulla vnquam tã felix aut tam bene morata ciuitas fuit,

quæ auaritia vacare potuerit: ita & singulis ætatibus extiterunt ij, qui nulla alia causa sibi rempublicam attingendam esse iudicarent, quàm vt bonorum ciuium si fieri posset dominatum opprimerent & delerent. Qui enim aliquem in republica principatum animo sibi fingunt, qui non modo soli dominari volunt, sed propemodum soli & esse & viuere: qui è re & dignitate sua esse non putant, aliquos in ciuitate degere, qui opibus antecellant, qui aliorum patrimonia exhauriunt & expilant, habent certè & impunitatis & virtutis loco cum iis de capite dimicare, qui fortunis suis spoliari se æquo animo ferre non possunt. In quo valde dolendum est tantum vim & tumultum in rerum gubernaculis valere, vt iustitiæ præcepta deleantur. Sed ex omnibus malis nullum est capitalius quàm esse aliquos, qui eam iuris constituti æquabilitatem quæ in bonis beneficio retinendis omnino posita est, ad bonorum perniciem conferre velint: vt quos priuata vi & domesticis insidiis summouere nequeunt, eos iudicum sententiis & decretis opprimant. Sed quemadmodum ignaui fuci, cum in otio viuant, neque mel conficiant, ipsi tamen, vt inquit ille, ››
Μελισσάων κάματον τρύχουσιν ἀεργοὶ ἔσθοντες:
ita nõnulli sunt qui cũ omnẽ vitæ fructũ in remissione & lenitate ponãt, neq; quicquã homini melius aut optabilius esse putẽt, quàm iis ipsis oblectamẽtis animũ explere, in quibus vulgò vita beata posita est, id tamẽ agũt vt eorum qui perpetuò in cõtẽtione sunt, cursum & laborẽ interpellẽt. Habet

verò rationẽ vt quos in capitis diſcrimẽ adduxeris, eorũ bona tibi ex reſcripto quaſi iure vindices: & quos reos vel falsò vel ſubiectis teſtib⁹ annotãdos curaueris, eorũ hæreditatẽ ex proſcriptione cernas aut capias. Iã apud Romanos principalibus reſcriptis cauebatur, ne ea bona, quæ ex quouis cómiſſo in fiſcũ delata eſſent, priuati à principe impetrarẽt, pœna iis qui cõtra feciſſent à lege cóſtituta Sed tamẽ quia tãtũ de priſca ſeueritate virtuteq; diſceſſum eſt, vt etiã reorũ bona qui nondũ ſunt iudicati & peracti, auarorũ hominũ cupiditati cócedãtur, nõ eſt mirũ ſi multi boni viri nefariorũ dolo & laqueis irretiti teneãtur. Qui enim ex ſentẽtiis iudicũ & reorũ cõdẽnationibus lucrũ facturi ſunt, quia illis in reorũ periculo & iactura cómiſsi quæſtus poſitus eſt, in eo ferè cauſa cõſtãte occupari ſolẽt, vt quos iudicatos facere volũt, & teſtibus redẽptis & tabulis cõfictis obruãt. Ita fit vt vno calũniæ cómẽto & iudicãtiũ religio circũuẽta, & reorũ innocẽtia afflicta iaceat & oppreſſa. Quod fortaſſe malũ pridẽ bonorũ virorum interceſsione fuiſſet antiquatũ, ſi cõtra vim auaritię pręclariſsimis inſtitutis potuiſſet eſſe locus Sed quẽadmodum ſummus ille pater ſapiẽtię Plato, eã ſibi nó attingẽdę reipublicæ cauſam eſſe dicit, quòd homines ſuos quos dicẽdo perſuaderi poſſe diffidebat, cogi fas eſſe nó arbitraretur: ita neq; optimi & fortiſsimi viri cótra res tã perditas & exulceratas omnino ſibi cõtẽdẽdũ eſſe putant, neq; in propinquo diſcrimine de republica referendum: quòd opinor res tã proſtrata & euerſa nulla ratione aut cóſilio attolli queat.

Cye

Cycnus.

Honor alit artes.

Non canit assueta Cycnus vocalis in vnda,
Ni Zephyri spiret mollior aura sibi.
Classica propesito sapientia crescit honore
Speratóque alitur docta Minerua lucro.
Sic tua Mecœnas circunstetit aura Maronem,
Et cœpit Clario gratior esse Deo.

In vitem.

Non erudiendos priuatim adolescentes.

Incrementa parit votro vicinia botri,
Inq; vicem auxilium præstat vterque sibi.
Mollior obscura iuuenis ne discat in vmbra,
Sed studijs comitem comparet ille suis.

In Atlantem.

Astrologia.

Distinctum stellis cælum fert maximus Atlas,
Atque humeros oneri fertur habere pares:
Vnde illi cecidit tantæ prouincia sorti?
Quis Deus hunc tantum munus obire dedit?
Qui bene Virgilias, fratrum quoque lucida signa
Nouit, & Arctoi sydera clara poli:
Et cui lactis iter notum, & dimensio cæli:
Is magnum Aetherei sustinet axis onus.

In tumulum Aemylij Ferretti.

Qui dignos tumuli persoluere quærit honores
Extinctus docti manibus Aemilij:
Bis senas sculpto describat in ære tabellas,
Et ponat Latiæ ciuica iura togæ.
Addat pontificum positos ex ordine fastos,
Chaldæis olim prodita scripta notis.
Adiungat pictæ cælata emblemata linguæ,
Verbáque quæ rapidi fluminis instar eunt.
Addat & Aonias plantata fronte sorores,
Et quæ larga suis munera dant Charites.
Iungat graminea certamina cruda palæstræ,
Et statuat verso spicula torta iugo.
Haec igitur (miserùm) tristi clauduntur in vrna,
Ius, & ferrea vox, αἱμύλιός τε λόγος.

In statuam Timothei Athæni.

Cum in omnibus rebus, tum maxime in re militari plurimùm Fortuna potest.

Timothëe hos hostes tibi suspendere Colossos,
Hæc tibi sunt forti conciliata manu:
Téque vnum ex multis fortuna sacrauit alumnum,
Illa quiescenti dum tibi signa refert,
Cogit & hostiles ignota in retia turmas.
Atque audax positis decipit insidiis.

Liberum arbitrium.

Ex Homero.

Dic mihi Mæonius quorsum duo dolia vates
Dixerit in magni limine fixa Iouis?

An quod spectatæ nobis virtutis imago,
Et vitij species ponitur ante oculos?
Ergo ex alterutra qui nascitur hauriat olla:
Omnibus ex æquo se dat vterque cadus.

Intus vino, & extus oleo.

Maximus archetypo quæ concinit ore Machaon,
Quótque Melampodius dat monumenta liber:
Quótque soporatis serpens Epidaurius herbis
Astruit, id totum cernitur in tabula.
Ima frequens modico præcordia perlue vino,
Doctus abundantem vincere pituitam:
Et firma externos sub pollinctore meatus,
Hoc est vel medicis certius antidotis.

In statuam Boni Euentus.

Ex Ephranore.

Quæ statua excelso longè spectata Solosso?
Et quorsum artifices in sua dona manus?
Quare gramineis bellè illustratur aristis,
Et cur lethæum dextra papauer habet?
Ecquid lenæo fœcundus crater honore
A leua extremis prominet articulis?
Hic bonus euentus Romanis notus in aris,
Cuius te poterit summa beare manus.

Mirabile de equa.

In mulieres nimium sibi ex forma placentes.

Si semel in placida formam conspexerit vnda
Mitis equa, horrendam vertitur in rabiem.
Sicque puella suæ nimium sibi conscia formæ,
In veneris citius dulcia furta ruit.

In literam Pythagoræ.

Y

Monstrat iter duplex, totidem distincta lituris,
Quam cernis Samij litera docta senis.
Huius & alterius lateris se ianua pandit,
Et facilem ingressum callis vterque facit.
Quisquis es in cursu vitæ qui lampada poscis,
Elige, sunt animo libera cuncta tuo.
Desine concortam fatis ascribere culpam,
Sed refer in tabulas acta nephanda tuas.

Aes Dodonæum.

In rabulas fori.

Me Dodonæi miserum sonus enecat æris,
Nec sinit assueto membra sopore frui.

De vipera. Ex heiroglyphicis Aegyptiorum.

In impudicas mulieres.

Quæ struis insidias misero famosa marito,
Proijce crudeli Norica tela manu:
Viperea quondam te finxit imagine Memphis,
Qua nihil in terris fœdius esse potest.

Bos super linguam.

In proclamatores fori.

Qui longa in leuibus texit primordia causis,
Offenditque noua garrulitate patres:
Indicta linguam discat compescere multa,
Et posthac labijs ponere vincla suis.

In lapidem Tirreum.

Concordia fratrum.

Tirrei quamuis moles densissima saxi,
Mirum, vi cæruleis æquora tranat aquis:

Quam

Quam si forte secas in frusta minutula, sensim
Labitur, aequoreo nescia stare solo.
Coniunctos retinet quoties concordia fratres,
Quis poterit tantae laedere iura domus?

In molles.

Hinc properate, caput digito qui scalpitis vno,
Molles atque pigros nulla trophaea manent.

In Diogenem.

Nititur in populum Cynicus, vestigia figens
Altius, vt studijs plebis obesse queat.

In Trochum.

Lis litem generat.

Semet init Trochus, & tandem quoque concipit ex se,
Alteriúsque opera non eget ad venerem.
Sic ex lite vna sensim lis altera surgit.
Haec venit à nostris noxia Pragmaticis.

In elatos.

Aspice comprensi sudantia terga Milonis,
Vt capias lachrymans explicet ille manus.
Sic fortes elata sui fiducia fallit,
Et saepe in praeceps corda superba trahit.

Fere idem in πανδργυς.

Auribus ipse lupum teneo veterator & audax,
Sed vah, susceptum me malè perdet onus.

In ritum veteris sacrificij.

Silentium & pax in matrimonio.

Qui rem diuinam faciunt tibi pronuba Iuno,
Incendúntque aris thura Sabaea tuis:
Fel caesae iaciunt altaria ad ipsa bidentis:
Sic priuata suo victima felle manet.

Sic

Hæc lex connubij est, iterum ponere fluctus
In sancto coniux, debet vterque thoro.

In hyenam.

Ab adulatoribus fugiendum.

Postquam sæua hominis didicit cognomen hyena,
Vt aoret appellat nomine quemque suo:
Et blando humanas imitatur carmine voces,
Vt cadat in nassam præda vocata suam.
Falsus adulator, seruans in corpore virus,
Quos blandè appellat, clam facit ille reos

Turtur.

In præproperas nuptias secundas.

Ecce gemit tristes amissi coniugis aras
Turtur, & alterius neglegit ille thorum.
Quid properas iterum geniali accumbere lecto,
Dúmque vtero gestas vita secunda petis?
Hoc est, crede mihi, cineres violare sepultos,
Tam cito se thalamis conciliare nouis.

Ad vetus Astrologorum in Aegypto tributum.

In nostrates medicos Prognosticorū mensularios.

Cum medici paßim referant Prognostica Galli,
Séque velint Pharijs vatibus esse pares:
Cur non fatidicis indicta solaria mensis,
Atque βλακεννόμιον, munera iusta, luunt?

In nostrates mulieres.

Auri sacra fames.

Quæ sacras varijs implet suffitibus aras,
Et solitas fundit nocte diéque preces:

Commu-

Commutátque frequens recta ieiunia cœnæ,
Et corpus miseris conficit illa modis:
Hæc nunc ad noctem media sedet anxia mensa,
Et numerat solidos, vile numismasuos.
Gaudet & eiusdem numeros adducere summæ,
Vt viso toties expleat ære sitim.
Quàm vis magna auri est, vt quos nec cursus honorum
Detinet attonitos, comprimat æris amor.

Insignia eruditorum.
Ad Ioannem fratrem.

Siue voles gracili versus componere socco,
Siue Sophoclæis reddere scripta notis:
Siue etiam causis solers versaris agundis,
Téque tenet Pylij Suademedulla senis.
Tot tibi sunt veneres, vt iustè credere quiuis
Poßit apes labijs mellificasse tuis.
Ergo mihi Argiua solus spectabere parma:
Dignus & in nostris aureus esse focis.

In Naphtam. Ex Plinio.
Laus benefactorum comes.

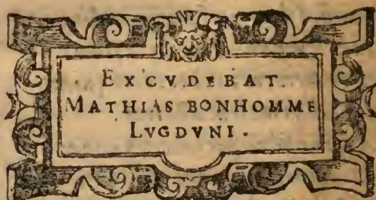
Insequitur Naphtam longè quàm senserit, ignis,
Et necis & vitæ fœdus vterque ferit.
Sic & virtuti comitem se gloria præbet,
Et præclara solet laus benefacta sequi.

Grauitas peccati.

Paruula dum rapidis agitatur cymba procellis,
Nec iactu trepidi ponitur ira maris:
Omnes præsenti monacho peccata fatentur,
Placet vt iratum mens bene munda Iouem.
Verũ Amphitrite paßim luctantibus Euris,
Non iubet æquoreis fluctibus esse modum.

Confes-

Confessor monachus vectorum crimina portans,
Plus aliis naui creditur esse grauis.
Ergo illum attoniti vectores in mare mergunt,
Tum ratis in tuto cernitur esse vado.
Quàm sit magna Deo peccati sarcina nostri,
Scripturæ referunt sat monumenta sacræ.

INDEX EPIGRAMMATΩN QVÆ PEGMATE CONTINENTVR.

Dori

In Ana

Mir

FINIS.

